Ενημερωτικό δελτίο για τον πράσινο μετασχηματισμό

(1ο εξάμηνο 2026)

Έργο: «Κέντρο Καινοτομίας για το Λιανικό Εμπόριο» (κωδικός ΟΠΣ 6002934)

Υποέργο 1: «Σύγχρονες Υπηρεσίες προς τις ΠΜΕ & ΜΜΕ του Εμπορίου»

Πακέτο εργασίας ΠΕ 1.1: «Δράσεις Συστημικής Συμβολής»

Παραδοτέο Π.1.1.1: Ενημερωτικό δελτίο για τον πράσινο μετασχηματισμό (1ο εξάμηνο 2026)

Το παρόν ενημερωτικό δελτίο εκπονήθηκε στο πλαίσιο του υποέργου 1 «Σύγχρονες Υπηρεσίες προς τις ΠΜΕ & ΜΜΕ του Εμπορίου» της Πράξης: «Κέντρο Καινοτομίας για το Λιανικό Εμπόριο» (κωδικός ΟΠΣ 6002934), η οποία είναι ενταγμένη στο Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα 2021-2027» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΚΤ+) και από εθνικούς πόρους.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΕΣΠΑ 2021-2027
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2021 – 2027

Ενημερωτικό δελτίο για τον πράσινο μετασχηματισμό

(1ο εξάμηνο 2026)

Ερευνητική & Συγγραφική ομάδα:

Μεραμβελιωτάκης Γεώργιος

Κεμαχλής Ιωάννης

Παππάς Ιωάννης

Παναγιωτοπούλου Μιλένα

Πλιάτσικας Βασίλειος

Επιμέλεια κειμένου:

Καρρά Μαριλένα

Copyright INEMY © 2026
Πετράκη 8
10563, Αθήνα
Τηλ: 210 3259170
E-mail: info@inemy.gr
URL: www.inemy.gr

Απαγορεύεται η με οποιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση όλου ή μέρους του κειμένου χωρίς την άδεια του εκδότη. Επίσης, η αναδημοσίευση (όλου ή μέρους του) χωρίς αναφορά της πηγής.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ 2021-2027

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2021 – 2027

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή 3

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ 9

Το Εννοιολογικό Πλαίσιο των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ): Θεωρητική και Θεσμική Θεμελίωση 9

2.1 Η Ατζέντα 2030: Ιστορική Γένεση, Αρχιτεκτονική και Λογική των 17 ΣΒΑ 9

2.1.1 Από τους ΑΣΧ στους ΣΒΑ: Μια Θεμελιακή Τομή 9

2.1.2 Η Αρχιτεκτονική της Ατζέντας 2030: Τα 5 Ps 13

2.1.3 Η Καινοτομία της Ατζέντας 2030: Τα Χαρακτηριστικά που τη Διαφοροποιούν 15

2.1.4 Το Πλαίσιο Παρακολούθησης και οι Δυσκολίες Μέτρησης 17

2.2 Η Πρόοδος Υλοποίησης των ΣΒΑ σε Παγκόσμιο και Ευρωπαϊκό Επίπεδο 19

2.2.1 Ο Ανησυχητικός Απολογισμός στη Μέση Διαδρομή 19

2.2.2 Η Ευρωπαϊκή Εικόνα: Καλύτερη, αλλά Ανεπαρκής 22

2.2.3 Διαρθρωτικά Προβλήματα στην Υλοποίηση των Στόχων 24

2.3 Οι ΣΒΑ στην Ελλάδα: Θεσμικό Πλαίσιο, Πορεία Προόδου και Διαρθρωτικές Προκλήσεις 27

2.3.1 Το Θεσμικό Πλαίσιο: Αρχιτεκτονική Συντονισμού και Παρακολούθησης 27

2.3.2 Η Κατάταξη της Ελλάδας: Μεταξύ Προόδου και Διαρθρωτικής Υστέρησης 29

2.3.3 Διαρθρωτικές Προκλήσεις: Τα Ενδογενή Εμπόδια 31

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ 35

Λιανικό Εμπόριο και Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ): Μία Χαρτογράφηση της Σχέσης 35

3.1 Ο Κλάδος του Λιανικού Εμπορίου ως Φορέας Βιώσιμης Ανάπτυξης 35

3.2 Επισκόπηση των 17 ΣΒΑ στο Λιανικό Εμπόριο 40

3.2.1 ΟΜΑΔΑ Α: ΣΒΑ Κοινωνικής Διάστασης (ΣΒΑ 1, 2, 3, 4, 5, 10) 40

3.2.1.1 ΣΒΑ1: Μηδενική Φτώχεια: Το Λιανικό Εμπόριο ως Μηχανισμός Κοινωνικής Κινητικότητας 40

3.2.1.2 ΣΒΑ 2: Μηδενική Πείνα: Αλυσίδες Τροφίμων και Επισιτιστική Ασφάλεια 42

3.2.1.3 ΣΒΑ 3: Καλή Υγεία και Ευημερία: Από τη Διατροφή ως τις Συνθήκες Εργασίας 43

3.2.1.4 ΣΒΑ 4: Ποιοτική Εκπαίδευση: Δια Βίου Μάθηση και Ψηφιακές Δεξιότητες 45

3.2.1.5 ΣΒΑ 5: Ισότητα των Φύλων: Απασχόληση, Ηγεσία και Μισθολογικό Χάσμα 46

3.2.1.6 ΣΒΑ 10: Μείωση Ανισοτήτων: Συμπεριληπτικότητα και Προσβασιμότητα 48

3.2.2 ΟΜΑΔΑ Β: ΣΒΑ Περιβαλλοντικής Διάστασης (ΣΒΑ 6, 7, 12, 13, 14, 15) 49

3.2.2.1 ΣΒΑ 6: Καθαρό Νερό και Αποχέτευση 49

3.2.2.2 ΣΒΑ 7: Φθηνή και Καθαρή Ενέργεια: Κτήρια, Ψύξη και Logistics 50

3.2.2.3 ΣΒΑ 12: Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή: Ο Κεντρικός Στόχος 51

3.2.2.4 ΣΒΑ 13: Κλιματική Δράση: Το Αποτύπωμα Άνθρακα και η Μετάβαση 53

3.2.2.5 ΣΒΑ 14: Ζωή στο Νερό: Πλαστικά, Συσκευασίες και Θαλάσσιο Περιβάλλον....54

3.2.2.6 ΣΒΑ 15: Ζωή στη Στεριά: Βιοποικιλότητα, Εφοδιαστικές Αλυσίδες και Αποψίλωση 55

3.2.3 ΟΜΑΔΑ Γ: ΣΒΑ Οικονομικής & Θεσμικής Διάστασης (ΣΒΑ 8, 9, 11, 16, 17) 56

3.2.3.1 ΣΒΑ 8: Αξιοπρεπής Εργασία και Οικονομική Ανάπτυξη: Ο Καθρέπτης του Κλάδου.....56

3.2.3.2 ΣΒΑ 9: Βιομηχανία, Καινοτομία και Υποδομές: Ψηφιοποίηση και Τεχνολογική Ανανέωση 57

3.2.3.3 ΣΒΑ 11: Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες: Το Λιανικό Εμπόριο ως Αστικός Ιστός 58

3.2.3.4 ΣΒΑ 16: Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί: Διαφάνεια και Εταιρική Διακυβέρνηση 59

3.2.3.5 ΣΒΑ 17: Εταιρικές Σχέσεις για τους Στόχους: Συνεργασία ως Καταλύτης 59

4. Αντί Επιλόγου: Μία Κριτική Αποτίμηση της Σχέσης του Ελληνικού Λιανικού Εμπορίου με τους ΣΒΑ. 61

Βιβλιογραφία..... 66

1. Εισαγωγή

Η υιοθέτηση της Ατζέντας 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη από τον ΟΗΕ, τον Σεπτέμβριο του 2015, σηματοδότησε μια ιστορικής σημασίας στροφή στην αντίληψη περί ανάπτυξης, καθώς προσδιόρισε, σε όρους θεωρητικούς και πρακτικούς, μια συστημικού τύπου μετατόπιση από τις παραδοσιακές, αποσπασματικές προσεγγίσεις της ανάπτυξης προς ένα ολιστικό και συνεκτικό παράδειγμα, το οποίο ενσωματώνει τις αλληλένδετες οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις της βιωσιμότητας. Για πρώτη φορά, η διεθνής κοινότητα κατέληξε σε ένα κοινά αποδεκτό, συστηματικά οργανωμένο και καθολικής εμβέλειας πλαίσιο αναφοράς για τη βιωσιμότητα, θέτοντας σαφείς στόχους και δείκτες που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των παγκόσμιων προκλήσεων, όπως η φτώχεια, η ανισότητα, η κλιματική αλλαγή και η εξάντληση των φυσικών πόρων.

Κεντρικό πυρήνα του εν λόγω πλαισίου συνιστούν οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (εφεξής ΣΒΑ), και οι οποίοι εξειδικεύονται ακόμα περισσότερο και συγκεκριμενοποιούνται σε 169 επιμέρους στόχους, συγκροτώντας ένα συνεκτικό και αλληλοσυνδεόμενο σύνολο κατευθυντήριων αρχών για τη διαμόρφωση και την υλοποίηση πολιτικών σε παγκόσμιο, περιφερειακό και εγχώριο επίπεδο. Με άλλα λόγια, οι ΣΒΑ διαμορφώνουν ένα κανονιστικό πλαίσιο, το οποίο επιδιώκει την ταυτόχρονη προώθηση της οικονομικής ευημερίας, της κοινωνικής συνοχής και της περιβαλλοντικής προστασίας, υπερβαίνοντας τις μονοδιάστατες αντιλήψεις περί ανάπτυξης, οι οποίες, μέχρι τότε, επικεντρώνονταν αποκλειστικά στην οικονομική μεγέθυνση.

Ειδικότερα, οι 17 στόχοι καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεματικών πεδίων, όπως η εξάλειψη της φτώχειας και της πείνας, η διασφάλιση της υγείας και της ποιοτικής εκπαίδευσης, η προώθηση της ισότητας των φύλων, η πρόσβαση σε καθαρή ενέργεια και βιώσιμες υποδομές, καθώς και η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και η προστασία των οικοσυστημάτων. Αυτή η ολιστική προσέγγιση αντανακλά την αναγνώριση της αλληλεξάρτησης των σύγχρονων παγκόσμιων προκλήσεων και της ανάγκης για ολοκληρωμένες και συντονισμένες παρεμβάσεις.

Ταυτόχρονα, οι ΣΒΑ δεν συνιστούν απλώς μια επικαιροποιημένη ή διευρυμένη εκδοχή των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας (ΑΣΧ) (Millennium Development Goals –

MDGs)[1], αλλά ενσαρκώνουν, αντιθέτως μια ουσιωδώς διαφορετική και εννοιολογικά αναβαθμισμένη προσέγγιση της ανάπτυξης. Ενώ οι ΑΣΧ επικεντρώνονταν κυρίως στην αντιμετώπιση της ακραίας φτώχειας και των επιμέρους βασικών κοινωνικών ελλειμμάτων στις αναπτυσσόμενες χώρες, οι ΣΒΑ συγκροτούν ένα καθολικό και πολυεπίπεδο πλαίσιο, το οποίο επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής της αναπτυξιακής πολιτικής τόσο γεωγραφικά, όσο και θεματικά.

Η καινοτομία των ΣΒΑ έγκειται, πρωτίστως, στον ολιστικό χαρακτήρα τους. Σε αντίθεση με προηγούμενα μοντέλα, όπου οι οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις της ανάπτυξης εξετάζονταν συχνά αποσπασματικά και ιεραρχικά, οι ΣΒΑ προσεγγίζουν τις εν λόγω διαστάσεις ως αλληλένδετα και αδιαίρετα στοιχεία ενός ενιαίου συστήματος. Η οικονομική ανάπτυξη δεν νοείται πλέον ως αυτοσκοπός, αλλά ως διαδικασία που οφείλει να είναι κοινωνικά δίκαιη και περιβαλλοντικά βιώσιμη, ενώ η κοινωνική συνοχή και η προστασία του περιβάλλοντος αναγνωρίζονται ως θεμελιώδεις προϋποθέσεις για τη διατηρήσιμη ευημερία.

Παράλληλα, οι ΣΒΑ εισάγουν μια κατεξοχήν διεθνιστική οπτική, καθώς δεν απευθύνονται αποκλειστικά σε χώρες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος, αλλά αφορούν το σύνολο των κρατών, ανεξαρτήτως βαθμού οικονομικής ανάπτυξης. Η καθολικότητα αυτή συνεπάγεται ότι όλες οι χώρες καλούνται να επανεξετάσουν τα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης, τις δομές διακυβέρνησης και τις κοινωνικές πολιτικές τους, στο πλαίσιο μιας κοινής, παγκόσμιας προσπάθειας για βιώσιμη ανάπτυξη (Griggs, et al., 2017).

Επιπλέον, η αδιαίρετη φύση των ΣΒΑ αποτυπώνεται στην έντονη αλληλεξάρτηση των επιμέρους στόχων. Η πρόοδος σε έναν τομέα επηρεάζει άμεσα ή έμμεσα την επίτευξη

[1] Οι Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας (Millennium Development Goals – MDGs) συνιστούν μία από τις πλέον εμβληματικές διεθνείς πρωτοβουλίες των αρχών του 21ου αιώνα στον τομέα της αναπτυξιακής πολιτικής, και υιοθετήθηκαν το 2000 υπό την αιγίδα του ΟΗΕ. Αυτοί οι οκτώ στόχοι εστίαζαν, πρωτίστως, στην αντιμετώπιση της ακραίας φτώχειας και της πείνας, στη διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, στη βελτίωση των συνθηκών υγείας, στην προώθηση της ισότητας των φύλων, καθώς και στην καταπολέμηση σοβαρών ασθενειών, όπως το HIV/AIDS και η ελονοσία. Η υιοθέτησή τους συνέβαλε καθοριστικά στην ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας και στην κατεύθυνση σημαντικών πόρων προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, επιφέροντας απτά αποτελέσματα σε επιμέρους τομείς. Ωστόσο, η εν λόγω πρωτοβουλία υπήρξε αντικείμενο κριτικής, κυρίως λόγω του περιορισμένου εύρους της, της εστίασης σχεδόν αποκλειστικά στον αναπτυσσόμενο κόσμο, καθώς και της ανεπαρκούς ενσωμάτωσης των βαθύτερων διαρθρωτικών αιτίων των ανισοτήτων και της περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Υπό το πρίσμα αυτό, οι MDGs μπορούν να εννοηθούν ως ένα καθοριστικό, πλην όμως μεταβατικό, στάδιο στην εξέλιξη της αντίληψης περί ανάπτυξης, το οποίο προετοίμασε το έδαφος για την υιοθέτηση μιας πιο ολοκληρωμένης και φιλόδοξης προσέγγισης, όπως αυτή που αποτυπώνεται στους ΣΒΑ.

των υπόλοιπων στόχων, γεγονός που καθιστά αναγκαία την υιοθέτηση συντονισμένων και συνεκτικών πολιτικών παρεμβάσεων. Για παράδειγμα, η μείωση των ανισοτήτων συνδέεται με τη βελτίωση της πρόσβασης στην εκπαίδευση και την υγεία, ενώ η βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων αποτελεί προϋπόθεση για τη μακροπρόθεσμη οικονομική σταθερότητα.

Ωστόσο, περίπου μία δεκαετία, μετά την υιοθέτηση των ΣΒΑ, και ενώ ο χρονικός ορίζοντας υλοποίησης των στόχων του 2030 καθίσταται ολοένα και πιο εγγύς, ο απολογισμός αναδεικνύεται ιδιαιτέρως δυσοίωνος. Η ενδιάμεση αξιολόγηση του 2023 (SDG Midterm Review) κατέδειξε με σαφήνεια την έκταση και την πολυπλοκότητα των προκλήσεων, οι οποίες εξακολουθούν να υπάρχουν, επισημαίνοντας ότι μόλις ένα περιορισμένο ποσοστό, περί το 15%, των επιμέρους στόχων βρίσκεται σε ικανοποιητική τροχιά επίτευξης, ενώ η συντριπτική πλειονότητα καταγράφει, στην καλύτερη περίπτωση, εξαιρετικά ανεπαρκή πρόοδο, ενώ στη χειρότερη στασιμότητα και μερική οπισθοδρόμηση.[2]

Η εξέλιξη αυτή ασφαλώς και δεν μπορεί να αποσυνδεθεί από τη συσσώρευση διαδοχικών και αλληλοτροφοδοτούμενων κρίσεων, οι οποίες έχουν αναδιαμορφώσει τους όρους υλοποίησης της αναπτυξιακής πολιτικής κατά την τελευταία δεκαετία. Η πανδημία COVID-19 επέφερε πολυεπίπεδες κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις, διαταράσσοντας τις αλυσίδες εφοδιασμού, επιδεινώνοντας τις ανισότητες και ανατρέποντας σημαντικά αναπτυξιακά κεκτημένα. Παράλληλα, οι εντεινόμενες γεωπολιτικές εντάσεις και συγκρούσεις, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη ενεργειακή αβεβαιότητα, έχουν επιβαρύνει ακόμα περισσότερο τη διεθνή σταθερότητα και την

[2] Η λεγόμενη ενδιάμεση αξιολόγηση της πορείας υλοποίησης των ΣΒΑ (SDG Midterm Review) αποτυπώνεται στην Ειδική Έκδοση, το 2023, της έκθεσης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών υπό τον τίτλο *Sustainable Development Goals Report 2023*, η οποία συνιστά μια συνολική αποτίμηση της προόδου στο μέσον της διαδρομής προς το 2030. Τα κύρια ευρήματα της έκθεσης σκιαγραφούν μια ιδιαίτερα δυσμενή εικόνα, καθώς λιγότερο από το 20% των επιμέρους στόχων — και συγκεκριμένα περίπου το 15% — βρίσκεται σε τροχιά επίτευξης, ενώ άνω του 50% παρουσιάζει ανεπαρκή πρόοδο και περίπου το 30% καταγράφει στασιμότητα ή και οπισθοδρόμηση σε σχέση με τα επίπεδα του 2015. Η διαπίστωση αυτή υποδηλώνει ότι η διεθνής κοινότητα αποκλίνει ουσιωδώς από την επιθυμητή πορεία υλοποίησης της Ατζέντας 2030, γεγονός που καθιστά εμφανή την ανάγκη για άμεση επιτάχυνση των προσπαθειών, ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας και αναπροσαρμογή των εφαρμοζόμενων πολιτικών προς πιο αποτελεσματικές και συνεκτικές κατευθύνσεις.
The-Sustainable-Development-Goals-Report-2023.pdf

ικανότητα των κρατών να υλοποιήσουν συνεκτικές αναπτυξιακές στρατηγικές. Επιπροσθέτως, ο επιταχυνόμενος ρυθμός της κλιματικής αλλαγής και η εντεινόμενη διεύρυνση των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων, τόσο εντός όσο και μεταξύ κρατών, λειτουργούν ως καταλυτικοί παράγοντες που υπονομεύουν τη βιωσιμότητα των αναπτυξιακών προτύπων. Οι εξελίξεις αυτές δεν αναδεικνύουν μόνο την ευθραυστότητα της προόδου που επιτεύχθηκε κατά την προηγούμενη περίοδο, αλλά και τις βαθύτερες δομικές ανεπάρκειες που χαρακτηρίζουν τα ισχύοντα συστήματα διακυβέρνησης της βιωσιμότητας σε εθνικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο.

Στο πλαίσιο αυτό, ο ρόλος του ιδιωτικού τομέα αναδεικνύεται ως καθοριστικός, αν και συχνά ανεπαρκώς αναγνωρισμένος, για την επίτευξη των ΣΒΑ. Οι επιχειρήσεις δεν θα πρέπει να νοούνται ως παθητικοί αποδέκτες δημόσιων πολιτικών, αλλά θα πρέπει να εκλαμβάνονται ως ενεργά υποκείμενα και συν-διαμορφωτές των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών δυναμικών. Μέσα από τις επενδυτικές αποφάσεις τους, τη δομή και διαχείριση των εφοδιαστικών αλυσίδων τους, τις εργασιακές πρακτικές τους, τα πρότυπα κατανάλωσης που προωθούν, καθώς και το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα, σαφώς προσδιορίζουν και επηρεάζουν, είτε με θετικό είτε με αρνητικό τρόπο, την κατεύθυνση και τον ρυθμό υλοποίησης των ΣΒΑ.

Υπό αυτό το πρίσμα, η ενσωμάτωση των ΣΒΑ στον πυρήνα της επιχειρηματικής στρατηγικής και των λειτουργικών διαδικασιών δεν συνιστά πλέον μια προαιρετική πράξη εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, αλλά μια δομική αναγκαιότητα. Αποτελεί προϋπόθεση για τη διασφάλιση της ανθεκτικότητας και της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των ίδιων των επιχειρήσεων, ιδίως σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από αυξανόμενες κανονιστικές απαιτήσεις, μεταβαλλόμενες κοινωνικές προσδοκίες και εντεινόμενους περιβαλλοντικούς περιορισμούς. Σε αυτό το διαρκώς μετασχηματιζόμενο τοπίο, οι επιχειρήσεις που ευθυγραμμίζουν τη λειτουργία και τη στρατηγική τους με τους ΣΒΑ δεν ανταποκρίνονται απλώς στις εξωτερικές πιέσεις του διεθνούς κανονιστικού πλαισίου, αλλά αποκτούν και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, ενισχύοντας την αξιοπιστία, την καινοτομία και την προστιθέμενη αξία τους.

Εντός αυτής της ευρύτερης αναπτυξιακής και επιχειρηματικής συγκυρίας, το λιανικό εμπόριο αναδεικνύεται σε κλάδο με διακριτή βαρύτητα και στρατηγική σημασία. Αποτελώντας έναν από τους μεγαλύτερους εργοδότες στην ΕΕ και διατηρώντας καθημερινή, άμεση επαφή με εκατοντάδες εκατομμύρια καταναλωτές, λειτουργεί ως

κρίσιμος κόμβος που συνδέει την παραγωγή με την τελική κατανάλωση. Αυτή η ενδιάμεση θέση τού προσδίδει έναν πολυδιάστατο ρόλο, καθώς επηρεάζει όχι μόνο τη διάρθρωση και τη λειτουργία των εφοδιαστικών αλυσίδων, αλλά και τα πρότυπα κατανάλωσης, τις επιχειρηματικές πρακτικές και, εν τέλει, τις ευρύτερες κοινωνικοοικονομικές και περιβαλλοντικές εξελίξεις.

Το αποτύπωμα του κλάδου εκτείνεται, με ιδιαίτερη ένταση και πολυπλοκότητα, και στις τρεις διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης, την οικονομική, την κοινωνική και την περιβαλλοντική. Από τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την περιφερειακή ανάπτυξη έως τις συνθήκες εργασίας, τη διαχείριση πόρων, τη σπατάλη τροφίμων και τις εκπομπές κατά μήκος της εφοδιαστικής αλυσίδας, το λιανικό εμπόριο διαμορφώνει κρίσιμες παραμέτρους της βιωσιμότητας. Δεν είναι, συνεπώς, τυχαίο ότι ο ΣΒΑ 12, «Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή», θεωρείται ο πλέον άμεσα συνδεδεμένος και σχετιζόμενος με τον κλάδο (Jones & Comfort, 2019). Ωστόσο, η συμβολή και, ταυτόχρονα, η ευθύνη του λιανικού εμπορίου δεν περιορίζεται αποκλειστικά σε αυτόν, αλλά, αντιθέτως, διαχέεται σε ένα ευρύ φάσμα πεδίων, αγγίζοντας, με διαφορετική ένταση και βαρύτητα, σχεδόν το σύνολο των 17 ΣΒΑ, από την αξιοπρεπή εργασία και την οικονομική ανάπτυξη έως τη δράση για το κλίμα και τη μείωση των ανισοτήτων.

Στην ελληνική περίπτωση, η διάσταση αυτή καθίσταται ακόμα πιο σημαντική και πολυεπίπεδη. Το λιανικό εμπόριο συνιστά έναν από τους θεμελιώδεις πυλώνες της εγχώριας οικονομίας, με ουσιαστική συμβολή τόσο στην απασχόληση όσο και στη διαμόρφωση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας. Η διάχυτη παρουσία του σε ολόκληρη την επικράτεια και η στενή διασύνδεσή του με την καθημερινή οικονομική δραστηριότητα το καθιστούν κρίσιμο παράγοντα σταθερότητας, αλλά και μοχλό προσαρμογής, σε περιόδους μετασχηματισμού. Ταυτόχρονα, η δομή του κλάδου χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, γεγονός που προσδίδει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στις δυνατότητες και στους περιορισμούς του. Οι επιχειρήσεις αυτές καλούνται να λειτουργήσουν σε ένα όλο και πιο απαιτητικό περιβάλλον, το οποίο διαμορφώνεται με βάση αυστηρότερες κανονιστικές υποχρεώσεις, ταχέως μεταβαλλόμενα καταναλωτικά πρότυπα και αυξανόμενη πίεση για ενσωμάτωση αρχών βιωσιμότητας. Ωστόσο, η μετάβαση αυτή δεν είναι ομοιόμορφα εφικτή, καθώς πολλές μικρομεσαίες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν δομικές προκλήσεις, όπως περιορισμένη πρόσβαση σε χρηματοδότηση, ελλείψεις σε εξειδικευμένη τεχνογνωσία και ανεπαρκείς οργανωτικούς πόρους.

Κατά συνέπεια, η προσαρμογή του ελληνικού λιανικού εμπορίου στις επιταγές της βιώσιμης ανάπτυξης δεν συνιστά απλώς ζήτημα συμμόρφωσης, αλλά ένα σύνθετο εγχείρημα μετασχηματισμού, το οποίο προϋποθέτει στοχευμένες πολιτικές στήριξης, ενίσχυση των δεξιοτήτων και διευκόλυνση της πρόσβασης σε χρηματοδοτικά εργαλεία. Μόνον υπό αυτές τις συνθήκες μπορεί ο κλάδος να αξιοποιήσει πλήρως το δυναμικό του και να συμβάλει ουσιαστικά στην επίτευξη των ΣΒΑ, σε εθνικό επίπεδο.

Αρχή φόρμας

Τέλος φόρμας

Σκοπός του παρόντος δελτίου είναι η συστηματική διερεύνηση της σχέσης μεταξύ των 17 ΣΒΑ και του λιανικού εμπορίου, με ιδιαίτερη έμφαση στις ΜμΕ του κλάδου και στο ελληνικό επιχειρηματικό περιβάλλον. Το δελτίο δεν επιδιώκει να παράσχει μια εξαντλητική, εν είδει καταλόγου, απαρίθμηση, αλλά να προσφέρει ένα αναλυτικό εργαλείο κατανόησης, ιδίως του τρόπου με τον οποίον οι ΣΒΑ σχετίζονται με τις επιχειρηματικές λειτουργίες του λιανικού εμπορίου, να αναδείξει τους πλέον κρίσιμους στόχους για τον κλάδο, να αναλύσει τις ποικίλες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ΜμΕ στην ενσωμάτωσή τους και να προτείνει πολιτικές παρεμβάσεις, οι οποίες μπορούν να καταστήσουν τη διαδικασία αυτή αποδοτική, αναλογική και βιώσιμη.

Το δελτίο συγκροτείται σε τρία διακριτά, αλλά αλληλοσυμπληρούμενα μέρη. Το πρώτο μέρος εστιάζει στο θεωρητικό και θεσμικό πλαίσιο των ΣΒΑ και συγκεκριμένα στη γένεση και στην αρχιτεκτονική της Ατζέντας 2030, στην πορεία υλοποίησης, σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, και στη σχέση ιδιωτικού τομέα και ΣΒΑ. Το δεύτερο μέρος αποτελεί τον αναλυτικό πυρήνα του δελτίου, καθώς χαρτογραφεί τη σχέση των 17 ΣΒΑ με τον κλάδο του λιανικού εμπορίου, αναλύοντάς τους σε τρεις θεματικές ομάδες, υπό το πρίσμα της κοινωνικής, περιβαλλοντικής και οικονομικής-θεσμικής διάστασης που αυτοί ενέχουν, ενώ, ταυτόχρονα, επιχειρείται και μια συνοπτική αποτίμηση της ισχύουσας κατάστασης στο ελληνικό λιανικό εμπόριο. Το τρίτο μέρος προτείνει έναν οδικό χάρτη ενσωμάτωσης των ΣΒΑ για τις ΜμΕ του κλάδου, αναλύοντας τις προκλήσεις, τα εργαλεία, τις αποτελεσματικές πρακτικές και τις αναγκαίες παρεμβάσεις πολιτικής.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Το Εννοιολογικό Πλαίσιο των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ): Θεωρητική και Θεσμική Θεμελίωση

2.1 Η Ατζέντα 2030: Ιστορική Γένεση, Αρχιτεκτονική και Λογική των 17 ΣΒΑ

2.1.1 Από τους ΑΣΧ στους ΣΒΑ: Μια Θεμελιακή Τομή

Η ουσιαστική κατανόηση της Ατζέντας 2030 και των 17 ΣΒΑ που τη συγκροτούν προϋποθέτει την, έστω και σύντομη, αναφορά στον άμεσο πρόδρομό τους, δηλαδή στους ΑΣΧ, οι οποίοι συνιστούν μια από τις πρώτες συνεκτικές και παγκοσμίως συντονισμένες προσπάθειες χάραξης αναπτυξιακής πολιτικής, με σαφή χρονικό ορίζοντα την ολοκλήρωσή τους έως το 2015. Η υιοθέτησή τους, το 2000, υπήρξε τολμηρή και πρωτοποριακή για τα δεδομένα της εποχής, για τρεις, κυρίως, λόγους. Καταρχάς, η διεθνής κοινότητα κατέληξε, για πρώτη φορά, σε ένα κοινό, σαφώς οριοθετημένο πλαίσιο αναπτυξιακών προτεραιοτήτων. Μέχρι τότε, οι αναπτυξιακές πολιτικές χαρακτηρίζονταν από αποσπασματικότητα, χωρίς κάποια ενιαία κατεύθυνση και χωρίς δεσμευτικούς στόχους που να αφορούν το σύνολο των χωρών. Ταυτόχρονα, οι στόχοι συνοδεύονταν από συγκεκριμένους, μετρήσιμους δείκτες και σαφές χρονοδιάγραμμα, όσον αφορά την επίτευξή τους (έως το 2015). Αυτή η έμφαση στη μετρησιμότητα και στη λογοδοσία συνιστούσε καινοτομία για τη χάραξη της διεθνούς αναπτυξιακής ατζέντας, καθώς επέτρεπε την αξιολόγηση της προόδου με αντικειμενικά, εν πολλοίς ποσοτικά, κριτήρια. Τέλος, οι ΑΣΧ έθεσαν στο επίκεντρο την ανθρώπινη ανάπτυξη —και όχι αποκλειστικά την οικονομική μεγέθυνση— αναγνωρίζοντας ότι η ευημερία δεν εξαντλείται στο εισόδημα, αλλά περιλαμβάνει την υγεία, την εκπαίδευση και την κοινωνική ισότητα (Jacob, 2025). Ο, εν γένει, νεωτεριστικός χαρακτήρας τους έγκειται στο γεγονός ότι μετέτρεψαν μια καθολική, πανανθρώπινη, ηθική επιδίωξη, τη βελτίωση της ζωής των ανθρώπων, σε ένα συγκεκριμένο, κοινώς αποδεκτό και μετρήσιμο, παγκόσμιο σχέδιο δράσης.

Στον πυρήνα των ΑΣΧ βρίσκονταν η προάσπιση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και η ενίσχυση της κοινωνικής ευημερίας ως θεμελιώδεις αρχές της παγκόσμιας αναπτυξιακής προσπάθειας. Οι στόχοι αυτοί αποτυπώθηκαν σε ένα συνεκτικό πλαίσιο οκτώ σαφώς προσδιορισμένων, εξειδικευμένων και μετρήσιμων επιδιώξεων, οι οποίες επέτρεπαν όχι μόνο τον προσανατολισμό των πολιτικών, αλλά και τη συστηματική αξιολόγηση της προόδου:

1. Εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και της πείνας
2. Καθολική πρόσβαση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση
3. Προώθηση της ισότητας των φύλων και ενδυνάμωση των γυναικών
4. Μείωση της παιδικής θνησιμότητας
5. Βελτίωση της μητρικής υγείας
6. Καταπολέμηση του HIV/AIDS, της ελονοσίας και άλλων ασθενειών
7. Διασφάλιση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας
8. Ανάπτυξη μιας παγκόσμιας εταιρικής σχέσης για την ανάπτυξη

Πέρα από τον τεχνικό χαρακτήρα τους, αυτοί οι οκτώ στόχοι συγκροτούσαν μια ενιαία ηθικοπολιτική δέσμευση: τη βελτίωση των συνθηκών ζωής των πιο ευάλωτων πληθυσμών, μέσα από την αντιμετώπιση καίριων προκλήσεων, όπως η φτώχεια, η πείνα, η έλλειψη πρόσβασης στην εκπαίδευση και στις βασικές υπηρεσίες υγείας, καθώς και οι ανισότητες μεταξύ των φύλων. Με αυτόν τον τρόπο, οι ΑΣΧ δεν περιορίστηκαν σε ένα σύνολο αφηρημένων επιδιώξεων, αλλά διαμόρφωσαν ένα λειτουργικό και μετρήσιμο πλαίσιο δράσης, το οποίο συνέδεε την ηθική επιταγή της ανάπτυξης με συγκεκριμένα και απτά αποτελέσματα (Jacob, 2025).

Παρά τις εγγενείς δυσκολίες και τις εμφανείς ανισότητες στην πρόοδο μεταξύ των διαφορετικών χωρών και περιφερειών, η εφαρμογή των ΑΣΧ απέδωσε ουσιαστικά, μετρήσιμα και σημαντικά, από ιστορικής πλευράς, αποτελέσματα. Σε παγκόσμιο επίπεδο, καταγράφηκαν αισθητές βελτιώσεις σε κρίσιμους δείκτες της ανθρώπινης ανάπτυξης, ενώ εκατοντάδες εκατομμύρια άνθρωποι —κυρίως, στον αναπτυσσόμενο κόσμο— κατόρθωσαν να εξέλθουν από συνθήκες ακραίας στέρησης και να αποκτήσουν πρόσβαση σε θεμελιώδη αγαθά και υπηρεσίες, όπως η εκπαίδευση, η βασική υγειονομική περίθαλψη και οι στοιχειώδεις υποδομές διαβίωσης (Collado-Ruano, 2018). Υπερβαίνοντας τον στενό χαρακτήρα ενός τεχνικού πλαισίου πολιτικής, οι στόχοι αυτοί λειτούργησαν ως καταλύτης για τη διαμόρφωση μιας νέας

αναπτυξιακής συνείδησης, σε διεθνές επίπεδο, ενισχύοντας τη συνεργασία μεταξύ κρατών και οργανισμών και εδραιώνοντας την έννοια της συλλογικής ευθύνης απέναντι στις παγκόσμιες ανισότητες.

Ωστόσο, παρά τη σημασία και τη συμβολή τους, οι ΑΣΧ ενσωμάτωναν συγκεκριμένες δομικές αδυναμίες, οι οποίες καθίσταντο ανυπέρβλητες, καθώς πλησίαζε η ολοκλήρωση του χρονικού ορίζοντα υλοποίησης των στόχων. Καταρχάς, το πεδίο εφαρμογής τους ήταν ουσιαστικά περιορισμένο στις αναπτυσσόμενες χώρες, αντιμετωπίζοντας την ανάπτυξη ως πρόβλημα «των άλλων» και όχι ως μια καθολική πρόκληση, η οποία αφορά το σύνολο της διεθνούς κοινότητας. Με αυτόν τον τρόπο, οι ανεπτυγμένες οικονομίες και ο ιδιωτικός τομέας παρέμεναν, σε μεγάλο βαθμό, στο περιθώριο της ευθύνης και της λογοδοσίας. Ταυτόχρονα, η περιβαλλοντική διάσταση προσεγγιζόταν αποσπασματικά, ως μια εξωτερική μεταβλητή και όχι ως θεμελιώδης και αδιαπραγμάτευτη προϋπόθεση της ίδιας της αναπτυξιακής διαδικασίας (Mhlanga, 2023). Η απουσία μιας ολοκληρωμένης και συνεκτικής οικολογικής οπτικής περιόριζε, σε σημαντικό βαθμό, τη δυνατότητα σύνδεσης της οικονομικής και κοινωνικής προόδου με τα όρια των φυσικών συστημάτων. Επιπλέον, οι ΑΣΧ δεν εστίαζαν επαρκώς στις βαθύτερες δομικές αιτίες των παγκόσμιων ανισοτήτων. Ζητήματα, όπως η φορολογική δικαιοσύνη, οι κανόνες που διέπουν το διεθνές εμπόριο, οι ανισορροπίες στην παγκόσμια διακυβέρνηση και η ευθύνη των πολυεθνικών επιχειρήσεων, δεν εντάχθηκαν ουσιαστικά στο πλαίσιο των στόχων. Ως εκ τούτου, η προσέγγισή τους εστίαζε περισσότερο στα συμπτώματα, παρά στη ρίζα των προβλημάτων. Το σημαντικότερο, όμως, μειονέκτημά τους υπήρξε το γεγονός ότι η ίδια η έννοια της ανάπτυξης θεωρείτο και αντιμετωπιζόταν, κυρίως, ως μια γραμμική και τεχνοκρατική διαδικασία, βασισμένη σε ποσοτικούς δείκτες και στόχους, χωρίς την επαρκή ενσωμάτωση των πολύπλοκων αλληλεξαρτήσεων μεταξύ κοινωνίας, οικονομίας και περιβάλλοντος (Akpan & Olanrewaju, 2023). Έλειπε μια ολιστική θεώρηση που να λαμβάνει υπόψη τα οικοσυστήματα, τα όρια του πλανήτη και τη διαγενεακή δικαιοσύνη.

Οι προαναφερθείσες δομικές αδυναμίες των ΑΣΧ άρχισαν να αναγνωρίζονται από τις αρχές της δεκαετίας του 2010, δηλαδή πριν τη λήξη της προβλεπόμενης περιόδου υλοποίησής τους, το 2015. Ήδη από το 2010, η διεθνής συζήτηση για το τι θα διαδεχθεί τους ΑΣΧ αποκτούσε δυναμική, αντανακλώντας την ανάγκη για ένα πιο ολοκληρωμένο και φιλόδοξο αναπτυξιακό πλαίσιο. Σημείο καμπής υπήρξε η Διάσκεψη

των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, γνωστή ως Rio+20, η οποία πραγματοποιήθηκε το 2012, στο Ρίο ντε Τζανέιρο της Βραζιλίας. Εκεί ελήφθη η ιστορική, όπως αποδείχτηκε, απόφαση για την έναρξη μιας ανοικτής, διακυβερνητικής διαδικασίας, με στόχο τη διαμόρφωση των ΣΒΑ, οι οποίοι θα διαδέχονταν τους ΑΣΧ, φιλοδοξώντας όχι μόνο να τους επεκτείνουν, αλλά και να υπερβούν τις εγγενείς αδυναμίες τους (Clémençon, 2012).

Η διαδικασία που ακολούθησε συνιστά, από μόνη της, μια καινοτομία στη διεθνή διακυβέρνηση. Για πρώτη φορά στην ιστορία του ΟΗΕ, η διαμόρφωση ενός παγκόσμιου αναπτυξιακού πλαισίου δεν περιορίστηκε στο πεδίο των διακρατικών συναντήσεων και διαπραγματεύσεων, αλλά οργανώθηκε και υλοποιήθηκε, βάσει μιας εκτεταμένης, πολυεπίπεδης, συμμετοχικής και ανοιχτής διαβούλευσης. Στη διαδικασία αυτή συνέβαλαν όχι μόνο κυβερνήσεις, αλλά και η επιστημονική κοινότητα, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, φορείς του ιδιωτικού τομέα, καθώς και εκατομμύρια πολίτες απ' όλον τον κόσμο, οι οποίοι είχαν, για πρώτη φορά, τη δυνατότητα να εκφραστούν και να εισακουστούν, μέσω των ψηφιακών πλατφορμών (Dodds et al., 2012).

Η έκταση και η ένταση αυτής της διαβούλευσης κατέδειξαν μια καθοριστική μετατόπιση στις προτεραιότητες της διεθνούς κοινότητας. Για παράδειγμα, η μείωση της φτώχειας δεν αντιμετωπιζόταν πλέον ως κάτι που μπορεί να επιτευχθεί ανεξάρτητα από τις υπόλοιπες πτυχές της ανάπτυξης. Αντίθετα, αναδείχθηκε η ανάγκη για μια συνολική αλλαγή στον τρόπο οργάνωσης της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Στο επίκεντρο αυτής της νέας αντίληψης, διαμορφώνεται ένα πρότυπο ανάπτυξης που υπερβαίνει τα παραδοσιακά μοντέλα της οικονομικής μεγέθυνσης. Ένα πρότυπο που ενσωματώνει ουσιαστικά τη βιωσιμότητα, αναγνωρίζοντας ότι οι φυσικοί πόροι δεν είναι ανεξάντλητοι και ότι τα οικοσυστήματα έχουν συγκεκριμένα όρια αντοχής. Παράλληλα, δόθηκε έμφαση στη διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ της οικονομικής προόδου, της περιβαλλοντικής προστασίας και της κοινωνικής ευημερίας (Dodds et al., 2012).

Στον πυρήνα αυτού του νέου αναπτυξιακού προτύπου, εδράζεται η έννοια της δικαιοσύνης, η οποία δεν περιορίζεται πλέον μόνο στη δίκαιη κατανομή πόρων και ευκαιριών εντός των σύγχρονων κοινωνιών, αλλά διευρύνεται, ώστε να περιλάβει και τη διάσταση της ευθύνης απέναντι στο μέλλον. Πρόκειται για μια αντίληψη που συνδέει την κοινωνική ισότητα με τη διαχρονική βιωσιμότητα, αναγνωρίζοντας ότι οι

επιλογές του παρόντος διαμορφώνουν καθοριστικά τις συνθήκες ζωής των επόμενων γενεών. Υπό αυτό το πρίσμα, η ανάπτυξη δεν μπορεί να νοείται ως μια διαδικασία που εξαντλεί πόρους ή διευρύνει ανισότητες, αλλά ως μια πορεία που διασφαλίζει τη συνέχεια και την ποιότητα της ανθρώπινης ζωής, σε βάθος χρόνου. Η διαγενεακή δικαιοσύνη αναδεικνύεται, επομένως, σε θεμελιώδη αρχή: επιβάλλει τη συνετή διαχείριση των φυσικών και κοινωνικών κεφαλαίων, ώστε οι μελλοντικές γενιές να έχουν όχι απλώς ισότιμη, αλλά, ενδεχομένως, και βελτιωμένη πρόσβαση σε ευκαιρίες, πόρους και συνθήκες ευημερίας (Pandey et al., 2025).

Αποκορύφωμα αυτής της ιστορικής πορείας υπήρξε η υιοθέτηση, τον Σεπτέμβριο του 2015, από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, του εμβληματικού κειμένου «Μετασχηματίζοντας τον κόσμο μας: Η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη», με την ομόφωνη στήριξη και των 193 κρατών-μελών. Η καθολικότητα αυτής της συναίνεσης αποτυπώνει τη διεθνή αναγνώριση της ανάγκης για μια κοινή, συνεκτική και μακρόπνοη στρατηγική απέναντι στις σύνθετες προκλήσεις της εποχής.

Η Ατζέντα 2030 συνιστά ένα ολοκληρωμένο και πολυεπίπεδο πλαίσιο δράσης, το οποίο αρθρώνεται γύρω από τους 17 ΣΒΑ, που εξειδικεύονται σε 169 επιμέρους υποστόχους. Η εφαρμογή και η πρόοδος της υλοποίησής τους υποστηρίζονται από ένα εκτεταμένο σύστημα παρακολούθησης, που περιλαμβάνει 231 εξειδικευμένους δείκτες, επιτρέποντας τη συστηματική αποτίμηση των επιδόσεων σε παγκόσμιο, εθνικό και τοπικό επίπεδο. Περισσότερο από ένα απλό πολιτικό κείμενο, η Ατζέντα 2030 αισιοδοξεί να αποτελέσει έναν οδικό χάρτη για τον μετασχηματισμό των κοινωνιών και των οικονομιών προς ένα βιώσιμο, δίκαιο και ανθεκτικό μέλλον. Ενσωματώνει τις αρχές της καθολικότητας, της αλληλεξάρτησης και της συμπερίληψης, υπογραμμίζοντας ότι καμία χώρα και κανένας άνθρωπος δεν πρέπει να μείνουν πίσω (Palmer, 2015). Υπό αυτήν την έννοια, παραμένει, μέχρι σήμερα, το πλέον φιλόδοξο και συνεκτικό παγκόσμιο πλαίσιο για τη βιώσιμη ανάπτυξη που έχει ποτέ διαμορφωθεί.

2.1.2 Η Αρχιτεκτονική της Ατζέντας 2030: Τα 5 Ps

Η Ατζέντα 2030 δεν συνιστά μια απλή απαρίθμηση επιμέρους στόχων, αλλά, αντιθέτως, ενσωματώνει μια συνεκτική φιλοσοφία, η οποία αποτυπώνεται στους πέντε θεμελιώδεις πυλώνες, γνωστούς και ως «5 Ps». Οι συγκεκριμένοι πυλώνες δεν

λειτουργούν αποσπασματικά, αλλά συγκροτούν ένα ενιαίο πλαίσιο κατανόησης της βιώσιμης ανάπτυξης ως πολυδιάστατης και αλληλοσυνδεόμενης διαδικασίας.

Άνθρωποι (People): Στο επίκεντρο βρίσκεται η ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Η εξάλειψη της φτώχειας και της πείνας, η καθολική πρόσβαση σε ποιοτική υγειονομική περίθαλψη και εκπαίδευση, καθώς και η προώθηση της ισότητας των φύλων και της κοινωνικής δικαιοσύνης, συνιστούν τις βασικές προτεραιότητες του συγκεκριμένου πυλώνα. Οι στόχοι αυτοί δεν αφορούν μόνο την επιβίωση, αλλά και τη διασφάλιση μιας ζωής με ευκαιρίες και προοπτικές για όλους.

Πλανήτης (Planet): Η βιωσιμότητα προϋποθέτει την προστασία των φυσικών συστημάτων που στηρίζουν τη ζωή. Η υπεύθυνη διαχείριση των φυσικών πόρων, η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και η διατήρηση της βιοποικιλότητας συνιστούν τους κρίσιμους στρατηγικούς στόχους. Η οικονομική και κοινωνική πρόοδος θεωρούνται άρρηκτα συνδεδεμένες με την περιβαλλοντική ισορροπία.

Ευημερία (Prosperity): Η ανάπτυξη οφείλει να είναι συμπεριληπτική και βιώσιμη, και δεν εξαντλείται στην ποσοτική της έκφανση, δηλαδή στην οικονομική μεγέθυνση και στην αύξηση του πλούτου. Δίδεται έμφαση και στη δίκαιη κατανομή του, στη δημιουργία αξιοπρεπών θέσεων εργασίας και στην ενίσχυση της καινοτομίας. Η τεχνολογική πρόοδος και η οικονομική ανάπτυξη θα πρέπει να λειτουργούν προς όφελος της κοινωνίας, στο σύνολό της, χωρίς να διευρύνουν τις ήδη οξυμένες ανισότητες.

Ειρήνη (Peace): Αναντίρρητες προϋποθέσεις της ανάπτυξης συνιστούν η ειρήνη και η λειτουργία δημοκρατικών θεσμών. Η ενίσχυση της διαφάνειας, η καταπολέμηση της διαφθοράς και η προώθηση δίκαιων και συμπεριληπτικών κοινωνιών αποτελούν προϋποθέσεις για σταθερότητα και πρόοδο. Η ειρήνη δεν ορίζεται απλώς ως η απουσία συγκρούσεων και πολέμων, αλλά ως μια ενεργή και δυναμική κατάσταση που θεμελιώνεται στη δικαιοσύνη, στην εμπιστοσύνη και στη λειτουργία ισχυρών και δίκαιων θεσμών.

Εταιρικότητα (Partnership): Η υλοποίηση των στόχων απαιτεί την ανάληψη συλλογικής δράσης, καθώς κανένα μεμονωμένο υποκείμενο, κράτος, οργανισμός και επιχείρηση, δεν μπορεί να τους επιτύχει από μόνο του. Η διεθνής συνεργασία, η ανταλλαγή τεχνογνωσίας, η κινητοποίηση χρηματοδοτικών πόρων και η ανάπτυξη

πολυμερών συνεργασιών αποτελούν καταλυτικούς παράγοντες επιτυχούς υλοποίησης των στόχων.

Η αρχιτεκτονική της Αντζέντας 2030, η οποία συγκροτείται με βάση τους 5 προαναφερόμενους πυλώνες, αναδεικνύει ότι οι στόχοι της βιώσιμης ανάπτυξης δεν είναι ανεξάρτητοι μεταξύ τους, αλλά αλληλοεξαρτώνται. Η πρόοδος σε έναν τομέα μπορεί να ενισχύσει ή να υπονομεύσει την πρόοδο σε έναν άλλον. Για παράδειγμα, η οικονομική ανάπτυξη χωρίς περιβαλλοντική μέριμνα μπορεί να οδηγήσει σε υποβάθμιση των φυσικών πόρων, ενώ η κοινωνική ανισότητα μπορεί να περιορίσει τη συνολική ευημερία.

2.1.3 Η Καινοτομία της Ατζέντας 2030: Τα Χαρακτηριστικά που τη Διαφοροποιούν

Η Ατζέντα 2030 δεν συνιστά μια απλή αναθεώρηση ή ακόμα διεύρυνση των ΑΣΧ, αλλά μια ουσιαστική τομή στον τρόπο με τον οποίον νοείται και οργανώνεται η παγκόσμια αναπτυξιακή προσπάθεια. Διακρίνεται από τρία θεμελιώδη χαρακτηριστικά που την καθιστούν ποιοτικά διαφορετική από κάθε προηγούμενη διεθνή πρωτοβουλία.

Το πρώτο και πλέον καθοριστικό χαρακτηριστικό είναι ο καθολικός χαρακτήρας της. Σε αντίθεση με τους ΑΣΧ, οι οποίοι απευθύνονταν, κυρίως, στις αναπτυσσόμενες χώρες και εστίαζαν σε ζητήματα βασικής διαβίωσης, η Ατζέντα 2030 αφορά το σύνολο της διεθνούς κοινότητας, ανεξαρτήτως επιπέδου οικονομικής ή θεσμικής ανάπτυξης. Η

βιωσιμότητα δεν αντιμετωπίζεται πλέον ως πρόκληση που αφορά αποκλειστικά τον «παγκόσμιο Νότο», αλλά ως μια οικουμενική πρόκληση που διαπερνά όλα τα κράτη και τις κοινωνίες (Arora et al., 2025). Χώρες, όπως η Ελλάδα, η Γερμανία ή οι Ηνωμένες Πολιτείες, καλούνται εξίσου να επανεξετάσουν τα παραγωγικά τους πρότυπα, τις καταναλωτικές τους συνήθειες και τις κοινωνικές τους πολιτικές. Με αυτόν τον τρόπο, η Ατζέντα 2030 μετατοπίζει το βάρος από μια μονοδιάστατη λογική «βοήθειας προς τους λιγότερο ανεπτυγμένους» σε μια συλλογική ευθύνη για τον μετασχηματισμό των σύγχρονων οικονομιών και κοινωνιών προς μια βιώσιμη κατεύθυνση.

Το δεύτερο θεμελιώδες χαρακτηριστικό αφορά την αδιαιρετότητα της Ατζέντας, καθώς οι 17 ΣΒΑ έχουν σχεδιαστεί ως ένα ενιαίο και αλληλένδετο σύνολο, το οποίο δεν επιδέχεται επιλεκτική εφαρμογή. Δεν είναι δυνατόν να επιδιώκεται πρόοδος σε ορισμένους στόχους, παραβλέποντας συστηματικά άλλους, χωρίς να υπονομεύεται, τελικά, το συνολικό αποτέλεσμα. Με άλλα λόγια, η βιώσιμη ανάπτυξη προϋποθέτει την ταυτόχρονη και ισόρροπη αντιμετώπιση πολλαπλών προκλήσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, η δράση για την κλιματική αλλαγή, για παράδειγμα, δεν μπορεί να θεωρηθεί επαρκής, εάν δεν συνοδεύεται από πολιτικές που περιορίζουν τη φτώχεια και τις κοινωνικές ανισότητες (Krannich, & Reiser, 2023). Αντίστοιχα, η οικονομική ανάπτυξη, η οποία δεν διασφαλίζει δίκαιη κατανομή των ωφελειών της ή επιβαρύνει το περιβάλλον, παραμένει εγγενώς ελλιπής και μη βιώσιμη.

Στον πυρήνα αυτής της προσέγγισης, εδράζεται η αναγνώριση της βαθιάς αλληλεξάρτησης μεταξύ των διαφορετικών διαστάσεων της ανάπτυξης. Οι κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές παράμετροι δεν λειτουργούν ως ανεξάρτητα πεδία πολιτικής, αλλά ως συγκοινωνούντα δοχεία ενός ενιαίου συστήματος. Αυτή ακριβώς η συστημική οπτική, δηλαδή η αντίληψη ότι η πρόοδος προκύπτει μέσα από τη συνοχή και όχι μέσα από αποσπασματικές παρεμβάσεις, συνιστά μια από τις πλέον καινοτόμες και μετασχηματιστικές πτυχές της Ατζέντας 2030.

Το τρίτο θεμελιώδες χαρακτηριστικό αφορά την ανάδειξη της εταιρικής ευθύνης σε κεντρική αρχή υλοποίησης. Για πρώτη φορά, ένα παγκόσμιο αναπτυξιακό πλαίσιο δεν περιορίζεται στη δράση των μεμονωμένων κρατών, αλλά, αντιθέτως, αναγνωρίζει ρητά τον ιδιωτικό τομέα ως αναπόσπαστο εταίρο. Οι επιχειρήσεις δεν αντιμετωπίζονται πλέον ως απλοί χρηματοδότες ή υποστηρικτές επιμέρους δράσεων, αλλά ως ενεργά υποκείμενα που δύνανται να επιταχύνουν ή να ανακόψουν την πρόοδο προς τη βιώσιμη

ανάπτυξη (Colglazier, 2015). Η αναγνώριση των επιχειρήσεων ως ισότιμων εταίρων στο μεγαλεπήβολο εγχείρημα της επίτευξης της βιώσιμης ανάπτυξης νοηματοδοτεί μια διαφορετικού τύπου κατανομή της ευθύνης σε ένα ευρύτερο πλέγμα δρώντων, όπου ο επιχειρηματικός κόσμος καλείται να ενσωματώσει τη βιωσιμότητα στον πυρήνα της λειτουργίας του. Αυτό σημαίνει ότι ζητήματα, όπως η περιβαλλοντική επίδοση, οι κοινωνικές πρακτικές και η εταιρική διακυβέρνηση, δεν αποτελούν πλέον περιφερειακές ή επικοινωνιακές επιλογές, αλλά κρίσιμες παραμέτρους του στρατηγικού επιχειρηματικού σχεδιασμού.

Στο πλαίσιο αυτό, καθίσταται σαφής η σύνδεση των 17 ΣΒΑ με τα κριτήρια ESG, τις δομές και τις πρακτικές των εφοδιαστικών αλυσίδων, τις επενδυτικές αποφάσεις και τα ίδια τα επιχειρηματικά μοντέλα. Η ευθύνη αυτή αποκτά ιδιαίτερο βάρος ιδίως στον τομέα του λιανικού εμπορίου, όπου οι επιπτώσεις εκτείνονται από την παραγωγή έως την κατανάλωση. Το ζήτημα αυτό θα αποτελέσει αντικείμενο εκτενέστερης ανάλυσης στα επόμενα μέρη του παρόντος δελτίου, όπου θα εξεταστεί πώς η ενσωμάτωση των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης μπορεί να μετασχηματίσει ουσιαστικά τη λειτουργία και τον ρόλο των επιχειρήσεων.

Συνολικά, αυτά τα τρία χαρακτηριστικά αναδεικνύουν ότι η Ατζέντα 2030 δεν περιορίζεται σε ένα σύνολο κατευθυντήριων γραμμών, αλλά συγκροτεί ένα νέο παράδειγμα διακυβέρνησης της ανάπτυξης. Εισάγει μια λογική, όπου η ευθύνη κατανέμεται οριζόντια, οι παρεμβάσεις οφείλουν να σχεδιάζονται με συστημική συνέπεια και τα όρια μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού ρόλου επαναπροσδιορίζονται. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η ανάπτυξη δεν περιορίζεται και δεν εξαντλείται στην επίτευξη επιμέρους στόχων, αλλά προϋποθέτει τον συνολικό μετασχηματισμό των τρόπων με τους οποίους παράγεται, κατανέμεται και αξιολογείται η πρόοδος, σε παγκόσμιο επίπεδο.

2.1.4 Το Πλαίσιο Παρακολούθησης και οι Δυσκολίες Μέτρησης

Οι διακηρυγμένοι στόχοι της Ατζέντας 2030 δεν επαρκούν από μόνοι τους για την υλοποίησή τους, αν δεν συνοδεύονται, παράλληλα, από μηχανισμούς που να διασφαλίζουν τη μετρησιμότητα και τη λογοδοσία της προόδου. Με άλλα λόγια, η επίτευξη των 17 ΣΒΑ προϋποθέτει ένα συνεκτικό και αξιόπιστο σύστημα παρακολούθησης και αποτίμησης, ικανό να αποτυπώνει με ακρίβεια τις εξελίξεις, να

εντοπίζει αποκλίσεις και να καθοδηγεί τη λήψη τεκμηριωμένων αποφάσεων. Γι' αυτόν τον σκοπό, αναπτύχθηκε ένα εκτενές πλαίσιο 231 δεικτών, γνωστό ως Global SDG Indicator Framework, το οποίο υιοθετήθηκε από τη Στατιστική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών και υπόκειται σε τακτική επικαιροποίηση[3]. Το πλαίσιο αυτό λειτουργεί ως μια «κοινή διεθνής γλώσσα» μέτρησης και αξιολόγησης, επιτρέποντας τη σύγκριση των δεδομένων μεταξύ χωρών και τη συστηματική αποτίμηση της προόδου σε κάθε επιμέρους στόχο.

Πέρα από τον προφανή τεχνικό χαρακτήρα της, η συγκεκριμένη μεθοδολογία αξιολόγησης επιτελεί έναν ευρύτερο θεσμικό ρόλο, καθώς ενισχύει τη διαφάνεια, προάγει τη λογοδοσία και δημιουργεί τις προϋποθέσεις για ουσιαστικό δημόσιο διάλογο, σχετικά με την πορεία υλοποίησης των ΣΒΑ. Παράλληλα, αναδεικνύει την ανάγκη ενίσχυσης και επικαιροποίησης των σχετικών εθνικών στατιστικών συστημάτων και της διαθεσιμότητας ποιοτικών δεδομένων, ιδίως σε χώρες, όπου παρατηρούνται σημαντικά κενά και ελλείψεις (MacFeely, 2020).

Ωστόσο, η εφαρμογή αυτού του πλαισίου δεν ενέχει σοβαρές αδυναμίες και μειονεκτήματα. Η διαθεσιμότητα και η ποιότητα των δεδομένων ποικίλλει σημαντικά μεταξύ χωρών. Πολλοί δείκτες προϋποθέτουν στατιστικές υποδομές που απουσιάζουν σε σημαντικό αριθμό χωρών. Ακόμα και στις ανεπτυγμένες οικονομίες, η εναρμόνιση των εθνικών στατιστικών συστημάτων απαιτεί σημαντικές επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο και τεχνολογία (MacFeely, 2020). Αλλά και στο επίπεδο της μικροοικονομίας, και ειδικότερα στον κλάδο του λιανικού εμπορίου, ιδίως όσον αφορά τις ΜμΕ, η μέτρηση της συμβολής στους ΣΒΑ παρουσιάζει πρόσθετες δυσκολίες, οι οποίες αφορούν, κυρίως, την έλλειψη τυποποιημένων στατιστικών εργαλείων, την πολυπλοκότητα των εφοδιαστικών αλυσίδων και τους, εγγενείς, περιορισμένους διοικητικούς πόρους, οι οποίοι είναι απαραίτητοι για υποβολή των σχετικών εκθέσεων προόδου (Dalton, 2020).

Ωστόσο, και παρά τα καταγεγραμμένα μειονεκτήματα, το πλαίσιο παρακολούθησης των ΣΒΑ συνιστά μια θεμελιακή καινοτομία, δεδομένου ότι, για πρώτη φορά, η παγκόσμια κοινότητα διαθέτει ένα κοινό «ταμπλό» αξιολόγησης της αναπτυξιακής προόδου, το οποίο είναι δημόσιο, συγκρίσιμο και, τουλάχιστον εν δυνάμει, ενισχύει τη

[3]https://unstats.un.org/sdgs/indicators/Global%20Indicator%20Framework%20after%202022%20refinement_Eng.pdf

λογοδοσία, δημιουργώντας, ταυτόχρονα, τις αναγκαίες προϋποθέσεις για μια νέα κουλτούρα διαφάνειας, η οποία επεκτείνεται, σταδιακά, και στον ιδιωτικό τομέα, διαμορφώνοντας ισχυρά κίνητρα για την ενσωμάτωση των ΣΒΑ στις επιχειρηματικές στρατηγικές.

2.2 Η Πρόοδος Υλοποίησης των ΣΒΑ σε Παγκόσμιο και Ευρωπαϊκό Επίπεδο

2.2.1 Ο Ανησυχητικός Απολογισμός στη Μέση Διαδρομή

Το έτος 2023 αποτέλεσε ένα κρίσιμο ορόσημο για την Ατζέντα 2030, καθώς σηματοδότησε το μέσο της χρονικής περιόδου μεταξύ της υιοθέτησής της και του προβλεπόμενου ορίζοντα ολοκλήρωσής της. Η συγκυρία αυτή λειτούργησε ως καταλύτης για έναν συνολικό και ουσιαστικό αναστοχασμό εκ μέρους της διεθνούς κοινότητας, αναδεικνύοντας την ανάγκη για μια νηφάλια, αλλά και αυστηρή αποτίμηση της μέχρι τότε προόδου. Σε αυτό το πλαίσιο, το βασικό ερώτημα που τέθηκε ήταν διττό: αφενός, σε ποιον βαθμό έχουν επιτευχθεί οι επιμέρους στόχοι που είχαν τεθεί αρχικά, και αφετέρου, ποιες πολιτικές, θεσμικές και οικονομικές παρεμβάσεις απαιτούνται, ώστε να καταστεί εφικτή η επίτευξή τους εντός του εναπομείναντος χρονικού διαστήματος. Η συνολική διαδικασία τις αποτίμησης δεν περιορίστηκε σε μια τυπική αξιολόγηση δεικτών, αλλά ανέδειξε βαθύτερες δομικές αδυναμίες στο υπάρχον μοντέλο υλοποίησης.

Δυστυχώς, τα ευρήματα υπήρξαν, σε μεγάλο βαθμό, αποθαρρυντικά. Η πρόοδος καταγράφηκε ως άνιση, αποσπασματική και, σε αρκετές περιπτώσεις, ανεπαρκής, ενώ, σε ορισμένους τομείς, παρατηρήθηκε ακόμα και οπισθοδρόμηση. Παράγοντες, όπως οι γεωπολιτικές εντάσεις, οι οικονομικές ανισορροπίες, οι επιπτώσεις της πανδημίας και η επιταχυνόμενη περιβαλλοντική κρίση, επιβάρυναν ακόμα περισσότερο την ήδη σύνθετη διαδικασία υλοποίησης των στόχων. Ενδεικτικά, ως προς τα παραπάνω, είναι τα λόγια του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ, Αντόνιο Γκουτέρες, ο οποίος, με σκωπτική διάθεση, δήλωσε ότι «αντί να μην αφήνουμε κανέναν πίσω, κινδυνεύουμε να αφήσουμε πίσω τους ίδιους τους ΣΒΑ»[4].

[4] https://unsdg.un.org/latest/announcements/keep-your-promise-people-un-secretary-generals-remarks-2023-high-level

Η τοποθέτηση του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών βασίστηκε στα ευρήματα της ειδικής έκδοσης της Έκθεσης Προόδου των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης για το 2023 (SDG Progress Report: Special Edition)[5], η οποία λειτούργησε ως ο επίσημος απολογισμός της «μέσης διαδρομής» της Ατζέντας 2030. Τα στοιχεία που προέκυψαν από την ανάλυση περίπου 140 επιμέρους στόχων, για τους οποίους υπάρχουν επαρκή και συγκρίσιμα δεδομένα, αναδεικνύουν μια ιδιαίτερα ανησυχητική εικόνα. Μόλις ένα αρκετά περιορισμένο ποσοστό, της τάξεως του 12%, φαίνεται να βρίσκεται σε τροχιά επίτευξης εντός του προβλεπόμενου χρονικού πλαισίου. Αντιθέτως, σχεδόν οι μισοί στόχοι παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις, με μέτρια έως σοβαρή υστέρηση, σε σχέση με τα επιθυμητά επίπεδα προόδου. Ακόμα πιο ανησυχητικό, όμως, είναι το γεγονός ότι περίπου το ένα τρίτο των στόχων είτε παραμένει στάσιμο είτε εμφανίζει σαφή οπισθοδρόμηση, σε σύγκριση με τα επίπεδα βάσης του 2015.

Ειδικότερα, υπό τις υπάρχουσες τάσεις, εκτιμάται ότι μόλις το ένα τρίτο των χωρών θα κατορθώσει να επιτύχει τον στόχο της μείωσης κατά το ήμισυ της εθνικής φτώχειας έως το 2030, γεγονός που υποδηλώνει σημαντικές αποκλίσεις στην αποτελεσματικότητα των κοινωνικών και οικονομικών πολιτικών. Παράλληλα, περίπου 600 εκατομμύρια άνθρωποι προβλέπεται ότι θα συνεχίσουν να αντιμετωπίζουν συνθήκες πείνας, καταδεικνύοντας τις υπάρχουσες δομικές ανισότητες στην παραγωγή και στη διανομή των τροφίμων. Ιδιαίτερα ανησυχητική είναι και η κατάσταση στον τομέα της εκπαίδευσης, όπου εκτιμάται ότι περίπου 300 εκατομμύρια παιδιά και νέοι, παρά τη φοίτησή τους στο σχολείο, δεν θα διαθέτουν τις απαιτούμενες βασικές δεξιότητες γραμματισμού, όπως η ανάγνωση και η γραφή.

Αλλά και η πλέον πρόσφατη ετήσια Έκθεση των Ηνωμένων Εθνών για το 2025[6] επιβεβαιώνει με ακόμα μεγαλύτερη ένταση τη δομική υστέρηση στην πορεία υλοποίησης της Ατζέντας 2030, πέντε μόλις έτη πριν την καταληκτική προθεσμία. Παρά τις επιμέρους βελτιώσεις, οι οποίες έχουν καταγραφεί σε τομείς, όπως η υγεία, η εκπαίδευση και η πρόσβαση στην ενέργεια, η συνολική εικόνα παραμένει ανεπαρκής. Η έκθεση επισημαίνει ότι ο ρυθμός προόδου δεν επιτρέπει την καλλιέργεια κλίματος αισιοδοξίας για την επίτευξη των στόχων εντός του προβλεπόμενου χρονικού ορίζοντα,

[5] https://unstats.un.org/sdgs/report/2023/
[6] https://www.unsdsn.org/resources/annual-report/

υπογραμμίζοντας ότι η μέχρι σήμερα πρόοδος, αν και υπαρκτή, δεν έχει την απαιτούμενη δυναμική.

Ειδικότερα, λιγότερο από το ένα πέμπτο των στόχων (περίπου 17–18%) εκτιμάται ότι βρίσκεται σε τροχιά επίτευξης, ενώ σχεδόν οι μισοί από αυτούς υλοποιούνται με ρυθμούς σημαντικά χαμηλότερους από τους αναγκαίους. Από την άλλη πλευρά, ένα σημαντικό ποσοστό των στόχων παρουσιάζει στασιμότητα, ακόμα και οπισθοδρόμηση, γεγονός που αντανακλά τις επιπτώσεις των διαδοχικών κρίσεων, από τους δημοσιονομικούς περιορισμούς και την υγειονομική κρίση μέχρι τις γεωπολιτικές εντάσεις και τις κλιματικές πιέσεις. Παράλληλα, η έκθεση αναδεικνύει ότι οι ανισότητες μεταξύ χωρών και περιφερειών εξακολουθούν να οξύνονται, ενώ οι δομικές αδυναμίες της διεθνούς χρηματοδοτικής αρχιτεκτονικής περιορίζουν αδιάλειπτα την ικανότητα των αναπτυσσόμενων οικονομιών να επενδύσουν επαρκώς στη βιώσιμη ανάπτυξη. Η άνιση κατανομή των πόρων και των ευκαιριών, σε συνδυασμό με τις αλληλεπιδράσεις των διαδοχικών κρίσεων, δημιουργούν ένα περιβάλλον «συστημικής αδράνειας», όπου η πρόοδος όχι μόνον επιβραδύνεται, αλλά και, σε ορισμένες περιπτώσεις, αναστρέφεται.

Σύμφωνα με την έκθεση, η καταγραφόμενη ανησυχητική υστέρηση δεν μπορεί να ερμηνευθεί μονοπαραγοντικά, αλλά αντανακλά τη συσσώρευση και την αλληλεπίδραση πολλαπλών, ταυτόχρονων κρίσεων, που διαμόρφωσαν τη διεθνή πραγματικότητα, κατά την περίοδο 2015–2025. Πρόκειται για ένα σύνθετο πλέγμα διαταραχών, οι οποίες λειτούργησαν σωρευτικά και πολλαπλασιαστικά, εντείνοντας τις αδυναμίες των ήδη υπαρχόντων συστημάτων και περιορίζοντας την ικανότητα των κρατών να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στους στόχους της Ατζέντας 2030.

Η πανδημία COVID-19 αποτέλεσε την πλέον ορατή και άμεση εκδήλωση αυτής της πολυκρίσης, ανατρέποντας σημαντικά αναπτυξιακά κεκτημένα σε κρίσιμους τομείς, όπως η δημόσια υγεία, η εκπαίδευση, η απασχόληση και η καταπολέμηση της φτώχειας. Οι επιπτώσεις της υπήρξαν έντονα ασύμμετρες, πλήττοντας δυσανάλογα τις ήδη ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και διευρύνοντας τις ήδη υπάρχουσες ανισότητες τόσο εντός όσο και μεταξύ των χωρών (Barbier & Burgess, 2020). Παράλληλα, ο πόλεμος στην Ουκρανία λειτούργησε ως επιταχυντής της επισιτιστικής και ενεργειακής αστάθειας, σε παγκόσμιο επίπεδο, διαταράσσοντας τις διεθνείς αλυσίδες εφοδιασμού και αυξάνοντας το κόστος βασικών αγαθών, με ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες για τις οικονομίες του παγκόσμιου Νότου.

Την ίδια στιγμή, η επιταχυνόμενη κλιματική κρίση κατέδειξε τα όρια των ισχυουσών πολιτικών παρεμβάσεων, καθώς βασικοί στόχοι, οι οποίοι σχετίζονται με τα οικοσυστήματα, τους υδάτινους πόρους και τη βιοποικιλότητα, εμφανίζουν επιδείνωση αντί βελτίωσης. Σε αυτό το ήδη επιβαρυμένο πλαίσιο, ο εντεινόμενος γεωοικονομικός κατακερματισμός υπονόμευσε τη διεθνή συνεργασία, περιορίζοντας τη ροή χρηματοδότησης, τεχνογνωσίας και εμπορίου. Ως εκ τούτου, ο ίδιος ο πυλώνας της εταιρικότητας, ο οποίος συνιστά τον θεμέλιο λίθο για την υλοποίηση του συνόλου των ΣΒΑ, αποδυναμώνεται, καθιστώντας ακόμα δυσχερέστερη την επίτευξη των στόχων εντός του προβλεπόμενου χρονικού ορίζοντα.

Συνοπτικά, η εικόνα που προκύπτει από το 2025 δεν διαφοροποιείται ουσιαστικά από εκείνη του 2023–2024, αντίθετα, την επιβεβαιώνει και την εμβαθύνει, καθιστώντας σαφές ότι, χωρίς μια άμεση, συντονισμένη και μεγάλης κλίμακας επιτάχυνση των πολιτικών και χρηματοδοτικών παρεμβάσεων, η επίτευξη των ΣΒΑ έως το 2030 παραμένει εξαιρετικά αβέβαιη.

2.2.2 Η Ευρωπαϊκή Εικόνα: Καλύτερη, αλλά Ανεπαρκής

Σε επίπεδο ΕΕ, η αποτίμηση της προόδου εμφανίζεται, συγκριτικά, πιο ενθαρρυντική, σε σχέση με τον παγκόσμιο μέσο όρο, χωρίς, ωστόσο, να αίρει τις επιφυλάξεις που συνοδεύουν τη συνολική πορεία υλοποίησης της Ατζέντας 2030. Η ΕΕ διαθέτει ισχυρότερους θεσμικούς μηχανισμούς, υψηλότερη διαθεσιμότητα δεδομένων και πιο ανεπτυγμένα συστήματα πολιτικής, στοιχεία που της επιτρέπουν να καταγράφει μια σταθερότερη, αν και όχι επαρκώς αυξανόμενη, πρόοδο, σε αρκετούς τομείς. Κομβικό ρόλο στην αποτύπωση αυτής της πορείας διαδραματίζει η Eurostat, η οποία λειτουργεί ως ο επίσημος φορέας παρακολούθησης των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης, εντός της Ένωσης. Μέσω της ετήσιας έκθεσης *Monitoring Report on Progress Towards the SDGs in an EU Context*, παρέχεται μια συστηματική και συγκριτική αξιολόγηση της προόδου, βασισμένη σε ένα συνεκτικό σύνολο 102 δεικτών. Οι δείκτες αυτοί έχουν επιλεγεί κατόπιν διαβούλευσης με ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερόμενων μερών — συμπεριλαμβανομένων θεσμικών οργάνων, εθνικών στατιστικών υπηρεσιών, ακαδημαϊκών φορέων και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών— διασφαλίζοντας τόσο τη μεθοδολογική αξιοπιστία όσο και τη συνάφειά τους με τις προτεραιότητες της ευρωπαϊκής πολιτικής.

Σύμφωνα με τα ευρήματα της πλέον πρόσφατης Έκθεσης του 2025[7], ιδιαίτερα ενθαρρυντική είναι η βελτίωση που καταγράφεται στον περιορισμό των ανισοτήτων (ΣΒΑ 10) και στην προώθηση της αξιοπρεπούς εργασίας και της οικονομικής ανάπτυξης (ΣΒΑ 8). Παράλληλα, ουσιαστική πρόοδος σημειώνεται και στον τομέα της μείωσης της φτώχειας (ΣΒΑ 1), ενώ θετικές τάσεις καταγράφονται σε ένα ευρύ φάσμα στόχων. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται η βιώσιμη γεωργία και η επισιτιστική ασφάλεια (ΣΒΑ 2), η ενίσχυση της καινοτομίας και των ανθεκτικών υποδομών (ΣΒΑ 9), καθώς και η προώθηση βιώσιμων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής (ΣΒΑ 12). Επιπλέον, καταγράφονται βελτιώσεις στην προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων (ΣΒΑ 14), στην ποιότητα και στην προσβασιμότητα της εκπαίδευσης (ΣΒΑ 4), καθώς και στην προώθηση της ισότητας των φύλων (ΣΒΑ 5).

Αντιθέτως, σε μια σειρά άλλων στόχων, η πρόοδος χαρακτηρίζεται περιορισμένη και άνιση. Ειδικότερα, μέτριες επιδόσεις παρατηρούνται στον τομέα της ειρήνης, της δικαιοσύνης και της αποτελεσματικότητας των θεσμών (ΣΒΑ 16), στις βιώσιμες πόλεις και κοινότητες (ΣΒΑ 11), στις παγκόσμιες εταιρικές σχέσεις (ΣΒΑ 17), καθώς και στη δράση για το κλίμα (ΣΒΑ 13). Η εικόνα αυτή υποδηλώνει ότι, παρά τις ισχύουσες πολιτικές πρωτοβουλίες, οι σχετικές παρεμβάσεις δεν έχουν ακόμη αποδώσει τον απαιτούμενο μετασχηματιστικό αντίκτυπο. Όσον αφορά τον ΣΒΑ 6 (καθαρό νερό και αποχέτευση), η εικόνα είναι αντιφατική, καθώς, μολονότι ορισμένοι επιμέρους δείκτες παρουσιάζουν βελτίωση, η πλειονότητα καταγράφει ανησυχητική στασιμότητα, γεγονός που αναδεικνύει διαρθρωτικές προκλήσεις στη διαχείριση των υδάτινων πόρων και των σχετικών υποδομών. Παράλληλα, στον ΣΒΑ 7 (φθηνή και καθαρή ενέργεια), καταγράφεται ελαφρά υποχώρηση, η οποία συνδέεται άμεσα με τις επιπτώσεις της ενεργειακής κρίσης, την οποίαν προκάλεσε ο πόλεμος στην Ουκρανία, επηρεάζοντας τόσο το κόστος όσο και τη διαθεσιμότητα των ενεργειακών πόρων.

Ιδιαίτερα ανησυχητική παραμένει η εικόνα στους στόχους που συνδέονται με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την προστασία των οικοσυστημάτων, όπου η πρόοδος κρίνεται εύθραυστη και ανεπαρκής. Ειδικότερα, στον ΣΒΑ 15 (ζωή στη στεριά), καταγράφονται επίμονες, μη βιώσιμες τάσεις, ιδίως ως προς την απώλεια της βιοποικιλότητας και την υποβάθμιση της ποιότητας των εδαφών. Οι εξελίξεις αυτές αντανακλούν διαρθρωτικές πιέσεις που σχετίζονται με τη χρήση γης, την

[7] https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-flagship-publications/w/ks-01-24-018

εντατικοποίηση της γεωργίας και την αστικοποίηση, οδηγώντας σε μια, συνολικά, αρνητική αποτίμηση της προόδου. Παράλληλα, στον ΣΒΑ 6 (καθαρό νερό και αποχέτευση), η πορεία επηρεάζεται δυσμενώς από την αυξανόμενη υδατική καταπόνηση, η οποία εντείνεται από παράγοντες, όπως η κλιματική αλλαγή, η υπερεκμετάλλευση των υδάτινων πόρων και οι αυξημένες ανάγκες σε γεωργική και αστική χρήση. Το φαινόμενο αυτό δεν περιορίζει μόνο την επάρκεια του ποιοτικού νερού, αλλά επηρεάζει ευρύτερα την ανθεκτικότητα των οικοσυστημάτων και την ασφάλεια των κοινωνικοοικονομικών δραστηριοτήτων.

2.2.3 Διαρθρωτικά Προβλήματα στην Υλοποίηση των Στόχων

Πέραν των επιμέρους επιδόσεων ανά στόχο, οι μεθοδολογίες αξιολόγησης, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο, αναδεικνύουν τρία διαρθρωτικού τύπου προβλήματα, η σημασία των οποίων καθίσταται ιδιαιτέρως καίρια και για τον κλάδο του λιανικού εμπορίου.

Το πρώτο αφορά το λεγόμενο «φαινόμενο διαρροής» (*spillover effects*), σύμφωνα με το οποίο οι χώρες της ΕΕ εξακολουθούν, μέσω των προτύπων κατανάλωσης και των διεθνοποιημένων αλυσίδων εφοδιασμού τους, να μετακυλούν σημαντικό μέρος των περιβαλλοντικών και των κοινωνικών επιβαρύνσεων, που οι ίδιες δημιουργούν, σε άλλες, τρίτες χώρες (Kanojia, 2025). Με άλλα λόγια, ένα τμήμα της ευρωπαϊκής «εσωτερικής» βιωσιμότητας επιτυγχάνεται εις βάρος τρίτων εξωτερικών οικοσυστημάτων και κοινωνιών, γεγονός που θέτει υπό αμφισβήτηση τη συνολική ποιότητα της καταγεγραμμένης προόδου.

Η Eurostat, επιχειρώντας να αντιμετωπίσει αυτό το φαινόμενο, έχει ενσωματώσει στη μεθοδολογία αξιολόγησής της εξιδεικευμένες αναλύσεις αναφορικά με αυτού του είδους τις διασυνοριακές εξωτερικότητες, τις οποίες προκαλούν οι ευρωπαϊκές οικονόμες (Lafortune, 2020). Καθίσταται, επομένως, σαφές ότι, στην αποτίμηση της προόδου υλοποίησης των ΣΒΑ, δεν μπορεί να μην λαμβάνει υπόψη το πλήρες αποτύπωμα των οικονομικών δραστηριοτήτων, σε παγκόσμια κλίμακα, συμπεριλαμβανομένων των έμμεσων επιπτώσεων που ενσωματώνονται στο εμπόριο και στην κατανάλωση.

Όσον αφορά τον κλάδο του λιανικού εμπορίου, η προβληματική αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία, καθώς οι επιχειρήσεις του τομέα λειτουργούν ως κρίσιμος

σύνδεσμος μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης, επηρεάζοντας άμεσα τη δομή και τη λειτουργία των παγκόσμιων αλυσίδων αξίας. Ως εκ τούτου, η βιωσιμότητα δεν μπορεί να περιορίζεται στο επίπεδο της τελικής διάθεσης προϊόντων και της λειτουργίας των καταστημάτων, αλλά οφείλει να επεκτείνεται σε όλα τα στάδια της εφοδιαστικής αλυσίδας, από τον πρωτογενή παραγωγό έως τον τελικό καταναλωτή, αναγνωρίζοντας τις αντίστοιχες ενδεχόμενες εξωτερικότητες που μπορεί να επιφέρει το ένα στάδιο στο άλλο.

Το δεύτερο διαρθρωτικό πρόβλημα σχετίζεται με την επίμονη ύπαρξη των εσωτερικών ανισοτήτων, οι οποίες συνιστούν κρίσιμο ανασχετικό παράγοντα για την επίτευξη των 17 ΣΒΑ εντός, κυρίως, των ανεπτυγμένων οικονομιών. Η συνολική βελτίωση των δεικτών, σε εθνικό επίπεδο, συγκαλύπτει συχνά σημαντικές αποκλίσεις στο εσωτερικό των χωρών, όπου η πρόσβαση σε πόρους, ευκαιρίες και υπηρεσίες παραμένει άνιση. Διαφορές μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών, κοινωνικοοικονομικών ομάδων ή ακόμα και παραγωγικών τομέων υποδηλώνουν ότι η πρόοδος δεν κατανέμεται ισόρροπα, υπονομεύοντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, την αρχή της συμπερίληψης, η οποία βρίσκεται στον πυρήνα της Ατζέντας 2030 (Chancel et al., 2018).

Αυτή η διάσταση της άνισης προόδου καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική για το λιανικό εμπόριο, καθώς η δομή της αγοράς και τα χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων προσδιορίζουν, σε μεγάλο βαθμό, την ικανότητα προσαρμογής στις απαιτήσεις της βιωσιμότητας. Στην ελληνική περίπτωση, η έντονη παρουσία μικρομεσαίων επιχειρήσεων, σε συνδυασμό με τη γεωγραφική διασπορά της δραστηριότητας, από τα μεγάλα αστικά κέντρα έως τις πλέον απομακρυσμένες και νησιωτικές περιοχές, δημιουργούν ένα οικοσύστημα αυξημένης ετερογένειας μεταξύ των επιχειρήσεων του κλάδου. Οι διαφοροποιήσεις αυτές αντανακλώνται στις άνισες δυνατότητες πρόσβασης σε χρηματοδότηση, τεχνογνωσία, ψηφιακά εργαλεία και ανθρώπινο κεφάλαιο.

Το τρίτο διαθρωτικό πρόβλημα αφορά το χρηματοδοτικό κενό, το οποίο αναδεικνύεται ως μια από τις πλέον καθοριστικές προκλήσεις για την υλοποίηση της Ατζέντας 2030. Τόσο η Eurostat όσο και ο ΟΗΕ συγκλίνουν στη διαπίστωση ότι οι απαιτούμενοι πόροι για την επίτευξη των ΣΒΑ υπερβαίνουν σημαντικά τις δυνατότητες της ισχύουσας χρηματοδότησης, και αυτό το έλλειμα των απαιτούμενων κεφαλαίων συνιστά δομικό περιορισμό, ο οποίος επιβραδύνει σημαντικά τη μετάβαση προς βιώσιμα μοντέλα ανάπτυξης (Leal Filho et al., 2021). Ενδεικτικά, σύμφωνα με εκτιμήσεις της UNCTAD,

το ετήσιο χρηματοδοτικό κενό για τις αναπτυσσόμενες χώρες ανέρχεται περίπου στα 4 τρισεκατομμύρια δολάρια, αναδεικνύοντας όχι μόνο την κλίμακα των απαιτούμενων επενδύσεων σε υποδομές, ενέργεια, υγεία και εκπαίδευση, αλλά και την αδυναμία των ήδη υπαρχόντων μηχανισμών να κινητοποιήσουν επαρκείς πόρους για την υλοποίηση των στόχων.

Υπό αυτό το πρίσμα, οι επιχειρήσεις, και ειδικότερα κλάδοι με εκτεταμένη οικονομική και κοινωνική επιρροή, όπως το λιανικό εμπόριο, δεν μπορούν πλέον να λογίζονται ως περιφερειακοί υποστηρικτές, αλλά ως κεντρικοί χρηματοδοτικοί και επιχειρησιακοί εταίροι. Η κατεύθυνση ιδιωτικών επενδύσεων προς βιώσιμες δραστηριότητες, η ενσωμάτωση κριτηρίων ΣΒΑ στις επιχειρηματικές αποφάσεις και η ανάπτυξη καινοτόμων χρηματοδοτικών εργαλείων καθίστανται κρίσιμες προϋποθέσεις για την κάλυψη του επενδυτικού κενού και, κατ' επέκταση, για την ουσιαστική πρόοδο όσον αφορά την επίτευξη των ΣΒΑ.

Το συνολικό συμπέρασμα που προκύπτει τόσο σε διεθνές όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι η, κατά το μάλλον ή ήττον, ανεπάρκεια στον ρυθμό υλοποίησης των στόχων, η οποία μπορεί να διακριθεί σε δύο περιόδους πενταετίας. Η πρώτη πενταετία της Ατζέντας 2030 (2015–2020) μπορεί να χαρακτηριστεί από μια υπαρκτή μεν, αλλά σαφώς ανεπαρκή και βραδεία πρόοδο. Η δυναμική αυτή ανακόπηκε στη δεύτερη πενταετία (2020–2025), κατά την οποίαν η συσσώρευση των διαδοχικών κρίσεων όχι μόνον επιβράδυνε την πρόοδο, αλλά οδήγησε, σε αρκετές περιπτώσεις, και στην ανάσχεση των προηγούμενων επιτευγμάτων.

Η τρίτη και τελευταία περίοδος (2025–2030) δεν συνιστά απλώς τη φυσική συνέχεια της πορείας, αλλά την κρίσιμη καμπή που θα καθορίσει την τελική έκβαση της Ατζέντας. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η περίοδος έως το 2030 αναδεικνύεται ως το τελευταίο παράθυρο ευκαιρίας για τη μετάφραση των δεσμεύσεων σε απτά αποτελέσματα. Η επιτυχία ή η αποτυχία της δεν θα εξαρτηθεί μόνον από την ένταση των προσπαθειών, αλλά, κυρίως, από την ικανότητα συντονισμού, καινοτομίας και συλλογικής δράσης, σε παγκόσμιο επίπεδο.

Στον κλάδο του λιανικού εμπορίου, η τελευταία αυτή περίοδος συνεπάγεται μια διττή πρόκληση. Αφενός, ο κλάδος καλείται να επιταχύνει την ενσωμάτωση των ΣΒΑ στις επιχειρησιακές λειτουργίες του, ανταποκρινόμενος στις εντεινόμενες κανονιστικές απαιτήσεις και στις μεταβαλλόμενες προσδοκίες των καταναλωτών, αφετέρου, οφείλει

να συνδράμει ενεργά στη χρηματοδότηση και στην υλοποίηση των ΣΒΑ, μέσω των επενδυτικών επιλογών του, των αλυσίδων εφοδιασμού του, των εργασιακών πρακτικών του και της διαμόρφωσης εκείνων των καταναλωτικών προτύπων, τα οποία προάγουν τη βιωσιμότητα.

2.3 Οι ΣΒΑ στην Ελλάδα: Θεσμικό Πλαίσιο, Πορεία Προόδου και Διαρθρωτικές Προκλήσεις

2.3.1 Το Θεσμικό Πλαίσιο: Αρχιτεκτονική Συντονισμού και Παρακολούθησης

Η ενσωμάτωση των ΣΒΑ στο εθνικό θεσμικό πλαίσιο εξελίχθηκε σταδιακά εντός δύο διακριτών χρονικών περιόδων, οι οποίες διαφοροποιούνται τόσο ως προς την ένταση όσο και ως προς τον βαθμό της αποτελεσματικότητάς τους. Η πρώτη περίοδος (2015–2019) χαρακτηρίστηκε από μια, μάλλον, αποσπασματική και, κατά κύριο λόγο, διακηρυκτική, στη φιλοσοφία της, προσέγγιση. Κατά τη φάση αυτή, η χώρα προχώρησε στην τυπική αναγνώριση των διεθνών της δεσμεύσεων και επιδίωξε την επιμέρους ευθυγράμμιση των ισχυουσών πολιτικών και τομεακών στρατηγικών με το πλαίσιο των ΣΒΑ. Ωστόσο, η προσπάθεια αυτή δεν συνοδεύτηκε από την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου και συνεκτικού συστήματος διακυβέρνησης, ικανού να διασφαλίσει τον οριζόντιο συντονισμό μεταξύ των ποικίλων, εμπλεκόμενων φορέων, τη συστηματική παρακολούθηση της προόδου και την αξιόπιστη υποβολή εκθέσεων (Kalfas et al., 2023). Ως εκ τούτου, η ενσωμάτωση των ΣΒΑ παρέμεινε αποσπασματική και μη συστημική, χωρίς να διεισδύσει στον πυρήνα του επιχειρησιακού σχεδιασμού και της άσκησης δημόσιας πολιτικής.

Αντιθέτως, η δεύτερη φάση, η οποία εξελίσσεται μετά το 2019, σηματοδοτεί μια πιο συγκροτημένη και θεσμικά εδραιωμένη προσέγγιση. Στο επίκεντρο αυτής της μετάβασης, βρίσκεται η ενίσχυση του ρόλου της Γενικής Γραμματείας Συντονισμού, η οποία αναλαμβάνει τη λειτουργία εθνικού σημείου αναφοράς για τους ΣΒΑ. Ο συγκεκριμένος φορέας επιφορτίζεται με τον συντονισμό των εμπλεκόμενων Υπουργείων και υπηρεσιών, καθώς και με την ευθύνη κατάρτισης της Εθελοντικής Εθνικής Έκθεσης προς τα Ηνωμένα Έθνη, ενισχύοντας, έτσι, τη θεσμική συνοχή και τη λογοδοσία της χώρας, σε διεθνές επίπεδο.

Η μετάβαση αυτή αντανακλά μια ευρύτερη μετατόπιση από μια συμβολική συμμόρφωση προς μια ουσιαστικότερη ενσωμάτωση των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης στη δημόσια διοίκηση. Ωστόσο, και παρά την καταγραφόμενη πρόοδο που συντελείται στο επίπεδο της λειτουργίας του κανονιστικού πλαισίου, η αποτελεσματικότητα αυτής της δεύτερης φάσης εξακολουθεί να εξαρτάται από την ακόμα μεγαλύτερη εμβάθυνση των μηχανισμών συντονισμού, την ενίσχυση της διαθεσιμότητας των αναγκαίων δεδομένων και τη διασύνδεση των ΣΒΑ με τον πυρήνα της δημόσιας πολιτικής και τον αναπτυξιακό σχεδιασμό (Koundouri et al., 2022).

Το ισχύον εθνικό θεσμικό πλαίσιο για την υλοποίηση των ΣΒΑ μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα πολυεπίπεδο και πολυκεντρικό σύστημα διακυβέρνησης, στο οποίο εμπλέκονται διαφορετικοί φορείς, με διακριτές, αλλά αλληλοσυμπληρούμενες (και ως έναν βαθμό επικαλυπτόμενες) αρμοδιότητες. Στον πυρήνα αυτού του συστήματος βρίσκεται η Γενική Γραμματεία Συντονισμού, η οποία λειτουργεί ως ο βασικός συντονιστής. Ο ρόλος της εκτείνεται από τη σύνταξη και την υποβολή της Εθελοντικής Εθνικής Έκθεσης έως τον οριζόντιο συντονισμό μεταξύ των Υπουργείων και τη διασύνδεση της χώρας με τις ευρωπαϊκές και διεθνείς διαδικασίες παρακολούθησης και αξιολόγησης. Παράλληλα, η ΕΛΣΤΑΤ είναι επιφορτισμένη με τη στατιστική τεκμηρίωση της προόδου, καθώς είναι υπεύθυνη για την παραγωγή, την επεξεργασία και την ανάλυση των δεδομένων που τροφοδοτούν τους σχετικούς δείκτες. Λειτουργεί ως ο σύνδεσμος μεταξύ του εθνικού στατιστικού συστήματος αποτίμησης και των διεθνών και ευρωπαϊκών πλαισίων παρακολούθησης, διασφαλίζοντας τη συνέπεια, τη συγκρισιμότητα και την εγκυρότητα των διαθέσιμων δεδομένων.

Σε τομεακό επίπεδο, η ευθύνη υλοποίησης κατανέμεται στα αρμόδια Υπουργεία, κυρίως στα Υπουργεία Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Εργασίας, Ανάπτυξης, Υγείας και Παιδείας, τα οποία σχεδιάζουν και εφαρμόζουν πολιτικές που συνδέονται με συγκεκριμένους ΣΒΑ. Ωστόσο, παρά την ύπαρξη αυτού του πολυεπίπεδου σχήματος, η λειτουργία του δεν χαρακτηρίζεται πάντα από πλήρη θεσμική συνοχή, καθώς απουσιάζουν, σε ορισμένες περιπτώσεις, τυποποιημένοι μηχανισμοί λογοδοσίας και συστηματικής ανατροφοδότησης προς το κεντρικό σύστημα παρακολούθησης.

Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο αναδεικνύει μια κρίσιμη δομική αδυναμία, η οποία επισημαίνεται συστηματικά στις αξιολογήσεις της ελληνικής πορείας και αφορά το γεγονός ότι η ύπαρξη θεσμικών μηχανισμών δεν συνεπάγεται κατ’ ανάγκην και την

ουσιαστική συνοχή στη χάραξη και εφαρμογή πολιτικής. Παρά τη δημιουργία των αναγκαίων δομών, η ενσωμάτωση των ΣΒΑ παραμένει, σε μεγάλο βαθμό, αποσπασματική και μη πλήρως εναρμονισμένη με τη δημόσια πολιτική. Ειδικότερα, η διασύνδεση των ΣΒΑ με τον ετήσιο κρατικό προϋπολογισμό, τα Εθνικά Σχέδια Ανάκαμψης, τα χρηματοδοτικά προγράμματα και τις τομεακές στρατηγικές δεν έχει ακόμη αποκτήσει τον απαιτούμενο βαθμό συστηματικότητας και συνέπειας. Η απουσία μιας ολοκληρωμένης μεθοδολογίας «ενσωμάτωσης» (mainstreaming) οδηγεί σε παράλληλες, συχνά, ασύνδετες πρωτοβουλίες, οι οποίες περιορίζουν τη συνολική αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων (Koundouri et al., 2022).

Η αδυναμία αυτή αναδεικνύεται ακόμα περισσότερο στις συγκριτικές αξιολογήσεις με χώρες που έχουν υιοθετήσει ώριμα και ολοκληρωμένα μοντέλα διακυβέρνησης της βιώσιμης ανάπτυξης, όπως, για παράδειγμα, η Φινλανδία και η Σουηδία, στις οποίες οι ΣΒΑ έχουν ενσωματωθεί οριζόντια στον πυρήνα του δημοσιονομικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού, επιτρέποντας τη συστηματική ευθυγράμμιση πολιτικών, πόρων και δεικτών[8]. Αντιθέτως, και όπως θα αναλυθεί στο αμέσως επόμενο τμήμα του κεφαλαίου, στην ελληνική περίπτωση, η μετάβαση προς ένα τέτοιο «ενσωματωμένο» υπόδειγμα παραμένει σε εξέλιξη, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για βαθύτερο θεσμικό συντονισμό και στρατηγική συνοχή.

2.3.2 Η Κατάταξη της Ελλάδας: Μεταξύ Προόδου και Διαρθρωτικής Υστέρησης

Η πλέον πρόσφατη αποτίμηση της ελληνικής προόδου υλοποίησης των 17 ΣΒΑ αποτυπώνεται στο *Sustainable Development Report 2025*[9], το οποίο εκδίδεται ετησίως από το Sustainable Development Solutions Network (SDSN). Η συγκεκριμένη έκθεση

[8] Και στις δύο αυτές χώρες, οι ΣΒΑ δεν αντιμετωπίζονται ως ένα παράλληλο ή συμπληρωματικό πλαίσιο πολιτικής, αλλά έχουν ενσωματωθεί στον πυρήνα του εθνικού αναπτυξιακού και δημοσιονομικού σχεδιασμού. Αυτό αποτυπώνεται τόσο στη συστηματική σύνδεση των στόχων με τον κρατικό προϋπολογισμό όσο και στην ύπαρξη θεσμοθετημένων μηχανισμών συντονισμού σε ανώτατο κυβερνητικό επίπεδο, με ενεργή εμπλοκή του Κοινοβουλίου, της τοπικής αυτοδιοίκησης και της κοινωνίας των πολιτών. Παράλληλα, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη διαφάνεια και στη λογοδοσία, μέσω της τακτικής παρακολούθησης των σχετικών δεικτών και της δημόσιας αξιολόγησης της προόδου. Το αποτέλεσμα είναι ένα συνεκτικό σύστημα διακυβέρνησης, όπου οι πολιτικές, οι πόροι και οι δείκτες ευθυγραμμίζονται συστηματικά με τους ΣΒΑ, ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων, καθώς και τη μακροπρόθεσμη ανθεκτικότητα αυτών των δύο κοινωνιών (D'Adamo et al., 2022).

[9] https://unstats.un.org/sdgs/report/2025/

προσφέρει μια συγκριτική ανάλυση της προόδου των χωρών, σε σχέση με τους ΣΒΑ, σε μια κρίσιμη χρονική συγκυρία, μόλις πέντε έτη πριν από τον ορίζοντα του 2030. Βασίζεται σε ένα εκτεταμένο και πολυδιάστατο μεθοδολογικό πλαίσιο, το οποίο αξιοποιεί μεγάλο όγκο δεδομένων και ένα διευρυμένο σύνολο δεικτών για την αποτύπωση των επιδόσεων σε όλους τους στόχους. Ιδιαίτερη σημασία έχει το γεγονός ότι η έκδοση του 2025 εντάσσεται σε ένα περιβάλλον αυξημένων προκλήσεων και περιορισμένων χρονικών περιθωρίων, γεγονός που καθιστά την ανάλυσή της ιδιαιτέρως κρίσιμη για τη χάραξη πολιτικής. Τα ευρήματά της αξιοποιούνται ευρέως από κυβερνήσεις, ερευνητικά ιδρύματα και διεθνείς οργανισμούς, λειτουργώντας ως βασικό σημείο αναφοράς για την αξιολόγηση της προόδου, την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων και τον σχεδιασμό παρεμβάσεων, με στόχο την επιτάχυνση της μετάβασης προς τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Η Ελλάδα, και κατά το 2024 (ως το έτος αξιολόγησης), κατατάσσεται στην 38η θέση παγκοσμίως ως προς την επίδοση που επιτυγχάνει στην υλοποίηση των ΣΒΑ. Μολονότι η θέση αυτή την εντάσσει στο ανώτερο τμήμα της παγκόσμιας κατάταξης, παραμένει, ωστόσο, χαμηλότερη, σε σύγκριση με τον μέσο όρο των χωρών της ΕΕ. Η κατάταξη της χώρας αντανακλά μια εικόνα «μέσης προς καλής» επίδοσης, με θετικά αποτελέσματα σε κοινωνικούς δείκτες, αλλά και με εμφανείς υστερήσεις, κυρίως σε περιβαλλοντικούς στόχους, στην καινοτομία και στη θεσμική αποτελεσματικότητα. Η συνολική της επίδοση παραμένει αντιφατική, καθώς οι επιμέρους βελτιώσεις δεν επαρκούν για να υπερβούν τις βαθύτερες και επίμονες διαρθρωτικές αδυναμίες, οι οποίες εξακολουθούν να περιορίζουν τη σύγκλιση με τους στόχους της Ατζέντας 2030.

Ειδικότερα, και στο επίπεδο των επιμέρους στόχων, η Ελλάδα εμφανίζει σχετικά ισχυρές επιδόσεις σε τομείς, όπως η υγεία, η εκπαίδευση και η πρόσβαση σε βασικές υποδομές, γεγονός που συνδέεται με τη μακροχρόνια ανάπτυξη του κοινωνικού κράτους και τη θεσμική της ενσωμάτωση στο ευρωπαϊκό πλαίσιο πολιτικών. Ωστόσο, σημαντικές προκλήσεις εξακολουθούν να εντοπίζονται σε πεδία, όπως η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, η καινοτομία, η αποτελεσματικότητα των θεσμών και η περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Ιδίως στους στόχους που σχετίζονται με την κλιματική δράση, τη διαχείριση φυσικών πόρων και τη βιοποικιλότητα, η χώρα καταγράφει υστέρηση, σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, γεγονός που αντανακλά τόσο τους ισχύοντες διαρθρωτικούς περιορισμούς όσο και τις καθυστερήσεις στην εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων.

Η έκθεση επισημαίνει, παράλληλα, ότι η πρόοδος της χώρας διακρίνεται από εσωτερικές ασυμμετρίες που ενυπάρχουν σε επίπεδο περιφερειών και κοινωνικών ομάδων. Οι ανισότητες αυτές περιορίζουν την αποτελεσματικότητα των πολιτικών και αναδεικνύουν την ανάγκη για πιο στοχευμένες και συμπεριληπτικές παρεμβάσεις. Επιπλέον, υπογραμμίζεται ότι η επίτευξη των ΣΒΑ προϋποθέτει την ενίσχυση της θεσμικής συνοχής, τη βελτίωση της ποιότητας της δημόσιας διοίκησης και την ενσωμάτωση των στόχων στον πυρήνα του αναπτυξιακού και δημοσιονομικού σχεδιασμού.

Η έκθεση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, παρά τη σχετική πρόοδο που έχει επιτευχθεί, η Ελλάδα εξακολουθεί να απέχει από μια πλήρως ευθυγραμμισμένη τροχιά υλοποίησης των ΣΒΑ. Η επιτάχυνση της προόδου απαιτεί όχι μόνο την αύξηση των σχετικών επενδύσεων και την επιτάχυνση των συγκεκριμένων πολιτικών, αλλά, κυρίως, έναν πιο συνεκτικό, διατομεακό και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, ικανό να αντιμετωπίσει τις σύνθετες και αλληλοσυνδεόμενες προκλήσεις της βιώσιμης ανάπτυξης.

2.3.3 Διαρθρωτικές Προκλήσεις: Τα Ενδογενή Εμπόδια

Πέραν των επιμέρους επιδόσεων, η συνολική αποτίμηση της ελληνικής πορείας προς την επίτευξη των ΣΒΑ αναδεικνύει μια σειρά από διαρθρωτικές προκλήσεις, οι οποίες επηρεάζουν συστηματικά την αποτελεσματικότητα των σχετικών πολιτικών. Πρώτη, μεταξύ αυτών, είναι η επίμονη επίδραση της δημοσιονομικής κληρονομιάς της κρίσης. Η δεκαετής περίοδος της οικονομικής προσαρμογής (2010–2020) δεν περιορίστηκε σε βραχυπρόθεσμες δημοσιονομικές πιέσεις, αλλά επέφερε ουσιαστική συρρίκνωση των δημόσιων επενδύσεων, σε τομείς καίριας σημασίας για τους ΣΒΑ, όπως η εκπαίδευση, η υγεία, οι περιβαλλοντικές υποδομές και τα συστήματα κοινωνικής προστασίας. Οι επιπτώσεις αυτής της υποεπένδυσης υπήρξαν πολυεπίπεδες, επηρεάζοντας τόσο την ποιότητα και την προσβασιμότητα των δημόσιων υπηρεσιών όσο και τη μακροπρόθεσμη ικανότητα του κράτους να σχεδιάζει και να υλοποιεί παρεμβάσεις με αναπτυξιακό και κοινωνικό αποτύπωμα. Παρά την αξιοσημείωτη ανάκαμψη των τελευταίων ετών, ιδίως σε όρους μακροοικονομικών δεικτών και ρυθμών ανάπτυξης, η διαδικασία αποκατάστασης των απωλειών αυτής της περιόδου παραμένει ατελής.

Η υστέρηση αυτή είναι ιδιαίτερα εμφανής στα πλέον ευάλωτα τμήματα του πληθυσμού, τα οποία εξακολουθούν να βρίσκονται σε δυσχερή οικονομική και

κοινωνική θέση. Ως εκ τούτου, η δημοσιονομική παρακαταθήκη της κρίσης εξακολουθεί να λειτουργεί ως διαρθρωτικός περιορισμός, επηρεάζοντας όχι μόνο το εύρος των διαθέσιμων πόρων, αλλά και την ικανότητα της χώρας να επιτύχει μια συμπεριληπτική και ισόρροπη πρόοδο προς την υλοποίηση των ΣΒΑ.

Ταυτόχρονα, η επιμονή των δομικών ανισοτήτων, οι οποίες διαπερνούν το κοινωνικοοικονομικό σύστημα και περιορίζουν τη συνολική αποτελεσματικότητα των πολιτικών που σχετίζονται με τους ΣΒΑ, συνιστά τη δεύτερη διαθρωτική αδυναμία. Η ελληνική πραγματικότητα χαρακτηρίζεται από έντονες εσωτερικές αποκλίσεις, οι οποίες δεν αποτυπώνονται επαρκώς στους συγκεντρωτικούς εθνικούς δείκτες, δημιουργώντας μια, ενίοτε, παραπλανητική εικόνα προόδου. Οι ανισότητες αυτές εκδηλώνονται σε πολλαπλά επίπεδα, μεταξύ αστικών, αγροτικών και νησιωτικών περιοχών, μεταξύ μητροπολιτικών κέντρων και περιφερειακών αγορών εργασίας, αλλά και μεταξύ επιχειρήσεων διαφορετικού μεγέθους, ως προς την πρόσβαση σε κρίσιμους πόρους, όπως είναι η χρηματοδότηση, η τεχνογνωσία και οι ψηφιακές υποδομές (Manioudis & Meramveliotakis, 2024).

Όπως είναι φυσικό, οι ανισομέρειες αυτές επηρεάζουν άμεσα την ικανότητα προσαρμογής και συμμετοχής στην πράσινη και στην ψηφιακή μετάβαση. Ιδίως όσον αφορά τον κλάδο του λιανικού εμπορίου, όπου η κυριαρχία των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, σε συνδυασμό με τη γεωγραφική διασπορά της δραστηριότητας, διαμορφώνουν ένα περιβάλλον έντονης ετερογένειας, όπου οι δυνατότητες αξιοποίησης επενδυτικών εργαλείων, υιοθέτησης καινοτομιών και συμμόρφωσης με τα πρότυπα βιωσιμότητας κατανέμονται εξίσου με άνισο τρόπο. Αυτές οι εγχώριες αποκλίσεις λειτουργούν ως τροχοπέδη στη συνολική πρόοδο της χώρας, ως προς τους ΣΒΑ, καθώς περιορίζουν τη διάχυση των ωφελειών της ανάπτυξης και εντείνουν τον κίνδυνο διεύρυνσης των ήδη υπαρχουσών ανισοτήτων. Η αντιμετώπισή τους προϋποθέτει στοχευμένες, χωρικά και θεματικά διαφοροποιημένες πολιτικές, ικανές να ενισχύσουν τη σύγκλιση και να διασφαλίσουν ότι η μετάβαση προς τη βιώσιμη ανάπτυξη θα ενέχει έναν ουσιαστικό συμπεριληπτικό χαρακτήρα.

Τρίτο διαρθρωτικό εμπόδιο αποτελεί το χαμηλό επίπεδο ευαισθητοποίησης και ενσωμάτωσης των ΣΒΑ, στο εγχώριο επιχειρηματικό οικοσύστημα. Στην ελληνική πραγματικότητα, η υιοθέτηση των ΣΒΑ στο πλαίσιο της επιχειρηματικής στρατηγικής παραμένει, σε μεγάλο βαθμό, προνόμιο των μεγάλων επιχειρήσεων και των εισηγμένων ομίλων, οι οποίοι λειτουργούν υπό την πίεση των διεθνών κανονιστικών

πλαισίων και των αυξανόμενων επενδυτικών απαιτήσεων που σχετίζονται με τα κριτήρια ESG (Περιβαλλοντικά, Κοινωνικά και Διακυβερνητικά). Αντιθέτως, για τις ΜμΕ, και ιδιαίτερα για τις πολύ μικρές επιχειρηματικές μονάδες του λιανικού εμπορίου, οι οποίες συνιστούν τη βασική δομή του κλάδου, στην Ελλάδα, οι ΣΒΑ παραμένουν, σε μεγάλο βαθμό, άγνωστοι ή εκλαμβάνονται ως έννοιες «εξωτικές» και, σε κάθε περίπτωση, σπάνια ενσωματώνονται με τρόπο οργανικό στην επιχειρησιακή τους καθημερινότητα. Συχνά, μάλιστα, θεωρείται ότι αφορούν επιχειρηματικά μεγέθη, πόρους και οργανωτικές δυνατότητες, που δεν ανταποκρίνονται στις πραγματικές συνθήκες λειτουργίας τους, γεγονός που περιορίζει ακόμα περισσότερο τα κίνητρα για την υιοθέτησή τους (Manioudis & Meramveliotakis, 2024).

Συνολικά, οι ανωτέρω διαρθρωτικές προκλήσεις δεν συνιστούν αποσπασματικά εμπόδια, αλλά αλληλοσυνδεόμενες παραμέτρους που διαμορφώνουν το πλαίσιο εντός του οποίου εξελίσσεται η ελληνική πορεία προς τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η αποτελεσματική αντιμετώπισή τους απαιτεί μια συνεκτική και μακροπρόθεσμη στρατηγική προσέγγιση, η οποία θα υπερβαίνει τον κατακερματισμό των πολιτικών και θα ενσωματώνει οριζόντια τη διάσταση των ΣΒΑ στον σχεδιασμό της δημόσιας πολιτικής και της επιχειρηματικής δράσης. Σε αυτό το πλαίσιο, καθίσταται κρίσιμη η ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας, η βελτίωση της ποιότητας των δεδομένων και η ενεργοποίηση ευρύτερων κοινωνικών και παραγωγικών δυνάμεων, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η μετάβαση προς ένα βιώσιμο αναπτυξιακό πρότυπο δεν θα είναι μόνον οικονομικά αποτελεσματική, αλλά και κοινωνικά δίκαιη και ανθεκτική στον χρόνο.

Υπό το πρίσμα αυτό, καθίσταται σαφές ότι η ελληνική πορεία προς την επίτευξη των ΣΒΑ δεν μπορεί να βασιστεί αποκλειστικά στη σταδιακή βελτίωση των επιμέρους δεικτών, αλλά απαιτεί παρεμβάσεις με συστημικό και μετασχηματιστικό χαρακτήρα. Σε αυτό ακριβώς το σημείο, αναδεικνύεται η σημασία της διασύνδεσης των ΣΒΑ με το *Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0»,* η οποία λειτουργεί ως κρίσιμη γέφυρα μεταξύ των διαπιστωμένων αδυναμιών και των αναγκαίων αναπτυξιακών τομών. Η ευθυγράμμιση των βασικών πυλώνων του Σχεδίου με τις προτεραιότητες της Ατζέντας 2030 δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την υπέρβαση των χρόνιων ελλειμμάτων, όπως είναι η υποεπένδυση, οι ανισότητες και η περιορισμένη διάχυση της βιωσιμότητας στο επιχειρηματικό οικοσύστημα, μέσα από στοχευμένες επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις μεγάλης κλίμακας.

Ωστόσο, η δυναμική που αναπτύσσεται μέσω των διοχετευμένων, στην οικονομία και στην κοινωνία, πόρων του «Σχεδίου» δεν είναι αυτοτροφοδοτούμενη. Η αξιοποίηση του «Ελλάδα 2.0», ως μοχλού ουσιαστικού μετασχηματισμού, εξαρτάται από την ικανότητα ενσωμάτωσης των ΣΒΑ όχι μόνο σε επίπεδο στρατηγικής στόχευσης, αλλά και στο επίπεδο της καθημερινής πρακτικής υλοποίησης των πολιτικών, με έμφαση στη χωρική και κοινωνική συνοχή, στη στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και στην ενίσχυση της διοικητικής και στατιστικής επάρκειας. Κατ' αυτόν, και μόνο, τον τρόπο, το «Σχέδιο» μπορεί να υπερβεί τον στενό ρόλο του ως εργαλείου χρηματοδότησης και να λειτουργήσει ως ουσιαστικός καταλύτης για μια συνεκτική, ανθεκτική και συμπεριληπτική αναπτυξιακή πορεία, ικανή να απαντήσει στις βαθύτερες προκλήσεις που αναδείχθηκαν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Λιανικό Εμπόριο και Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ): Μία Χαρτογράφηση της Σχέσης

3.1 Ο Κλάδος του Λιανικού Εμπορίου ως Φορέας Βιώσιμης Ανάπτυξης

Το λιανικό εμπόριο αποτελεί το κομβικό σημείο σύγκλισης της παραγωγής με την τελική κατανάλωση. Στο επίπεδο αυτό, οι πολύπλοκες αλυσίδες εφοδιασμού μετασχηματίζονται σε απτά προϊόντα και υπηρεσίες, ενώ, ταυτόχρονα, οι προτιμήσεις, οι αξίες και οι συμπεριφορές των καταναλωτών λειτουργούν ως μηχανισμός ανάδρασης, σε όλο το εύρος της παραγωγικής διαδικασίας και της αλυσίδας αξίας, διαμορφώνοντας τις στρατηγικές επιλογές των επιχειρήσεων. Κατά συνέπεια, η σημασία του κλάδου υπερβαίνει, κατά πολύ, τη στενή οικονομική του διάσταση, καθώς αυτός δεν αποτελεί έναν μονοσήμαντο μηχανισμό διανομής, αλλά έναν κρίσιμο διαμεσολαβητή, ο οποίος διαμορφώνει τα πρότυπα κατανάλωσης, επηρεάζει τις παραγωγικές πρακτικές και κατευθύνει τις επενδυτικές αποφάσεις. Δυνάμει της θέσης που κατέχει, μπορεί να ενισχύσει ή να ανακόψει τη μετάβαση προς βιώσιμα μοντέλα ανάπτυξης. Ως εκ τούτου, η ενσωμάτωση αρχών βιωσιμότητας στις λειτουργίες του - από την επιλογή προμηθευτών και τη διαχείριση των αλυσίδων εφοδιασμού έως τη διαμόρφωση της καταναλωτικής εμπειρίας - μπορεί να λειτουργήσει ως ισχυρός μοχλός επιρροής, με πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα σε ολόκληρο το παραγωγικό οικοσύστημα.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, συνιστά έναν από τους πλέον δυναμικούς και επιδραστικούς κλάδους της οικονομίας τόσο ως προς την απασχόληση όσο και ως προς τη συμβολή του στην παραγωγή. Απασχολεί περίπου 26 εκατομμύρια εργαζομένους και περιλαμβάνει περισσότερες από 6,5 εκατομμύρια επιχειρήσεις, εκ των οποίων η συντριπτική πλειοψηφία ανήκει στην κατηγορία των ΜμΕ. Η άμεση συνεισφορά του στο ΑΕΠ της ΕΕ υπερβαίνει το 5%, ενώ η συνολική οικονομική συμβολή του καθίσταται ευρύτερη, καθώς εκτείνεται σε ένα πλέγμα διασυνδεδεμένων

δραστηριοτήτων, όπως οι αλυσίδες εφοδιασμού, τα *logistics*, η συσκευασία, η διαφήμιση και πλήθος άλλων συναφών υπηρεσιών.

Όσον αφορά την ελληνική οικονομία, το λιανικό εμπόριο διατηρεί, διαχρονικά, έναν κεντρικό ρόλο ως βασικός πυλώνας του τριτογενούς τομέα, συμβάλλοντας καθοριστικά στη λειτουργία και στη συνοχή της οικονομικής δραστηριότητας. Αποτελεί το κύριο επιχειρηματικό μοντέλο, μέσω του οποίου ολοκληρώνεται η αλυσίδα εφοδιασμού προς τον τελικό καταναλωτή, με τη διάθεση αγαθών και υπηρεσιών, αλλά και την προώθηση των προϊόντων στην αγορά. Η οικονομική σημασία του αποτυπώνεται και στον κύκλο εργασιών του, καθώς ο μηνιαίος κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων που τηρούν διπλογραφικά βιβλία διαμορφώνεται μεταξύ 3 και 5 δισεκατομμυρίων ευρώ, γεγονός που καταδεικνύει το εύρος και τη βαρύτητα του κλάδου για την εγχώρια οικονομία.

Η περιβαλλοντική διάσταση του λιανικού εμπορίου αναδεικνύεται ως ιδιαίτερα κρίσιμη τόσο ως προς την έκταση όσο και ως προς τη φύση των επιπτώσεών της. Ο κλάδος συγκαταλέγεται στους τομείς με το υψηλότερο περιβαλλοντικό αποτύπωμα σε επίπεδο εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Το γεγονός αυτό αποκτά ακόμα μεγαλύτερη σημασία, όταν εξεταστεί η κατανομή αυτών των εκπομπών κατά μήκος της αλυσίδας αξίας, δεδομένου ότι η συντριπτική πλειονότητά τους δεν προέρχεται από τις άμεσες λειτουργικές δραστηριότητες των επιχειρήσεων λιανικής, αλλά από τις έμμεσες εκπομπές που ενσωματώνονται στα προϊόντα και στις διαδικασίες, οι οποίες προηγούνται της τελικής διάθεσης. Ειδικότερα, οι εκπομπές που σχετίζονται με την ευρύτερη αλυσίδα αξίας, από την εξόρυξη πρώτων υλών και την πρωτογενή παραγωγή έως τη μεταποίηση, τη μεταφορά και τη διανομή, αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μέρος του συνολικού περιβαλλοντικού αποτυπώματος του κλάδου, αγγίζοντας, σε ορισμένες περιπτώσεις, έως και το 98% των συνολικών εκπομπών του (Singh et al., 2025). Το γεγονός αυτό υποδηλώνει ότι ο περιβαλλοντικός αντίκτυπος του λιανικού εμπορίου δεν μπορεί να αξιολογηθεί με βάση, αποκλειστικά, τις άμεσες λειτουργικές δραστηριότητές του, όπως η κατανάλωση ενέργειας σε καταστήματα και αποθηκευτικούς χώρους, αλλά απαιτεί μια ολιστική προσέγγιση, η οποία θα καλύπτει το σύνολο της αλυσίδας εφοδιασμού.

Παρόλα αυτά, η συσχέτιση της λειτουργίας του λιανικού εμπορίου και της επίτευξης των 17 συγκροτείται βάσει του διττού ρόλου που επιτελεί ο συγκεκριμένος κλάδος, στο γενικότερο πλαίσιο της αειφορίας, καθώς δεν πρόκειται απλώς για έναν παθητικό

αποδέκτη ρυθμιστικών απαιτήσεων, αλλά για έναν ενεργό φορέα, ο οποίος παράγει και, ταυτόχρονα, μετακυλίει τις επιπτώσεις σε ολόκληρο το κοινωνικοοικονομικό σύστημα. Ο πρώτος ρόλος αφορά την επιχείρηση ως άμεσο παραγωγό περιβαλλοντικού, οικονομικού και κοινωνικού αντίκτυπου. Κάθε επιχείρηση, ανεξαρτήτως μεγέθους ή γεωγραφικής θέσης, δημιουργεί ένα σύνολο οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών συνεπειών, μέσω της καθημερινής λειτουργίας της. Οι επιπτώσεις αυτές εκτείνονται σε πολλαπλά επίπεδα, από τις συνθήκες απασχόλησης και την ποιότητα των θέσεων εργασίας που προσφέρει έως την κατανάλωση φυσικών πόρων, τη χρήση ενέργειας και νερού, καθώς και την παραγωγή αποβλήτων και συσκευασιών. Παράλληλα, οι σχέσεις που αναπτύσσει με τους προμηθευτές της ενσωματώνουν, έμμεσα, ευρύτερα κοινωνικά και περιβαλλοντικά αποτυπώματα, ενώ η φορολογική συμπεριφορά της και η συμβολή της στον τοπικό κοινωνικό ιστό επηρεάζουν άμεσα τη λειτουργία της οικονομίας και της κοινωνίας. Το σύνολο όλων αυτών των επιπτώσεων συνιστά τον άμεσο λειτουργικό αντίκτυπο της επιχείρησης, ο οποίος, στην ορολογία της κλιματικής λογιστικής, αντιστοιχεί στις άμεσες και έμμεσες εκπομπές από ιδιόκτητες ή ελεγχόμενες δραστηριότητες, δηλαδή στα λεγόμενα Scopes 1 και 2[10]. Η ουσιαστική κατανόηση και η αποτελεσματική διαχείριση αυτού του πολλαπλού αντίκτυπου, τον οποίον επιφέρουν οι έμποροι λιανικής πώλησης, αποτελεί το πρώτο και θεμελιώδες βήμα για την ουσιαστική ενσωμάτωση των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης στον κλάδο του λιανικού εμπορίου.

Ο δεύτερος ρόλος του λιανικού εμπορίου αφορά τη λειτουργία του ως κρίσιμου διαμεσολαβητή εντός της αλυσίδας αξίας, ένας ρόλος που, σε πολλές περιπτώσεις,

[10] Στο πλαίσιο της κλιματικής λογιστικής, οι όροι *Scopes 1 και 2* αναφέρονται στις άμεσες και στις έμμεσες ενεργειακές εκπομπές που συνδέονται με τη λειτουργία μιας επιχείρησης. Οι εκπομπές Scope 1 αφορούν τις άμεσες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου από πηγές που ανήκουν ή ελέγχονται από την επιχείρηση, όπως η χρήση καυσίμων για θέρμανση, η λειτουργία εταιρικών οχημάτων ή άλλες εσωτερικές παραγωγικές διαδικασίες. Αντίστοιχα, οι εκπομπές Scope 2 περιλαμβάνουν τις έμμεσες εκπομπές που προκύπτουν από την κατανάλωση αγοραζόμενης ενέργειας, κυρίως ηλεκτρικής, θερμικής ή ψυκτικής, η οποία παράγεται εκτός της επιχείρησης, αλλά χρησιμοποιείται για τη λειτουργία της. Στον κλάδο του λιανικού εμπορίου, τα Scopes 1 και 2 σχετίζονται, κυρίως, με τη λειτουργία καταστημάτων και αποθηκών, τον φωτισμό, τον κλιματισμό και τις μεταφορές που πραγματοποιούνται με ιδιόκτητα μέσα. Παρότι αποτελούν το άμεσα ελέγξιμο τμήμα του περιβαλλοντικού αποτυπώματος μιας επιχείρησης, αντιπροσωπεύουν, συνήθως, ένα σχετικά μικρό ποσοστό των συνολικών εκπομπών της, σε σύγκριση με τις εκπομπές της ευρύτερης αλυσίδας αξίας.

αποδεικνύεται καθοριστικότερος, ακόμα και από τον άμεσο λειτουργικό του αντίκτυπο. Δεδομένου του γεγονότος ότι το λιανικό εμπόριο δεν περιορίζεται στη διάθεση των προϊόντων, αλλά συγκροτεί έναν κόμβο, μέσω του οποίου συνδέονται οι παραγωγοί με τους τελικούς καταναλωτές, ο κλάδος αποκτά τη δυνατότητα να επηρεάζει, ταυτόχρονα, και τις δύο πλευρές της αγοράς.

Προς το ανάντη τμήμα της αλυσίδας αξίας, δηλαδή τους προμηθευτές και τους παραγωγούς, οι επιχειρήσεις λιανικής διαθέτουν σημαντική διαπραγματευτική ισχύ, την οποίαν μπορούν να αξιοποιήσουν για την προώθηση πρακτικών βιωσιμότητας. Μέσω της επιλογής προμηθευτών, της διαμόρφωσης προδιαγραφών προμήθειας και της ενσωμάτωσης περιβαλλοντικών και κοινωνικών κριτηρίων στις συμβάσεις τους, είναι σε θέση να ενθαρρύνουν την υιοθέτηση βιώσιμων παραγωγικών μοντέλων, στον πυρήνα των οποίων βρίσκονται το πλαίσιο των εργασιακών συνθηκών, η διαχείριση των φυσικών πόρων και το περιβαλλοντικό αποτύπωμα της παραγωγής. Ταυτόχρονα, όσον αφορά και το κατάντη τμήμα της αλυσίδας, δηλαδή τους καταναλωτές, το λιανικό εμπόριο διαδραματίζει εξίσου καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση προτύπων κατανάλωσης, κυρίως μέσω της επιλογής και της προβολής προϊόντων, της στρατηγικής τιμολόγησης, της παροχής πληροφόρησης και της διαμόρφωσης της καταναλωτικής εμπειρίας. Με αυτόν τον τρόπο, οι επιχειρήσεις λιανικής μπορούν να επηρεάσουν τις αγοραστικές συμπεριφορές και να κατευθύνουν τη ζήτηση προς βιώσιμες επιλογές. Η δυνατότητα αυτή ενισχύεται ακόμα περισσότερο από την άμεση επαφή με τον τελικό καταναλωτή, η οποία επιτρέπει τη μετάδοση αξιών που μπορούν να προάγουν την καλλιέργεια περιβαλλοντικής και κοινωνικής συνείδησης (Jones et al., 2018).

Συνεπώς, ο διαμεσολαβητικός ρόλος του λιανικού εμπορίου το καθιστά σημαντικό παράγοντα επιρροής σε ολόκληρη την αλυσίδα αξίας. Αυτή η διττή κατεύθυνση επιρροής, προς την παραγωγή και προς την κατανάλωση, προσδίδει στον κλάδο μοναδικό μετασχηματιστικό δυναμισμό, καθιστώντας τον όχι απλώς μέρος του προβλήματος, αλλά, δυνητικά, και βασικό συντελεστή της λύσης του, όσον αφορά τη βιώσιμη ανάπτυξη. Σε αυτό το πλαίσιο, η βιωσιμότητα, όταν ενσωματώνεται ουσιαστικά και όχι επιφανειακά, διατρέχει οριζόντια το σύνολο της στρατηγικής και της λειτουργίας μιας επιχείρησης λιανικού εμπορίου, επηρεάζοντας τόσο τον σχεδιασμό όσο και την επιχειρησιακή του υλοποίηση. Δεν συνιστά μια απομονωμένη λειτουργία ή ένα επικοινωνιακό αφήγημα, αλλά ένα πολυδιάστατο πλαίσιο που απαιτεί

τη συντονισμένη συμβολή και δράση των διαφορετικών οργανωσιακών μονάδων, όπως η χρηματοοικονομική διαχείριση, *το merchandising*, η εφοδιαστική αλυσίδα και το *marketing*.

Τα παραπάνω δεν αναφέρονται και δεν περιορίζονται αποκλειστικά στους μεγάλους επιχειρηματικούς ομίλους, οι οποίοι έχουν στη διάθεσή τους εκτεταμένους πόρους και πολύπλοκες δομές, τουναντίον, ενσωματώνουν και τις ΜμΕ του κλάδου, καθώς, παρά τους περιορισμένους πόρους τους, διαθέτουν σημαντικά περιθώρια άσκησης επιρροής για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι επιλογές τους αναφορικά με την προμήθεια προϊόντων, την υιοθέτηση πρακτικών υπεύθυνης διαχείρισης αποβλήτων, την εφαρμογή δίκαιων και συμπεριληπτικών πολιτικών απασχόλησης, καθώς και την άμεση σχέση τους με την τοπική κοινότητα, συνιστούν καίριους άξονες, οι οποίοι μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στην επίτευξη των ΣΒΑ. Συνεπώς, η βιωσιμότητα δεν καθίσταται μια αφαιρετική έννοια, αλλά ένα πρακτικό και εφαρμόσιμο πεδίο δράσης, ανεξαρτήτως μεγέθους επιχείρησης.

Αυτός ο διττός ρόλος, αφενός, ως άμεσος παραγωγός κοινωνικού, περιβαλλοντικού και οικονομικού αντικτύπου, και αφετέρου, ως ενδιάμεσος που επηρεάζει και κατευθύνει συμπεριφορές και πρακτικές, κατά μήκος της εφοδιαστικής αλυσίδας, αναδεικνύει τον κλάδο του λιανικού εμπορίου σε έναν εξαιρετικά σύνθετο, αλλά, ταυτόχρονα, καίριο δρώντα για την προώθηση και υλοποίηση των ΣΒΑ. Η ιδιαιτερότητα του κλάδου έγκειται ακριβώς στη δυνατότητά του να λειτουργεί παράλληλα σε πολλαπλά επίπεδα επιρροής, καθώς επηρεάζει άμεσα, μέσω των δικών του λειτουργιών, αλλά και έμμεσα, μέσω των επιλογών που «επιβάλλει», ενθαρρύνοντας τους προμηθευτές, τους συνεργάτες και τους καταναλωτές να τις ακολουθήσουν.

Σε αντίθεση με τους άλλους κλάδους της οικονομίας, το λιανικό εμπόριο κατέχει μια μοναδική θέση στο οικοσύστημα της αγοράς, δεδομένου ότι αποτελεί το τελικό σημείο επαφής με τον καταναλωτή, ενώ, την ίδια στιγμή, διατηρεί ισχυρούς δεσμούς με την παραγωγή και τη διανομή. Ως εκ τούτου, καμία άλλη οικονομική δραστηριότητα δεν συγκεντρώνει, σε τέτοιο βαθμό, τη δυνατότητα άσκησης τόσο άμεσης όσο και έμμεσης επιρροής, σε ένα τόσο ευρύ φάσμα θεματικών πεδίων που καλύπτουν οι ΣΒΑ, από τη μείωση της φτώχειας και την προώθηση της αξιοπρεπούς εργασίας έως την προστασία της βιοποικιλότητας και τη διατήρηση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων. Αυτή η

πολυεπίπεδη επιρροή καθιστά το λιανικό εμπόριο όχι μόνο μέρος του προβλήματος, αλλά, κυρίως, κρίσιμο παράγοντα της λύσης του.

3.2 Επισκόπηση των 17 ΣΒΑ στο Λιανικό Εμπόριο

3.2.1 ΟΜΑΔΑ Α: ΣΒΑ Κοινωνικής Διάστασης (ΣΒΑ 1, 2, 3, 4, 5, 10)

3.2.1.1 ΣΒΑ1: Μηδενική Φτώχεια: Το Λιανικό Εμπόριο ως Μηχανισμός Κοινωνικής Κινητικότητας

Η σχέση του λιανικού εμπορίου με τον ΣΒΑ 1: Μηδενική Φτώχεια συγκροτείται σε δύο αλληλένδετα επίπεδα, αφενός, μέσω του ρόλου του κλάδου ως βασικού εργοδότη, και αφετέρου, μέσω της λειτουργίας του ως μηχανισμού πρόσβασης των νοικοκυριών σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες. Όσον αφορά την απασχόληση, το λιανικό εμπόριο αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους εργοδότες, στην ΕΕ, και ιδιαίτερα στην Ελλάδα, όπου απορροφά μεγάλο μέρος του εργατικού δυναμικού χαμηλής και μεσαίας ειδίκευσης. Ο κλάδος προσφέρει ευκαιρίες εισόδου στην αγορά εργασίας σε κοινωνικές ομάδες, οι οποίες αντιμετωπίζουν, συχνά, αυξημένο κίνδυνο αποκλεισμού, όπως οι νέοι, οι γυναίκες, οι μετανάστες και τα άτομα με περιορισμένα τυπικά προσόντα. Υπό αυτήν την έννοια, μπορεί να λειτουργήσει ως μηχανισμός κοινωνικής ένταξης και οικονομικής σταθεροποίησης, συμβάλλοντας ουσιαστικά στη μείωση της φτώχειας και της κοινωνικής ανισότητας.

Η συμβολή αυτή δεν μπορεί, ωστόσο, να αξιολογηθεί αυτόχρημα και ως θετική, καθώς η ποιότητα της απασχόλησης αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για το αν και σε ποια έκταση το λιανικό εμπόριο ενδέχεται να ενισχύει ή και να αναπαράγει φαινόμενα φτώχειας. Μορφές εργασίας, οι οποίες χαρακτηρίζονται από χαμηλές αμοιβές, μερική ή ασταθή απασχόληση, περιορισμένες δυνατότητες επαγγελματικής εξέλιξης και ελλιπή κοινωνική προστασία, είναι πιθανό να συντηρούν το φαινόμενο των «φτωχών εργαζόμενων» (working poor), δηλαδή εκείνων των ατόμων που, παρά τη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας, αδυνατούν να εξασφαλίσουν αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης. Επομένως, η πραγματική συμβολή του κλάδου στον ΣΒΑ 1 εξαρτάται όχι μόνον από τον αριθμό των θέσεων εργασίας που δημιουργεί, αλλά και από την ποιότητα και τη βιωσιμότητά τους.

Παράλληλα, το λιανικό εμπόριο συνδέεται με τη μείωση της φτώχειας, μέσω της δυνατότητάς του να εξασφαλίζει την αναγκαία πρόσβαση των πολιτών σε βασικά αγαθά, όπως τρόφιμα, είδη ένδυσης, προϊόντα προσωπικής φροντίδας και οικιακό εξοπλισμό, σε προσιτές τιμές. Η ανάπτυξη οργανωμένων δικτύων διανομής, οι οικονομίες κλίμακας και ο ανταγωνισμός έχουν ιστορικά συμβάλει στη μείωση του κόστους διαβίωσης και στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου ευρύτερων κοινωνικών στρωμάτων. Ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής κρίσης και πληθωριστικών πιέσεων, η δυνατότητα πρόσβασης σε ποιοτικά και, από οικονομικής άποψης, προσιτά αγαθά καθίσταται κάτι παραπάνω από αναγκαία.

Ωστόσο, οι σύγχρονες τάσεις της αγοράς αναδεικνύουν και νέες προκλήσεις. Η καλλιέργεια μιας καταναλωτικής εμμονής σε επώνυμα προϊόντα και η συνακόλουθη στόχευση σε καταναλωτικές ομάδες υψηλότερου εισοδήματος ενδέχεται, σε κάποιον βαθμό, να προάγουν μορφές καταναλωτικού αποκλεισμού, περιορίζοντας την πρόσβαση των οικονομικά ευάλωτων νοικοκυριών σε βασικά αγαθά επαρκούς ποιότητας. Επιπλέον, η γεωγραφική συγκέντρωση μεγάλων εμπορικών αλυσίδων σε αστικά κέντρα μπορεί να δημιουργεί ανισότητες πρόσβασης για κατοίκους αγροτικών ή απομακρυσμένων περιοχών, φέρνοντας στην επιφάνεια τη χωρική διάσταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Ιδιαίτερα σημαντική καθίσταται και η επίδραση του ψηφιακού μετασχηματισμού, δεδομένου ότι η ταχεία ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου δημιουργεί νέες δυνατότητες πρόσβασης σε αγαθά και υπηρεσίες, αλλά μπορεί, ταυτόχρονα, να οξύνει τις ανισότητες που προκαλούνται από την ψηφιακή απομόνωση. Νοικοκυριά με περιορισμένη δυνατότητα προσέγγισης των ψηφιακών υποδομών και με χαμηλό επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων ενδέχεται να αποκλείονται από χαμηλότερες τιμές, προσφορές ή νέες μορφές κατανάλωσης, γεγονός που καθιστά αναγκαία την ανάληψη πολιτικών ψηφιακής συμπερίληψης.

Στην ελληνική κοινωνία, ειδικότερα, όπου σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού εξακολουθεί να αντιμετωπίζει τον κίνδυνο της φτώχειας και κινείται στις παρυφές του κοινωνικού αποκλεισμού, ο ρόλος του λιανικού εμπορίου αποκτά ιδιαίτερη κοινωνική και αναπτυξιακή βαρύτητα. Η προσήλωση του κλάδου σε αξιοπρεπείς αμοιβές, η πλήρης συμμόρφωση με την εργατική νομοθεσία, η διασφάλιση ίσων ευκαιριών απασχόλησης, καθώς και η διατήρηση προσιτών τιμών για αγαθά πρώτης ανάγκης συνιστούν ουσιαστικές και μετρήσιμες πρακτικές συμβολής στον ΣΒΑ 1. Παράλληλα,

δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, όπως προγράμματα στήριξης ευάλωτων νοικοκυριών, δωρεές τροφίμων και συνεργασίες με κοινωνικές δομές, μπορούν να ενισχύσουν ακόμα περισσότερο τον κοινωνικό ρόλο του κλάδου και να συμβάλουν στη διαμόρφωση ενός πιο συμπεριληπτικού και κοινωνικά βιώσιμου μοντέλου ανάπτυξης.

3.2.1.2 ΣΒΑ 2: Μηδενική Πείνα: Αλυσίδες Τροφίμων και Επισιτιστική Ασφάλεια

Ο ΣΒΑ 2 (μηδενική πείνα) συνδέεται άμεσα με τον κλάδο του λιανικού εμπορίου, ο οποίος συνιστά τον βασικό μηχανισμό, μέσω του οποίου η αγροδιατροφική παραγωγή φτάνει στον τελικό καταναλωτή, και αφορά ευρύτερα ζητήματα επισιτιστικής ασφάλειας, κοινωνικής ισότητας και βιωσιμότητας του διατροφικού συστήματος. Τρεις βασικές διαστάσεις αναδεικνύονται ως ιδιαίτερα σημαντικές, αναφορικά με την εξάλειψη της φτώχιας και τον ρόλο του εμπορίου: η πρόσβαση στα τρόφιμα, η σπατάλη τροφίμων και η βιωσιμότητα της αλυσίδας εφοδιασμού.

Ως προς την πρόσβαση, το λιανικό εμπόριο διαμορφώνει, σε μεγάλο βαθμό, τους όρους υπό τους οποίους τα νοικοκυριά αποκτούν προσβασιμότητα σε βασικά είδη διατροφής τόσο ως προς την ποιότητα όσο και ως προς την οικονομική τους προσιτότητα. Η γεωγραφική κατανομή των καταστημάτων, η ποικιλία των διαθέσιμων προϊόντων και οι στρατηγικές τιμολόγησης επηρεάζουν άμεσα την επισιτιστική ασφάλεια των πολιτών. Για παράδειγμα, η απουσία καταστημάτων τροφίμων σε απομονωμένες και απομακρυσμένες περιοχές, τα λεγόμενα «food deserts», εντείνει την περιορισμένη πρόσβαση σε φρέσκα και θρεπτικά τρόφιμα, ενισχύοντας μορφές διατροφικής ανισότητας και κοινωνικού αποκλεισμού (Battersby & Crush, 2016). Αντίστοιχα, πρακτικές, όπως οι εκπτωτικές πολιτικές σε βασικά αγαθά, οι συνεργασίες με κοινωνικά παντοπωλεία και τράπεζες τροφίμων, καθώς και με προγράμματα κοινωνικής διατροφής, αποτελούν μηχανισμούς, μέσω των οποίων οι επιχειρήσεις λιανικής μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στην αντιμετώπιση της επισιτιστικής ανασφάλειας.

Ιδιαίτερα κρίσιμη είναι, επίσης, η σχέση του κλάδου με το ζήτημα της σπατάλης τροφίμων. Σύμφωνα με διεθνείς εκτιμήσεις, περίπου το ένα τρίτο της παγκόσμιας παραγωγής τροφίμων χάνεται ή σπαταλιέται πριν καταναλωθεί, με σημαντικό μέρος των απωλειών να εντοπίζεται στο στάδιο της λιανικής πώλησης (Nikolicic et al., 2021).

Το φαινόμενο αυτό έχει σημαντικές κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις, καθώς συνεπάγεται άσκοπη κατανάλωση φυσικών πόρων, ενέργειας και νερού, τη στιγμή που μεγάλα τμήματα του παγκόσμιου πληθυσμού αντιμετωπίζουν επισιτιστική ανασφάλεια. Στο πλαίσιο αυτό, η υιοθέτηση πρακτικών, όπως η δωρεά αδιάθετων τροφίμων, η πώληση προϊόντων κοντά στη λήξη σε μειωμένες τιμές και η αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων πρόβλεψης της ζήτησης, αποκτούν ιδιαίτερη σημασία για τη μείωση της σπατάλης.

Τέλος, οι αγοραστικές επιλογές των μεγάλων αλυσίδων λιανικής έχουν άμεσο αντίκτυπο στη βιωσιμότητα των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, στις τιμές παραγωγού, στις καλλιεργητικές πρακτικές και στην ποικιλομορφία της παραγωγής. Η προτίμηση σε τοπικά και εποχιακά προϊόντα, η συνεργασία με μικρούς παραγωγούς και η στήριξη πιστοποιημένα βιώσιμων και δίκαιων μορφών παραγωγής ενισχύουν την ανθεκτικότητα του αγροδιατροφικού συστήματος και μειώνουν το περιβαλλοντικό αποτύπωμα της εφοδιαστικής αλυσίδας. Αντίθετα, οι έντονες πιέσεις για χαμηλές τιμές και μαζική τυποποίηση οδηγούν, συχνά, σε πρακτικές εντατικής παραγωγής που επιβαρύνουν το περιβάλλον και περιορίζουν τη βιωσιμότητα των μικρότερων παραγωγικών μονάδων.

3.2.1.3 ΣΒΑ 3: Καλή Υγεία και Ευημερία: Από τη Διατροφή ως τις Συνθήκες Εργασίας

Η σχέση του λιανικού εμπορίου με τον ΣΒΑ 3 (καλή υγεία και ευημερία) αφορά, αφενός, τη διαμόρφωση των καταναλωτικών και διατροφικών προτύπων που επηρεάζουν τη δημόσια υγεία, και αφετέρου, τη διασφάλιση της υγείας, της ασφάλειας και της ευημερίας των ίδιων των εργαζομένων του κλάδου.

Όσον αφορά τη δημόσια υγεία, οι επιχειρήσεις λιανικής δεν λειτουργούν απλώς ως ουδέτεροι διαμεσολαβητές μεταξύ παραγωγού και καταναλωτή, αλλά προσδιορίζουν, σε σημαντικό βαθμό, τις καταναλωτικές συμπεριφορές, μέσω της διάταξης των εμπορευμάτων στα καταστήματα, της προβολής των προϊόντων, των πολιτικών τιμολόγησης και των στρατηγικών προώθησης. Η έκταση του χώρου που αφιερώνεται σε υπερεπεξεργασμένα τρόφιμα έναντι φρέσκων και θρεπτικών προϊόντων, η τοποθέτηση ειδών υψηλής θερμιδικής αξίας σε σημεία αυξημένης ορατότητας, καθώς

και οι προωθητικές ενέργειες που ενθαρρύνουν την υπερκατανάλωση επηρεάζουν τις διατροφικές συνήθειες και, κατ' επέκταση, τη δημόσια υγεία.

Αντίστοιχα, η ευκολότερη πρόσβαση σε υγιεινές και οικονομικά προσιτές επιλογές, η προώθηση φρέσκων προϊόντων, η παροχή αξιόπιστης διατροφικής πληροφόρησης και οι εκστρατείες ενημέρωσης για ισορροπημένη διατροφή μπορούν να λειτουργήσουν θετικά ως προς την πρόληψη χρόνιων νοσημάτων, όπως η παχυσαρκία, ο σακχαρώδης διαβήτης και τα καρδιαγγειακά νοσήματα. Στο πλαίσιο αυτό, είναι εξαιρετικά σημαντική η υπεύθυνη εμπορική επικοινωνία προς παιδιά και εφήβους, καθώς οι πρακτικές προώθησης ανθυγιεινών προϊόντων σε νεαρές ηλικίες συνδέονται άμεσα με τη διαμόρφωση μακροχρόνιων διατροφικών συνηθειών (Rinaldi et al., 2023).

Το δεύτερο πεδίο σύνδεσης με τον ΣΒΑ 3 αφορά τις συνθήκες εργασίας στον ίδιο τον κλάδο. Το λιανικό εμπόριο χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα απαιτητικές μορφές εργασίας, οι οποίες συνδυάζουν, συχνά, σωματική καταπόνηση και έντονη ψυχολογική πίεση. Η παρατεταμένη ορθοστασία, η εργασία σε βάρδιες, η μεταφορά φορτίων, οι συνθήκες χαμηλής θερμοκρασίας σε αποθηκευτικούς χώρους και ψυγεία, όπως και οι υψηλοί ρυθμοί εργασίας, οι οποίοι επιβάλλονται από την ανάγκη ταχείας εξυπηρέτησης και διευθέτησης αποθεμάτων, αυξάνουν τον κίνδυνο εργατικών ατυχημάτων. Παράλληλα, η συνεχής αλληλεπίδραση με πελάτες, οι απαιτήσεις συναισθηματικής διαχείρισης και η εργασιακή ανασφάλεια που χαρακτηρίζει, πολλές φορές, τον κλάδο μπορούν να επιβαρύνουν σημαντικά την ψυχική υγεία των εργαζομένων.

Η διασφάλιση ασφαλών και υγιεινών συνθηκών εργασίας συνιστά, επομένως, θεμελιώδη διάσταση της συμβολής του λιανικού εμπορίου στον ΣΒΑ 3. Η εφαρμογή πολιτικών πρόληψης εργατικών ατυχημάτων, η εργονομική οργάνωση της εργασίας, η παροχή μέσων ατομικής προστασίας, η εκπαίδευση του προσωπικού σε θέματα υγείας και ασφάλειας, καθώς και η υιοθέτηση πρακτικών πρόληψης της επαγγελματικής εξουθένωσης (burnout) αποτελούν κρίσιμες παραμέτρους υπεύθυνης λειτουργίας του κλάδου. Ιδιαίτερα μετά την πανδημία COVID-19, αναδείχθηκε, με μεγαλύτερη ένταση, η σημασία της προστασίας των εργαζομένων στο λιανικό εμπόριο, οι οποίοι συνέχισαν να εργάζονται υπό συνθήκες αυξημένου υγειονομικού κινδύνου, προκειμένου να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη πρόσβαση των πολιτών σε βασικά αγαθά.

Τέλος, ο ψηφιακός μετασχηματισμός του κλάδου δημιουργεί νέες προκλήσεις, αλλά και δυνατότητες, σε σχέση με την υγεία και την ευημερία. Η εντατικοποίηση της

εργασίας, μέσω συστημάτων παρακολούθησης απόδοσης, η πίεση για ταχύτητα στην εκτέλεση παραγγελιών και η διεύρυνση των ευέλικτων μορφών εργασίας συνιστούν μηχανισμούς πρόσθετης επιβάρυνσης των εργαζομένων. Από την άλλη πλευρά, βέβαια, οι τεχνολογικές καινοτομίες συμβάλλουν στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας, μέσω της αυτοματοποίησης των επικίνδυνων και επαναλαμβανόμενων διαδικασιών και της αποδοτικότερης διαχείρισης του φόρτου εργασίας.

3.2.1.4 ΣΒΑ 4: Ποιοτική Εκπαίδευση: Δια Βίου Μάθηση και Ψηφιακές Δεξιότητες

Ο κλάδος του λιανικού εμπορίου αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους εργοδότες και, ταυτόχρονα, έναν από τους σημαντικότερους χώρους άτυπης και επαγγελματικής μάθησης, καθώς παρέχει, σε μεγάλο αριθμό εργαζομένων, ευκαιρίες ανάπτυξης δεξιοτήτων, επαγγελματικής κατάρτισης και συνεχούς επιμόρφωσης. Στο πλαίσιο αυτό, η συμβολή του στον ΣΒΑ 4 σχετίζεται, έστω και έμμεσα, με την ενίσχυση της διά βίου μάθησης και της επαγγελματικής εξέλιξης του ανθρώπινου δυναμικού, ιδιαίτερα, μάλιστα, σε ένα περιβάλλον ταχείας τεχνολογικής και ψηφιακής μετάβασης. Η ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου, η αξιοποίηση συστημάτων ανάλυσης δεδομένων, η αυτοματοποίηση των διαδικασιών εφοδιαστικής αλυσίδας και η ενσωμάτωση ψηφιακών εργαλείων στην εξυπηρέτηση πελατών μετασχηματίζουν ριζικά τις απαιτούμενες επαγγελματικές δεξιότητες.

Παράλληλα, οι εργαζόμενοι στο σύγχρονο λιανικό εμπόριο καλούνται να διαχειριστούν ψηφιακά συστήματα πωλήσεων, ηλεκτρονικές πλατφόρμες παραγγελιών, εφαρμογές οργάνωσης αποθεμάτων και ψηφιακά εργαλεία εξυπηρέτησης πελατών, η χρήση των οποίων απαιτεί ένα δεδομένο επίπεδο ανάπτυξης ψηφιακών δεξιοτήτων. Η επένδυση των επιχειρήσεων στην εκπαίδευση, η οποία σχετίζεται με αυτές τις δεξιότητες, συμβάλλει όχι μόνο στην επιχειρησιακή αποτελεσματικότητα, αλλά και στη μείωση του ψηφιακού χάσματος, ενισχύοντας τη δυνατότητα των εργαζομένων να ανταποκρίνονται στις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ο λιανικό εμπόριο λειτουργεί, συχνά, ως βασικό σημείο εισόδου στην αγορά εργασίας για νέους και νέες, χωρίς πρωθύστερη επαγγελματική εμπειρία ή υψηλό επίπεδο τυπικών προσόντων. Μέσα από προγράμματα κατάρτισης, πρακτικής άσκησης και εκπαίδευσης εντός της εργασίας, πολλές επιχειρήσεις του κλάδου προσφέρουν δυνατότητες απόκτησης των βασικών

επαγγελματικών και κοινωνικών δεξιοτήτων, όπως η επικοινωνία, η διαχείριση πελατών, η ομαδική συνεργασία και η επίλυση προβλημάτων (Dodds et al., 2022). Υπό αυτήν την έννοια, ο κλάδος διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της κοινωνικής κινητικότητας και της επαγγελματικής ένταξης ευάλωτων ή νεοεισερχόμενων ομάδων εργαζομένων.

Όσον αφορά ειδικότερα την ελληνική περίπτωση, η σύνδεση του λιανικού εμπορίου με τον ΣΒΑ 4 αποκτά ιδιαίτερη σημασία, καθώς η Ελλάδα εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις σε ζητήματα επαγγελματικής κατάρτισης, αναβάθμισης δεξιοτήτων και σύνδεσης της εκπαίδευσης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Η περιορισμένη συμμετοχή ενηλίκων σε προγράμματα διά βίου μάθησης και οι ελλείψεις σε ψηφιακές δεξιότητες αναδεικνύουν την ανάγκη ενεργότερης συμμετοχής των επιχειρήσεων στην ανάπτυξη ανθρώπινου κεφαλαίου. Σε αυτό το πλαίσιο, ο ρόλος του λιανικού εμπορίου ως φορέα εκπαίδευσης και επαγγελματικής ενδυνάμωσης αποκτά ιδιαίτερη κοινωνική και αναπτυξιακή βαρύτητα, παρότι παραμένει, πολλές φορές, υποτιμημένος στη δημόσια συζήτηση σχετικά με την εκπαίδευση και τη βιώσιμη ανάπτυξη (Manioudis & Meramveliotakis, 2024).

3.2.1.5 ΣΒΑ 5: Ισότητα των Φύλων: Απασχόληση, Ηγεσία και Μισθολογικό Χάσμα

Ο ΣΒΑ 5 (ισότητα των φύλων) συνδέεται άμεσα με τον κλάδο του λιανικού εμπορίου, καθώς πρόκειται για έναν από τους τομείς της οικονομίας με τη μεγαλύτερη συμμετοχή γυναικών στο εργατικό δυναμικό. Σε παγκόσμιο, αλλά και ευρωπαϊκό επίπεδο, οι γυναίκες αποτελούν την πλειονότητα των εργαζομένων σε θέσεις πωλήσεων, ταμείων, εξυπηρέτησης πελατών και διοικητικής υποστήριξης, γεγονός που καθιστά το λιανικό εμπόριο κομβικό πεδίο για την προώθηση, αλλά και για την αναπαραγωγή των ενδεχόμενων έμφυλων ανισοτήτων στην αγορά εργασίας.

Παρά τη σημαντική παρουσία των γυναικών στον κλάδο, το λιανικό εμπόριο εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από έντονες ανισοτιμίες ως προς τις αμοιβές, τις δυνατότητες επαγγελματικής εξέλιξης και την πρόσβαση σε θέσεις ευθύνης. Οι γυναίκες συνιστούν, τις περισσότερες φορές, την πλειοψηφία σε χαμηλότερα αμειβόμενες και περισσότερο επισφαλείς μορφές απασχόλησης, όπως η μερική εργασία ή οι ευέλικτες συμβάσεις, ενώ παραμένουν υποεκπροσωπούμενες στα ανώτερα διοικητικά επίπεδα. Η αντίφαση αυτή αναδεικνύει ότι η αριθμητική

εκπροσώπηση δεν συνεπάγεται, κατ' ανάγκην, ουσιαστική ισότητα (Vijeyarasa & Liu, 2022).

Παράλληλα, οι συνθήκες εργασίας στον κλάδο επιβαρύνουν, πολλές φορές, δυσανάλογα τις γυναίκες, ιδίως όσον αφορά τη «συμφιλίωση» επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής. Τα κυλιόμενα ωράρια, η εργασία τα Σαββατοκύριακα και οι απαιτήσεις διαθεσιμότητας επηρεάζουν ιδιαίτερα εργαζόμενες που αναλαμβάνουν, παράλληλα, δυσανάλογο μερίδιο φροντίδας στο οικογενειακό περιβάλλον. Επιπλέον, ζητήματα, όπως η σεξουαλική παρενόχληση, οι έμφυλες διακρίσεις στον χώρο εργασίας και τα στερεότυπα σχετικά με τους ρόλους των φύλων εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικές προκλήσεις για πολλές επιχειρήσεις του κλάδου (Vijeyarasa & Liu, 2022).

Ωστόσο, την ίδια στιγμή, το λιανικό εμπόριο διαθέτει σημαντικές δυνατότητες συμβολής στην προώθηση της ισότητας των φύλων. Η υιοθέτηση πολιτικών ίσων αμοιβών για εργασία ίσης αξίας, η διασφάλιση διαφανών διαδικασιών αξιολόγησης και εξέλιξης, καθώς και η ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών σε ηγετικές θέσεις αποτελούν ουσιαστικές πρακτικές ενδυνάμωσης της έμφυλης ισότητας. Επιπλέον, προγράμματα επιμόρφωσης, δράσεις ανάπτυξης ηγετικών δεξιοτήτων, για γυναίκες στελέχη, και πρωτοβουλίες ενίσχυσης της γυναικείας επιχειρηματικότητας μπορούν να λειτουργήσουν ως μηχανισμοί ενδυνάμωσης και αύξησης της γυναικείας παρουσίας σε θέσεις λήψης αποφάσεων. Παράλληλα, η υιοθέτηση σαφών πολιτικών μηδενικής ανοχής απέναντι στη σεξουαλική παρενόχληση και στις διακρίσεις στον χώρο εργασίας συνιστά βασική προϋπόθεση για τη δημιουργία ενός ασφαλούς και συμπεριληπτικού εργασιακού περιβάλλοντος.

Η ενίσχυση της ισότητας των φύλων έχει αποδειχθεί ότι συμβάλλει στη βελτίωση της οργανωσιακής κουλτούρας, στην αύξηση της παραγωγικότητας, στην ανάπτυξη του ταλέντου και στη βελτίωση της καινοτομίας και της λήψης αποφάσεων. Κατά συνέπεια, η προώθηση της έμφυλης ισότητας στο λιανικό εμπόριο δεν αποτελεί μόνον ηθική ή κοινωνική υποχρέωση, αλλά και στρατηγική επιχειρηματική επιλογή με μετρήσιμη συμβολή στην επίτευξη των ΣΒΑ.

3.2.1.6 ΣΒΑ 10: Μείωση Ανισοτήτων: Συμπεριληπτικότητα και Προσβασιμότητα

Ο ΣΒΑ 10 (μείωση των ανισοτήτων) συνδέεται άμεσα με τη λειτουργία και την κοινωνική επίδραση του λιανικού εμπορίου, καθώς ο κλάδος συνιστά τον μηχανισμό διαμεσολάβησης για την πρόσβαση των πολιτών σε αγαθά, υπηρεσίες, ευκαιρίες απασχόλησης και καταναλωτικές επιλογές. Στο πλαίσιο αυτό, το λιανικό εμπόριο μπορεί να λειτουργήσει είτε ως παράγοντας ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής είτε, αντίθετα, ως μηχανισμός αναπαραγωγής των ισχυουσών ανισοτήτων.

Μια από τις σημαντικότερες διαστάσεις της σχέσης του κλάδου με τον ΣΒΑ 10 αφορά την προσβασιμότητα, η οποία δεν περιορίζεται στη φυσική πρόσβαση στα καταστήματα, αλλά αποκτά οικονομικό, κοινωνικό και ψηφιακό περιεχόμενο. Η δημιουργία χώρων και υπηρεσιών φιλικών προς άτομα με αναπηρία, ηλικιωμένους και άτομα με μειωμένη κινητικότητα αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη διασφάλιση της ισότιμης συμμετοχής στην οικονομική και κοινωνική ζωή. Παράλληλα, η ανάπτυξη προσβάσιμων ψηφιακών πλατφορμών ηλεκτρονικού εμπορίου αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία, καθώς η μετάβαση στην ψηφιακή κατανάλωση δημιουργεί νέες μορφές αποκλεισμού για άτομα με περιορισμένες ψηφιακές δεξιότητες ή ανεπαρκή πρόσβαση σε τεχνολογικές υποδομές.

Ταυτόχρονα, οι τιμολογιακές πολιτικές, οι προσφορές σε βασικά είδη και η διατήρηση προσιτών επιλογών για νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος επηρεάζουν άμεσα τη δυνατότητα κάλυψης βασικών αναγκών και, κατά συνέπεια, την ανισότητα. Ιδιαίτερα, σε περιόδους πληθωριστικών πιέσεων και αυξημένου κόστους ζωής, οι στρατηγικές των επιχειρήσεων λιανικής αποκτούν ιδιαίτερη σημασία, καθώς είναι σε θέση να συμβάλουν σημαντικά στην όξυνση ή στην άμβλυνση των ανισοτήτων.

Παράλληλα, ο κλάδος συνδέεται με τον ΣΒΑ 10, μέσω της συμπεριληπτικότητας στην απασχόληση. Το λιανικό εμπόριο έχει τη δυνατότητα να λειτουργήσει ως πεδίο ένταξης για άτομα που συχνά αντιμετωπίζουν εμπόδια στην αγορά εργασίας, όπως άτομα με αναπηρία, μετανάστες, νέοι χωρίς επαγγελματική εμπειρία, μεγαλύτερης ηλικίας εργαζόμενοι και άλλες κοινωνικά ευάλωτες ομάδες. Η υιοθέτηση πολιτικών ίσων ευκαιριών, η προώθηση της διαφορετικότητας και η δημιουργία ενός εργασιακού περιβάλλοντος χωρίς διακρίσεις μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στη μείωση των κοινωνικών αποκλεισμών και στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής (Jones & Comfort, 2019).

Επιπλέον, ιδιαίτερη σημασία έχει η σχέση των μεγάλων επιχειρήσεων λιανικής με τους μικρότερους οικονομικούς φορείς που δραστηριοποιούνται στο ευρύτερο οικοσύστημα του κλάδου, όπως οι μικροπρομηθευτές, οι αυτοαπασχολούμενοι και οι μικροπωλητές. Η διαπραγματευτική ισχύς των μεγάλων αλυσίδων μπορεί να επηρεάσει καθοριστικά τη βιωσιμότητα των μικρών επιχειρήσεων και τον βαθμό συγκεντροποίησης της αγοράς. Πρακτικές δίκαιης συνεργασίας, έγκαιρων πληρωμών και στήριξης μικρών και τοπικών παραγωγών λειτουργούν ως μηχανισμοί περιορισμού των οικονομικών ανισοτήτων και ενίσχυσης της τοπικής ανάπτυξης.

Αξίζει, επίσης, να επισημανθεί ότι το λιανικό εμπόριο επηρεάζει τις κοινωνικές ανισότητες και μέσω των ίδιων των εμπορικών και επικοινωνιακών πρακτικών του. Η αναπαράσταση διαφορετικών κοινωνικών ομάδων στη διαφήμιση, η αποφυγή στερεοτύπων και η προώθηση μιας κουλτούρας συμπερίληψης και σεβασμού της διαφορετικότητας αποτελούν στοιχεία που επηρεάζουν την κοινωνική αντίληψη για την ισότητα και την κοινωνική συμμετοχή.

3.2.2 ΟΜΑΔΑ Β: ΣΒΑ Περιβαλλοντικής Διάστασης (ΣΒΑ 6, 7, 12, 13, 14, 15)

3.2.2.1 ΣΒΑ 6: Καθαρό Νερό και Αποχέτευση

Η σχέση του λιανικού εμπορίου με τον ΣΒΑ 6 (καθαρό νερό και αποχέτευση) μοιάζει να συνδέεται με τρόπο άρρητο και μάλλον αφανή, αλλά, σε κάθε περίπτωση, έχει σημαντικές περιβαλλοντικές και κοινωνικές προεκτάσεις, καθώς εκτείνεται τόσο στις άμεσες λειτουργικές δραστηριότητες των επιχειρήσεων λιανικής όσο και, κυρίως, στις έμμεσες επιπτώσεις, οι οποίες προκύπτουν από τις αλυσίδες εφοδιασμού και παραγωγής των προϊόντων που διακινούν. Σε άμεσο επίπεδο, οι εγκαταστάσεις του λιανικού εμπορίου, καταστήματα, αποθηκευτικοί χώροι, κέντρα διανομής και υποδομές logistics, καταναλώνουν σημαντικές ποσότητες νερού για καθαρισμό, ψύξη, υγειονομικές ανάγκες, συντήρηση εξοπλισμού και άρδευση εξωτερικών χώρων. Ειδικά σε μεγάλες εμπορικές εγκαταστάσεις και αλυσίδες τροφίμων, οι απαιτήσεις σε νερό είναι ιδιαίτερα αυξημένες, καθιστώντας κρίσιμη την εφαρμογή πρακτικών εξοικονόμησης και ορθολογικής διαχείρισης των υδάτινων πόρων. Η εγκατάσταση συστημάτων εξοικονόμησης νερού, η αξιοποίηση τεχνολογιών ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης, καθώς και η παρακολούθηση της κατανάλωσης, μέσω

ψηφιακών συστημάτων διαχείρισης, αποτελούν βασικές πρακτικές, οι οποίες μπορούν να περιορίσουν σημαντικά το λειτουργικό υδατικό αποτύπωμα του κλάδου.

Ωστόσο, η καθοριστικότερη επίδραση του λιανικού εμπορίου στον ΣΒΑ 6 εντοπίζεται στις έμμεσες επιπτώσεις από τις αλυσίδες εφοδιασμού. Τα προϊόντα που διακινούνται μέσω του κλαδου, ιδίως τα τρόφιμα, τα είδη ένδυσης και τα καταναλωτικά αγαθά, ενσωματώνουν μεγάλες ποσότητες «εικονικού νερού» (virtual water), δηλαδή νερού που χρησιμοποιείται κατά την παραγωγική διαδικασία11. Στο πλαίσιο αυτό, η υιοθέτηση υπεύθυνων πρακτικών προμηθειών αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Η επιλογή προϊόντων από παραγωγούς που εφαρμόζουν βιώσιμες γεωργικές και βιομηχανικές πρακτικές, η προώθηση πρώτων υλών με χαμηλότερο υδατικό αποτύπωμα και η συνεργασία με προμηθευτές που εφαρμόζουν συστήματα ορθολογικής διαχείρισης νερού αποτελούν ουσιαστικούς τρόπους συμβολής του κλάδου στον ΣΒΑ 6.

Η Ελλάδα συγκαταλέγεται μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών με υψηλό δείκτη εκμετάλλευσης υδάτινων πόρων, γεγονός που καθιστά τη βιώσιμη διαχείριση του νερού κρίσιμο αναπτυξιακό και περιβαλλοντικό ζήτημα. Οι πιέσεις από την κλιματική αλλαγή, η αυξανόμενη συχνότητα περιόδων ξηρασίας και οι ανάγκες του αγροτικού τομέα εντείνουν ακόμα περισσότερο τη σημασία της υπεύθυνης χρήσης νερού, σε ολόκληρη την οικονομία, συμπεριλαμβανομένου του λιανικού εμπορίου. Στο πλαίσιο αυτό, οι επιχειρήσεις του κλάδου, οι οποίες επενδύουν σε τεχνολογίες εξοικονόμησης νερού, εφαρμόζουν πρακτικές κυκλικής διαχείρισης και προωθούν προϊόντα με μικρότερο υδατικό αποτύπωμα, συμβάλλουν ουσιαστικά στην προστασία των φυσικών πόρων και στην ενίσχυση της περιβαλλοντικής ανθεκτικότητας της οικονομίας.

3.2.2.2 ΣΒΑ 7: Φθηνή και Καθαρή Ενέργεια: Κτήρια, Ψύξη και Logistics

Ο ΣΒΑ 7 (φθηνή και καθαρή ενέργεια) αποτελεί, ίσως, το πεδίο εκείνο, όπου το λιανικό εμπόριο διαθέτει τις πιο άμεσες, μετρήσιμες και τεχνολογικά ώριμες δυνατότητες παρέμβασης. Η σύνδεση του κλάδου με τον ΣΒΑ 7 αφορά τόσο τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης όσο και τη μετάβαση σε καθαρότερες μορφές ενέργειας και μεταφορών. Τα καταστήματα λιανικής συγκαταλέγονται στις πλέον ενεργοβόρες

[11] Χαρακτηριστικά, η παραγωγή μιας βαμβακερής κοντομάνικης μπλούζας απαιτεί, κατά μέσο όρο, περίπου 2.700 λίτρα νερού, ενώ πολλά αγροτικά προϊόντα που καταναλώνονται καθημερινά συνδέονται με ιδιαίτερα υψηλές απαιτήσεις άρδευσης (Veres et al., 2025).

εγκαταστάσεις του τριτογενούς τομέα. Ο φωτισμός, η θέρμανση, ο κλιματισμός και, ιδιαίτερα στην περίπτωση των επιχειρήσεων τροφίμων, τα ψυκτικά συστήματα και τα ψυγεία αποτελούν τις βασικές πηγές ενεργειακής κατανάλωσης (Galvez-Martos et al., 2013). Κατά συνέπεια, η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των καταστημάτων συνιστά κομβικό πεδίο δράσης για τη βιώσιμη λειτουργία του κλάδου. Ιδιαίτερα σημαντική είναι, επίσης, η αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Η εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων σε εμπορικά κτίρια, αποθήκες και κέντρα logistics, καθώς και η προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές αποτελούν, πλέον, ρεαλιστικές και οικονομικά αποδοτικές επιλογές για πολλές επιχειρήσεις λιανικής. Η ενεργειακή αυτοπαραγωγή και η συμμετοχή σε ενεργειακές κοινότητες συμβάλλουν, με τη σειρά τους, στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και στην ενίσχυση της ενεργειακής ανθεκτικότητας των επιχειρήσεων απέναντι στις διακυμάνσεις των τιμών ενέργειας. Παράλληλα, σημαντικό τμήμα του ενεργειακού και περιβαλλοντικού αποτυπώματος του λιανικού εμπορίου συνδέεται με τις αποθηκευτικές δραστηριότητες και τις μεταφορές των προϊόντων. Γι' αυτόν τον λόγο, πολλές επιχειρήσεις του κλάδου επενδύουν ήδη στην ηλεκτροδότηση των στόλων οχημάτων τους, στη βελτιστοποίηση των δικτύων διανομής, μέσω ψηφιακών τεχνολογιών, και στη χρήση εναλλακτικών καυσίμων χαμηλότερου ανθρακικού αποτυπώματος.

Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί ότι ο ρόλος του λιανικού εμπορίου δεν περιορίζεται μόνο στη δική του ενεργειακή κατανάλωση, αλλά επεκτείνεται και στην επιρροή που ασκεί στις καταναλωτικές συμπεριφορές. Μέσω της προώθησης ενεργειακά αποδοτικών προϊόντων, της παροχής πληροφόρησης για την κατανάλωση ενέργειας και της ανάδειξης βιώσιμων επιλογών, οι επιχειρήσεις μπορούν να συμβάλουν ευρύτερα στη μετάβαση προς ένα βιώσιμο ενεργειακό μοντέλο κατανάλωσης.

3.2.2.3 ΣΒΑ 12: Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή: Ο Κεντρικός Στόχος

Ο ΣΒΑ 12 (υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή) συνιστά, ενδεχομένως, τον πλέον άμεσα συνδεδεμένο και στρατηγικά κρίσιμο στόχο για τον κλάδο του λιανικού εμπορίου. Η ίδια η φύση του κλάδου, ως ενδιάμεσου μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης, τον τοποθετεί στο επίκεντρο των ζητημάτων που αφορούν τη βιώσιμη διαχείριση πόρων, τη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και τη διαμόρφωση υπεύθυνων καταναλωτικών προτύπων. Τρεις είναι οι βασικές διαστάσεις που

αναδεικνύονται από τη σχέση του λιανικού εμπορίου με τον ΣΒΑ 12: η διαχείριση των αποβλήτων, η βιωσιμότητα της αλυσίδας εφοδιασμού και η επιρροή στη διαμόρφωση της καταναλωτικής συμπεριφοράς.

Η πρώτη διάσταση αφορά τη διαχείριση αποβλήτων και την προώθηση πρακτικών κυκλικής οικονομίας. Το λιανικό εμπόριο παράγει σημαντικές ποσότητες αποβλήτων, κυρίως μέσω των συσκευασιών, των αδιάθετων προϊόντων, των πλεοναζόντων τροφίμων και των υλικών μεταφοράς. Ιδιαίτερα ο κλάδος των τροφίμων συνδέεται με υψηλά επίπεδα σπατάλης, ενώ οι τομείς της ένδυσης και των καταναλωτικών αγαθών αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις ως προς τη διαχείριση των αποθεμάτων και των επιστροφών προϊόντων (De Moraes et al., 2020). Στο πλαίσιο αυτό, πρακτικές, όπως η ανακύκλωση, η επαναχρησιμοποίηση υλικών, η μείωση της χρήσης πλαστικών συσκευασιών, η αξιοποίηση αδιάθετων προϊόντων και η ανάπτυξη μοντέλων επαναπώλησης ή επισκευής προϊόντων, αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σημασία. Η μετάβαση από το γραμμικό μοντέλο «παράγω–καταναλώνω–απορρίπτω» σε ένα κυκλικό μοντέλο κατανάλωσης θα πρέπει να συνιστά αδιαπραγμάτευτη στρατηγική για τον κλάδο.

Η δεύτερη διάσταση αφορά τη βιωσιμότητα της αλυσίδας εφοδιασμού. Οι επιχειρήσεις λιανικής επηρεάζουν, σε μεγάλο βαθμό, τις παραγωγικές πρακτικές, μέσω των αγοραστικών επιλογών τους, των προδιαγραφών που θέτουν στους προμηθευτές και της διαπραγματευτικής ισχύος τους. Ζητήματα, όπως οι εργασιακές συνθήκες, η χρήση φυσικών πόρων, οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, η αποψίλωση δασών και η προστασία της βιοποικιλότητας, συνδέονται άμεσα με τις αλυσίδες αξίας των προϊόντων που διαθέτουν. Κατά συνέπεια, η υπεύθυνη διαχείριση της εφοδιαστικής αλυσίδας μετατρέπεται πλέον από εθελοντική πρακτική εταιρικής κοινωνικής ευθύνης σε ουσιαστική κανονιστική και επιχειρησιακή υποχρέωση.

Η τρίτη, και ίσως πιο καθοριστική, διάσταση αφορά τη δυνατότητα του λιανικού εμπορίου να επηρεάζει άμεσα τις καταναλωτικές συμπεριφορές. Μέσω της επιλογής προϊόντων, της εμπορικής προβολής, της τιμολόγησης, των προωθητικών ενεργειών και της παροχής πληροφόρησης οι επιχειρήσεις λιανικής διαμορφώνουν, σε σημαντικό βαθμό, τα πρότυπα κατανάλωσης. Η ανάδειξη βιώσιμων προϊόντων, η προώθηση προϊόντων μεγαλύτερης διάρκειας ζωής και η ενθάρρυνση υπεύθυνων μορφών κατανάλωσης μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στη μετάβαση προς ένα βιώσιμο οικονομικό μοντέλο. Ταυτόχρονα, όμως, πρακτικές που ενισχύουν την

υπερκατανάλωση, τη γρήγορη αντικατάσταση προϊόντων και την κουλτούρα του «fast consumption» λειτουργούν προς την αντίθετη κατεύθυνση (Yang, 2026).

3.2.2.4 ΣΒΑ 13: Κλιματική Δράση: Το Αποτύπωμα Άνθρακα και η Μετάβαση

Ο ΣΒΑ 13 (δράση για το κλίμα) αποτελεί αναμφίβολα τον στόχο απέναντι στον οποίον το λιανικό εμπόριο δέχεται τη μεγαλύτερη κανονιστική, επενδυτική και κοινωνική πίεση, σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς από τον συγκεκριμένο κλάδο προέρχεται σημαντικό ποσοστό των παγκόσμιων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, όχι μόνο μέσω της άμεσης κατανάλωσης ενέργειας στα καταστήματα, στις αποθήκες και στις μεταφορές, αλλά, κυρίως, μέσω των λεγόμενων εκπομπών Scope 3, δηλαδή των έμμεσων εκπομπών που προκύπτουν σε ολόκληρη την αλυσίδα αξίας (Mungkung & Nudchanate, 2023).

Η βασική πρόκληση έγκειται στο γεγονός ότι η μείωση αυτών των εκπομπών δεν εξαρτάται αποκλειστικά από τις ίδιες τις επιχειρήσεις λιανικής, αλλά απαιτεί συντονισμό με τα εκτεταμένα δίκτυα προμηθευτών, παραγωγών και μεταφορικών συνεργατών, σε παγκόσμιο επίπεδο. Παρά τη διαρκώς αυξανόμενη έμφαση στη διαφάνεια και στην ιχνηλασιμότητα, πολλές επιχειρήσεις εξακολουθούν να έχουν περιορισμένη ορατότητα στις αλυσίδες εφοδιασμού τους, ιδιαίτερα πέρα από το πρώτο επίπεδο προμηθευτών. Αυτό αναδεικνύει ένα από τα σημαντικότερα διαρθρωτικά προβλήματα της παγκόσμιας οικονομίας: την αδυναμία πλήρους παρακολούθησης και διαχείρισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε πολύπλοκες διεθνείς αλυσίδες παραγωγής και διανομής (Mungkung & Nudchanate, 2023).

Στο πλαίσιο αυτό, οι επιχειρήσεις λιανικής καλούνται να αναπτύξουν ολοκληρωμένες στρατηγικές απανθρακοποίησης (decarbonization), οι οποίες περιλαμβάνουν τόσο τη μείωση των άμεσων εκπομπών όσο και τη συνεργασία με προμηθευτές για τη μετάβαση σε πιο βιώσιμες μορφές παραγωγής και μεταφοράς. Η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η ενεργειακή αναβάθμιση των εγκαταστάσεων, η ηλεκτροδότηση των στόλων διανομής, η βελτιστοποίηση των logistics και η ενσωμάτωση κριτηρίων χαμηλού ανθρακικού αποτυπώματος στις προμήθειες αποτελούν βασικές κατευθύνσεις αυτής της μετάβασης. Παράλληλα, αυξάνεται η σημασία των επιστημονικά τεκμηριωμένων στόχων μείωσης εκπομπών (science-based targets), καθώς και της

δημοσιοποίησης δεδομένων κλιματικού κινδύνου και περιβαλλοντικής επίδοσης στο πλαίσιο των νέων ευρωπαϊκών απαιτήσεων βιωσιμότητας (Liu et al., 2026).

3.2.2.5 ΣΒΑ 14: Ζωή στο Νερό: Πλαστικά, Συσκευασίες και Θαλάσσιο Περιβάλλον

Ο ΣΒΑ 14 (ζωή στο νερό) αποκτά ιδιαίτερη σημασία για χώρες με έντονο θαλάσσιο χαρακτήρα, όπως η Ελλάδα, της οποίας η οικονομία, η κοινωνική ζωή και η περιβαλλοντική ισορροπία συνδέονται στενά με το θαλάσσιο περιβάλλον. Το λιανικό εμπόριο συνδέεται με τον ΣΒΑ 14, κυρίως, μέσω της διαχείρισης συσκευασιών, των πλαστικών αποβλήτων και των καταναλωτικών προτύπων που επηρεάζουν τη θαλάσσια ρύπανση. Ο κλάδος συγκαταλέγεται ανάμεσα στους μεγαλύτερους χρήστες και διακινητές πλαστικών συσκευασιών, ιδιαίτερα στους τομείς των τροφίμων, των ποτών και των καταναλωτικών αγαθών. Ένα σημαντικό ποσοστό των απορριμμάτων μεταφέρεται, τελικά, σε ποτάμια, λίμνες και θάλασσες, συμβάλλοντας στη ρύπανση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και στη συσσώρευση μεγάλου όγκου μικροπλαστικών (McNabb, 2017).

Βάσει των παραπάνω, η μείωση της χρήσης πλαστικών συσκευασιών και η μετάβαση σε βιώσιμα υλικά αποτελούν βασικές κατευθύνσεις δράσης για τον κλάδο. Η υιοθέτηση επαναχρησιμοποιήσιμων, ανακυκλώσιμων ή βιοδιασπώμενων συσκευασιών, η μείωση της περιττής συσκευασίας και η ανάπτυξη συστημάτων επαναπλήρωσης προϊόντων (refill systems) μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στον περιορισμό των αποβλήτων που καταλήγουν στο θαλάσσιο περιβάλλον (Lofthouse, et al., 2017). Παράλληλα, η συμμόρφωση με το ευρωπαϊκό ρυθμιστικό πλαίσιο, ιδιαίτερα με την *Οδηγία για τα Πλαστικά Μιας Χρήσης* (Single-Use Plastics Directive), ενισχύει την πίεση προς τις επιχειρήσεις λιανικής να επανασχεδιάσουν τις πρακτικές συσκευασίας και διαχείρισης αποβλήτων.

Όσον αφορά την Ελλάδα, η σημασία αυτών των παρεμβάσεων είναι ακόμα μεγαλύτερη, δεδομένου ότι η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος συνδέεται άμεσα με κρίσιμους τομείς της οικονομίας, όπως ο τουρισμός και η αλιεία. Η υποβάθμιση των ακτών και των θαλάσσιων οικοσυστημάτων επισύρει όχι μόνο περιβαλλοντικές, αλλά και σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες. Επομένως, η συμβολή του λιανικού εμπορίου στη μείωση των πλαστικών αποβλήτων και στην προώθηση βιώσιμων προτύπων κατανάλωσης αποτελεί ουσιαστικό μέρος της

ευρύτερης προσπάθειας προστασίας των θαλάσσιων πόρων και ενίσχυσης της βιώσιμης ανάπτυξης.

3.2.2.6 ΣΒΑ 15: Ζωή στη Στεριά: Βιοποικιλότητα, Εφοδιαστικές Αλυσίδες και Αποψίλωση

Ο ΣΒΑ 15 (ζωή στη στεριά) συνδέεται στενά με το λιανικό εμπόριο, μέσω των αλυσίδων εφοδιασμού αγροτικών, δασικών και ζωικής προέλευσης προϊόντων. Παρότι ο κλάδος δεν δραστηριοποιείται άμεσα στον πρωτογενή τομέα, οι εμπορικές και αγοραστικές επιλογές του επηρεάζουν καθοριστικά τις πρακτικές παραγωγής, σε παγκόσμιο επίπεδο. Η αυξανόμενη ζήτηση για προϊόντα, όπως η σόγια, το φοινικέλαιο, το βόειο κρέας, το κακάο, ο καφές και η ξυλεία, συνδέεται διεθνώς με φαινόμενα αποψίλωσης των δασών, απώλειας της βιοποικιλότητας και υποβάθμισης των φυσικών οικοσυστημάτων. Δεδομένου ότι τα προϊόντα αυτά βρίσκονται εν αφθονία στα ράφια των εμπορικών επιχειρήσεων, το λιανικό εμπόριο επηρεάζει έμμεσα, αλλά ουσιαστικά, την πίεση που ασκείται στους φυσικούς πόρους και στα χερσαία οικοσυστήματα (Jones, & Comfort, 2020).

Πιστοποιήσεις, όπως το FSC (Forest Stewardship Council) για προϊόντα ξυλείας και χαρτιού, το RSPO (Roundtable on Sustainable Palm Oil) για το φοινικέλαιο και το Rainforest Alliance για προϊόντα, όπως ο καφές και το κακάο, λειτουργούν ως μηχανισμοί ενσωμάτωσης περιβαλλοντικών και κοινωνικών κριτηρίων στις εμπορικές αποφάσεις. Μέσω αυτών των εργαλείων, οι έμποροι λιανικής μπορούν να ενισχύσουν τη ζήτηση για προϊόντα που παράγονται βάσει περιβαλλοντικά υπεύθυνων πρακτικών, περιορίζοντας τις επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα, στα δάση και στη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των οικοσυστημάτων.

Παράλληλα, η προώθηση τοπικών και εποχιακών προϊόντων, η ενίσχυση εμπορευμάτων με μικρότερο περιβαλλοντικό αποτύπωμα και η σταδιακή απομάκρυνση αγαθών που συνδέονται με πρακτικές περιβαλλοντικής υποβάθμισης αποτελούν ενδεικτικές δράσεις, οι οποίες συνδέουν άμεσα τον κλάδο με τον ΣΒΑ 15. Υπό αυτήν την έννοια, το λιανικό εμπόριο δεν λειτουργεί απλώς ως διαμεσολαβητής μεταξύ παραγωγού και καταναλωτή, αλλά ως ενεργός παράγοντας που μπορεί να επηρεάσει ουσιαστικά τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την προστασία των χερσαίων οικοσυστημάτων.

3.2.3 ΟΜΑΔΑ Γ: ΣΒΑ Οικονομικής & Θεσμικής Διάστασης (ΣΒΑ 8, 9, 11, 16, 17)

3.2.3.1 ΣΒΑ 8: Αξιοπρεπής Εργασία και Οικονομική Ανάπτυξη: Ο Καθρέπτης του Κλάδου

Ο ΣΒΑ 8 (αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη) αποτελεί, ίσως, τον πλέον κρίσιμο και άμεσα συνδεδεμένο με το λιανικό εμπόριο στόχο, καθώς ο κλάδος συγκαταλέγεται μεταξύ των μεγαλύτερων εργοδοτών τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς. Παράλληλα, πρόκειται για έναν από τους τομείς, όπου εμφανίζονται συχνότερα οι αποκλίσεις μεταξύ των δημόσιων δεσμεύσεων περί βιωσιμότητας και των πραγματικών εργασιακών πρακτικών. Οι πρακτικές που ακολουθεί το λιανικό εμπόριο επηρεάζουν και, εν πολλοίς, προσδιορίζουν όχι μόνο την οικονομική ανάπτυξη, αλλά και την ποιότητα της κοινωνικής συνοχής.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, η σχέση του κλάδου με τον ΣΒΑ 8 παρουσιάζει μια, κατά το μάλλον ή ήττον, αμφίσημη εικόνα. Το λιανικό εμπόριο «εξαρτάται», διαχρονικά, από ευέλικτες μορφές απασχόλησης, παράλληλα, ωστόσο, σε τμήματα του κλάδου, κυρίως στις μικρότερες επιχειρήσεις, εξακολουθούν να καταγράφονται φαινόμενα αδήλωτης ή υποδηλωμένης εργασίας, ενώ, ταυτόχρονα, συνυπάρχουν περιορισμένες δυνατότητες επαγγελματικής εξέλιξης και έντονη τάση μισθολογικής στασιμότητας. Οι συνθήκες αυτές, όπως είναι φυσικό, δημιουργούν καθεστώς εργασιακής επισφάλειας, ιδιαίτερα για νέους, γυναίκες και εργαζόμενους χαμηλής εξειδίκευσης. Από την άλλη πλευρά, τα τελευταία χρόνια, παρατηρούνται και ορισμένες θετικές τάσεις, όπως η ενίσχυση του κατώτατου μισθού, η βελτίωση ορισμένων δεικτών απασχόλησης και η σταδιακή κανονικοποίηση των εργασιακών σχέσεων, κυρίως λόγω της θεσμοθέτησης αυστηρότερων ελεγκτικών μηχανισμών και αυξημένων κανονιστικών απαιτήσεων (Manioudis & Meramveliotakis, 2023).

Η σχέση του ΣΒΑ 8 με το λιανικό εμπόριο αποκτά ακόμα μεγαλύτερη πολυπλοκότητα, όταν εξεταστεί στο επίπεδο των παγκόσμιων αλυσίδων εφοδιασμού. Η ευθύνη των επιχειρήσεων δεν περιορίζεται, πλέον, μόνο στους άμεσα εργαζόμενους στα καταστήματα, στις αποθήκες ή στα κέντρα διανομής, αλλά επεκτείνεται και στις συνθήκες εργασίας, οι οποίες επικρατούν σε όλα τα στάδια παραγωγής των προϊόντων που διαθέτουν. Εργαζόμενοι σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις, εργοστάσια ένδυσης, βιομηχανίες επεξεργασίας τροφίμων και διεθνή δίκτυα *logistics* συχνά δουλεύουν υπό

συνθήκες χαμηλής προστασίας, ανεπαρκών αμοιβών ή ακόμα και καταναγκαστικής εργασίας (Ikeler, 2016). Κατά συνέπεια, ζητήματα, όπως η διασφάλιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, η εξάλειψη της παιδικής και καταναγκαστικής εργασίας και η ενίσχυση της διαφάνειας στις αλυσίδες εφοδιασμού, γίνονται βασικές προτεραιότητες για τον κλάδο. Οι νέες ευρωπαϊκές απαιτήσεις για δέουσα επιμέλεια και υπεύθυνη διαχείριση των αλυσίδων αξίας ενισχύουν ακόμα περισσότερο αυτήν την υποχρέωση, καθιστώντας την αξιοπρεπή εργασία απαραίτητο χαρακτηριστικό της επιχειρηματικής βιωσιμότητας και της κανονιστικής συμμόρφωσης.

3.2.3.2 ΣΒΑ 9: Βιομηχανία, Καινοτομία και Υποδομές: Ψηφιοποίηση και Τεχνολογική Ανανέωση

Ο ΣΒΑ 9 (βιομηχανία, καινοτομία και υποδομές) συσχετίζεται, κατ' ουσίαν, με τον τεχνολογικό και ψηφιακό μετασχηματισμό του λιανικού εμπορίου, και αφορά, κυρίως, την ενσωμάτωση τεχνολογικών καινοτομιών, την ανάπτυξη ψηφιακών υποδομών και τη μετάβαση σε σύγχρονες και αποδοτικές μορφές λειτουργίας και διαχείρισης. Η ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου, η χρήση ψηφιακών συστημάτων διαχείρισης των αποθεμάτων και της εφοδιαστικής αλυσίδας, οι τεχνολογίες Τεχνητής Νοημοσύνης για πρόβλεψη της ζήτησης και εξατομίκευση των υπηρεσιών, καθώς και οι ψηφιακές πλατφόρμες επικοινωνίας με προμηθευτές και πελάτες αποτελούν, πλέον, βασικά στοιχεία της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων λιανικής. Παράλληλα, η αξιοποίηση δεδομένων (data analytics), οι αυτοματοποιημένες διαδικασίες *logistics* και οι τεχνολογίες «έξυπνων» καταστημάτων μετασχηματίζουν, συνολικά, την εμπειρία κατανάλωσης και τη λειτουργική αποδοτικότητα του κλάδου.

Ειδικότερα, όσον αφορά τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του κλάδου, η ψηφιακή μετάβαση συνιστά, ταυτόχρονα, σημαντική ευκαιρία, αλλά και ουσιαστική πρόκληση. Από τη μια πλευρά, οι ψηφιακές τεχνολογίες προσφέρουν δυνατότητες πρόσβασης σε ευρύτερες αγορές, βελτίωσης της εξυπηρέτησης πελατών, μείωσης του λειτουργικού κόστους και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας. Από την άλλη, πολλές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν περιορισμούς, οι οποίοι σχετίζονται με την έλλειψη ψηφιακών δεξιοτήτων, το υψηλό κόστος επενδύσεων, την περιορισμένη πρόσβαση σε χρηματοδότηση και τη δυσκολία προσαρμογής σε ένα ταχέως μεταβαλλόμενο τεχνολογικό περιβάλλον. Συνεπώς, η επιτυχής υλοποίηση του ΣΒΑ 9, στον κλάδο, προϋποθέτει όχι μόνο τεχνολογικές επενδύσεις, αλλά και πολιτικές ενίσχυσης των

δεξιοτήτων, της καινοτομίας και της πρόσβασης των επιχειρήσεων σε κατάλληλα χρηματοδοτικά και υποστηρικτικά εργαλεία.

3.2.3.3 ΣΒΑ 11: Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες: Το Λιανικό Εμπόριο ως Αστικός Ιστός

Ο ΣΒΑ 11 (βιώσιμες πόλεις και κοινότητες) καθίσταται ιδιαίτερα σημαντικός για τον κλάδο, καθώς οι εμπορικές δραστηριότητες αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της λειτουργίας και της κοινωνικής ζωής των πόλεων. Τα καταστήματα λιανικής δεν λειτουργούν μόνον ως χώροι οικονομικής συναλλαγής, αλλά και ως στοιχεία του αστικού ιστού, τα οποία επηρεάζουν τη λειτουργικότητα και τη δυναμική των γύρω περιοχών, την κοινωνική αλληλεπίδραση, την τοπική οικονομία και τη συνολική ποιότητα ζωής στις πόλεις. Οι ακμάζοντες εμπορικοί δρόμοι συμβάλλουν στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής, στην αίσθηση ασφάλειας και στην οικονομική βιωσιμότητα των τοπικών κοινοτήτων, ενώ η παρακμή του εμπορικού ιστού συνδέεται, συχνά, με φαινόμενα αστικής υποβάθμισης και κοινωνικού μαρασμού.

Η ελληνική εμπειρία της τελευταίας δεκαετίας ανέδειξε, με ιδιαίτερη ένταση, αυτή τη σχέση. Η οικονομική κρίση, η μείωση της κατανάλωσης και το κλείσιμο μεγάλου αριθμού μικρών επιχειρήσεων οδήγησαν σε εκτεταμένο αποχαρακτηρισμό εμπορικών δρόμων, σε πολλές ελληνικές πόλεις. Άδεια καταστήματα, μειωμένη εμπορική δραστηριότητα και υποβάθμιση των τοπικών αγορών επηρέασαν την οικονομική ζωή, τη λειτουργικότητα και την κοινωνική δυναμική των αστικών περιοχών.

Παράλληλα, ιδιαίτερη σημασία αποκτά και η χωροταξική κατανομή του κλάδου. Η ανάπτυξη μεγάλων περιφερειακών εμπορικών κέντρων και η μεταφορά εμπορικών δραστηριοτήτων εκτός αστικού ιστού επηρεάζουν άμεσα τα πρότυπα μετακίνησης, την κυκλοφοριακή επιβάρυνση, την κατανάλωση ενέργειας και τις εκπομπές ατμοσφαιρικών ρύπων. Αντίθετα, η ενίσχυση του λιανικού εμπορίου εντός των πόλεων, η στήριξη των συνοικιακών καταστημάτων και η προώθηση μικτών και προσβάσιμων αστικών χρήσεων συμβάλλουν στη δημιουργία βιώσιμων, λειτουργικών και κοινωνικά συνεκτικών πόλεων. Τέλος, το λιανικό εμπόριο μπορεί να λειτουργήσει ως φορέας ενίσχυσης της τοπικής ταυτότητας και της πολιτισμικής ζωής των κοινοτήτων, ιδίως μέσω της στήριξης των τοπικών παραγωγών, της διατήρησης των παραδοσιακών αγορών και της ενσωμάτωσης πρακτικών υπεύθυνης κατανάλωσης.

3.2.3.4 ΣΒΑ 16: Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί: Διαφάνεια και Εταιρική Διακυβέρνηση

Ο ΣΒΑ 16 (ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί) αντιμετωπίζεται, πολλές φορές, ως στόχος που αφορά κυρίως το κράτος, τη δημόσια διοίκηση και τη λειτουργία των θεσμών. Ωστόσο, η σημασία του για τον ιδιωτικό τομέα, και ιδιαίτερα για το λιανικό εμπόριο, είναι εξίσου ουσιαστική, καθώς συνδέεται άμεσα με ζητήματα διαφάνειας, νομιμότητας, εταιρικής διακυβέρνησης και υπεύθυνης επιχειρηματικής λειτουργίας. Ο τρόπος με τον οποίον λειτουργούν οι επιχειρήσεις επηρεάζει αυτόχρημα την εμπιστοσύνη στους οικονομικούς θεσμούς, τη φορολογική δικαιοσύνη και τη συνολική ποιότητα του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Υπό αυτήν την έννοια, η συμβολή του λιανικού εμπορίου στον ΣΒΑ 16 δεν περιορίζεται στη συμμόρφωση προς τη νομοθεσία, αλλά επεκτείνεται στη διαμόρφωση μιας κουλτούρας λογοδοσίας και θεσμικής αξιοπιστίας.

Ειδικότερα στην Ελλάδα, η σχέση του κλάδου με τον ΣΒΑ 16 αφορά την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας, της φοροδιαφυγής και των αδήλωτων συναλλαγών. Τμήματα του λιανικού εμπορίου, κυρίως μικρότερες επιχειρήσεις ή δραστηριότητες υψηλής εποχικότητας, εξακολουθούν να εμφανίζουν φαινόμενα παραοικονομίας, τα οποία υπονομεύουν όχι μόνο τα δημόσια έσοδα, αλλά και τις συνθήκες του ανταγωνισμού. Ως εκ τούτου, η ενίσχυση της φορολογικής συμμόρφωσης και της τυπικότητας στις εργασιακές σχέσεις αποτελεί ουσιαστική διάσταση της συμβολής του κλάδου στον ΣΒΑ 16 και στη συνολικότερη ενίσχυση των θεσμών.

Παράλληλα, η ενσωμάτωση πρακτικών ορθής εταιρικής διακυβέρνησης, η διαφάνεια στις αλυσίδες εφοδιασμού και η λογοδοσία ως προς τις επιχειρηματικές πρακτικές αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σημασία, ιδιαίτερα υπό το πρίσμα των νέων ευρωπαϊκών απαιτήσεων για βιωσιμότητα και κανονιστική συμμόρφωση.

3.2.3.5 ΣΒΑ 17: Εταιρικές Σχέσεις για τους Στόχους: Συνεργασία ως Καταλύτης

Ο ΣΒΑ 17 (συνεργασίες για τους στόχους) συνιστά, στην ουσία, τον οριζόντιο στόχο που διατρέχει και υποστηρίζει την επίτευξη όλων των υπόλοιπων ΣΒΑ, καθώς αναγνωρίζει ότι η βιώσιμη ανάπτυξη δεν μπορεί να υλοποιηθεί με επιτυχία μέσω μεμονωμένων και αποσπασματικών ενεργειών, αλλά προϋποθέτει συνεργασία μεταξύ

κρατών, επιχειρήσεων, θεσμών και κοινωνικών φορέων. Για το λιανικό εμπόριο, ο ΣΒΑ 17 αποκτά ιδιαίτερη σημασία, δεδομένου ότι ο κλάδος λειτουργεί στο επίκεντρο πολύπλοκων δικτύων παραγωγής, εφοδιασμού και κατανάλωσης, όπου η αποτελεσματική αντιμετώπιση κοινωνικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων απαιτεί συλλογική δράση και συντονισμό μεταξύ πολλών διαφορετικών εμπλεκόμενων μερών.

Σε πρακτικό επίπεδο, ο ΣΒΑ 17 εκφράζεται, πρωτίστως, μέσα από τη συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων, σε πρωτοβουλίες βιωσιμότητας που υπερβαίνουν τα στενά όρια του ανταγωνισμού και λαμβάνουν ποικίλες μορφές, όπως κλαδικές συνεργασίες, ανταλλαγή τεχνογνωσίας και ανάπτυξη κοινών μηχανισμών παρακολούθησης και λογοδοσίας. Παράλληλα, ιδιαίτερα σημαντική είναι και η συνεργασία του ιδιωτικού τομέα με δημόσιους φορείς και ρυθμιστικές αρχές για τη διαμόρφωση θεσμικών και χρηματοδοτικών πλαισίων που διευκολύνουν τη βιώσιμη μετάβαση του κλάδου, ιδίως όσον αφορά τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες διαθέτουν, συχνά, περιορισμένους πόρους και τεχνογνωσία.

Εξίσου σημαντική είναι και η συνεργασία που αναπτύσσει ο κλάδος με την κοινωνία των πολιτών, τους καταναλωτές, τα πανεπιστήμια και τους ερευνητικούς φορείς. Η ανάπτυξη βιώσιμων μοντέλων κατανάλωσης, η ενίσχυση της διαφάνειας στις αλυσίδες εφοδιασμού, η προώθηση της κυκλικής οικονομίας και η αξιοποίηση νέων τεχνολογιών προϋποθέτουν συνεχή διάλογο και συλλογική παραγωγή γνώσης. Υπό αυτήν την έννοια, ο ΣΒΑ 17 αναδεικνύει ότι η βιώσιμη ανάπτυξη στον κλάδο του λιανικού εμπορίου εξαρτάται, εν τέλει, από την ικανότητα ανάπτυξης ουσιαστικών συνεργασιών, κοινών στρατηγικών και συλλογικής ευθύνης απέναντι στις κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις.

4. Αντί Επιλόγου: Μία Κριτική Αποτίμηση της Σχέσης του Ελληνικού Λιανικού Εμπορίου με τους ΣΒΑ.

Η σχέση του ελληνικού λιανικού εμπορίου με τους ΣΒΑ μπορεί, κάλλιστα, να χαρακτηριστεί ως σύνθετη, αντιφατική και πολυεπίπεδη. Από τη μια πλευρά, ο κλάδος βρίσκεται στον πυρήνα της καθημερινής οικονομικής και κοινωνικής ζωής, καθώς αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους εργοδότες της χώρας, λειτουργεί ως βασικός μηχανισμός διανομής αγαθών και υπηρεσιών και, εν πολλοίς, προσδιορίζει τα πρότυπα κατανάλωσης, παραγωγής και αστικής ανάπτυξης. Από την άλλη πλευρά, το λιανικό εμπόριο συνδέεται με ορισμένες από τις σημαντικότερες προκλήσεις της βιωσιμότητας, που αντιμετωπίζουν σήμερα η ελληνική και η παγκόσμια οικονομία, και οι οποίες αφορούν τις επισφαλείς μορφές εργασίας, το υψηλό περιβαλλοντικό αποτύπωμα, τις ενεργοβόρες αλυσίδες εφοδιασμού, την υπερκατανάλωση και τη σπατάλη πόρων. Υπό αυτήν την έννοια, η σχέση του κλάδου με τους ΣΒΑ δεν μπορεί να αποτιμηθεί μονοδιάστατα, ούτε να περιοριστεί σε μια απλή και μονοσήμαντη καταγραφή των ποικίλων δράσεων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και των, σημαντικών κατά τα άλλα, περιβαλλοντικών πρωτοβουλιών που ολοένα και συχνότερα λαμβάνουν χώρα.

Η ανάλυση που προηγήθηκε ανέδειξε ότι το λιανικό εμπόριο συσχετίζεται, κατ' ουσίαν, σχεδόν με το σύνολο των ΣΒΑ. Η σύνδεση αυτή είναι άλλοτε άμεση, όπως στην περίπτωση της αξιοπρεπούς εργασίας, της υπεύθυνης κατανάλωσης και της κλιματικής δράσης, και άλλοτε πιο έμμεση, αλλά εξίσου σημαντική, όπως στη βιώσιμη αστική ανάπτυξη, στη διαχείριση των φυσικών πόρων ή στην ενίσχυση θεσμών διαφάνειας και συνεργασίας. Ωστόσο, η πραγματική πρόκληση δεν βρίσκεται στη θεωρητική αναγνώριση αυτών των διασυνδέσεων, αλλά στο κατά πόσον οι επιχειρήσεις του κλάδου ενσωματώνουν, με ουσιαστικό τρόπο, τη λογική της βιωσιμότητας στον τρόπο της καθημερινής λειτουργίας τους.

Ειδικότερα, η συμβολή του λιανικού εμπορίου στους κοινωνικούς ΣΒΑ είναι αναμφίβολα σημαντική, αλλά παραμένει άνιση και, συχνά, αντιφατική. Ο κλάδος λειτουργεί ως βασικός μηχανισμός απασχόλησης για ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, όπως νέοι, γυναίκες, μετανάστες και εργαζόμενοι χαμηλής εξειδίκευσης, ενώ, παράλληλα, διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στη διατήρηση της οικονομικής και κοινωνικής ζωής των τοπικών κοινοτήτων και στην εξασφάλιση πρόσβασης των πολιτών σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες. Ωστόσο, αυτή η θετική συμβολή περιορίζεται

από διαρθρωτικά προβλήματα, τα οποία εξακολουθούν να χαρακτηρίζουν τμήματα του κλάδου, όπως η εργασιακή επισφάλεια, οι ευέλικτες και ασταθείς μορφές απασχόλησης, η αδήλωτη ή υποδηλωμένη εργασία και οι επίμονες μισθολογικές ανισότητες. Κατά συνέπεια, η σχέση του λιανικού εμπορίου με τους ΣΒΑ 1 (Μηδενική Φτώχεια), 8 (Αξιοπρεπής Εργασία και Οικονομική Ανάπτυξη) και 10 (Λιγότερες Ανισότητες) παραμένει αντιφατική, δεδομένου ότι ο κλάδος αποτελεί μέρος της λύσης, αλλά, σε ορισμένες περιπτώσεις, και μέρος των ίδιων των προβλημάτων, τα οποία επιχειρούν να αντιμετωπίσουν οι ΣΒΑ.

Η περιβαλλοντική επίδοση που καταγράφει το ελληνικό λιανικό εμπόριο παραμένει άνιση και αποσπασματική, παρά την ύπαρξη ορισμένων θετικών πρωτοβουλιών και μεμονωμένων παραδειγμάτων προόδου. Παρότι, τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται αυξημένο ενδιαφέρον για ζητήματα ενεργειακής αποδοτικότητας, περιορισμού των αποβλήτων και βιώσιμης λειτουργίας, η εφαρμογή των σχετικών πρακτικών υστερεί. Παράλληλα, η χαμηλή επίδοση της Ελλάδας στους δείκτες ανακύκλωσης αστικών αποβλήτων — στοιχείο που επηρεάζει άμεσα την πρόοδο ως προς τον ΣΒΑ 12 (Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή) — αντανακλά, εν μέρει, και τη μέχρι τώρα περιορισμένη συμβολή του λιανικού εμπορίου στην ανάπτυξη αποτελεσματικών πρακτικών κυκλικής οικονομίας και υπεύθυνης διαχείρισης πόρων.

Η ψηφιοποίηση συνιστά, σήμερα, έναν από τους σημαντικότερους άξονες μετασχηματισμού του λιανικού εμπορίου, δημιουργώντας νέες δυνατότητες ανάπτυξης, ανταγωνιστικότητας και βελτίωσης της καταναλωτικής εμπειρίας. Την ίδια στιγμή, όμως, αποτελεί και πεδίο έντονων ανισοτήτων, καθώς η πρόσβαση στις ψηφιακές τεχνολογίες και η ικανότητα αξιοποίησής τους δεν κατανέμονται ομοιόμορφα μεταξύ των επιχειρήσεων. Βέβαια, ένα όλο και μεγαλύτερο τμήμα του κλάδου υιοθετεί σύγχρονα ψηφιακά εργαλεία, επιδιώκοντας να ενισχύσει την αποδοτικότητα, την εξωστρέφεια και την προσαρμοστικότητα του στις νέες συνθήκες της αγοράς.

Ωστόσο, η διαδικασία αυτή δεν εξελίσσεται με τον ίδιο ρυθμό στο σύνολο των επιχειρήσεων. Ένα σημαντικό μέρος, ιδιαίτερα οι μικρές, οικογενειακές επιχειρήσεις και οι επιχειρηματίες μεγαλύτερης ηλικίας, οι οποίοι δραστηριοποιούνται σε απομακρυσμένες ή λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές, εξακολουθεί να παραμένει στο περιθώριο της ψηφιακής μετάβασης. Ως εκ τούτου, διαμορφώνεται ένα έντονο ψηφιακό χάσμα εντός του ίδιου του κλάδου, το οποίο επηρεάζει όχι μόνο την

ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, αλλά και τη δυνατότητά τους να συμμετέχουν ισότιμα στη βιώσιμη και καινοτόμο ανάπτυξη.

Η ευαισθητοποίηση απέναντι στους ΣΒΑ εξακολουθεί να είναι περιορισμένη στο μεγαλύτερο μέρος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, παρά τη διαρκώς αυξανόμενη σημασία που αποκτούν οι αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, στο σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον. Ειδικότερα στον κλάδο του λιανικού εμπορίου, η πλειονότητα των μικρών επιχειρηματιών είτε αγνοεί την ύπαρξη και το περιεχόμενο των ΣΒΑ είτε θεωρεί ότι πρόκειται για ένα πλαίσιο που αφορά αποκλειστικά τις μεγάλες, πολυεθνικές επιχειρήσεις, οι οποίες διαθέτουν τους οικονομικούς πόρους και τα εξειδικευμένα τμήματα εταιρικής υπευθυνότητας. Η αντίληψη αυτή ενισχύεται, συχνά, από την πολυπλοκότητα της σχετικής ορολογίας, την έλλειψη ενημέρωσης και την αδυναμία σύνδεσης των ΣΒΑ με τις καθημερινές λειτουργικές ανάγκες και προκλήσεις των μικρών επιχειρήσεων.

Εντός αυτού του πλαισίου, διαμορφώνεται μια ιδιαίτερα σημαντική προοπτική παρέμβασης για θεσμικούς φορείς εκπροσώπησης, όπως η Ελληνική Συνομοσπονδία Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας (ΕΣΕΕ), οι οποίοι μπορούν να διαδραματίσουν καταλυτικό ρόλο στη διάχυση και στην ερμηνεία των ΣΒΑ προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Η συμβολή τους δεν θα πρέπει να εξαντλείται στην απλή ενημέρωση σχετικά με το περιεχόμενο των ΣΒΑ, αλλά να επεκτείνεται στην ουσιαστική προσαρμογή αυτού του διεθνούς πλαισίου στις πραγματικές συνθήκες λειτουργίας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Μέσω της σύνδεσης των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης με τις καθημερινές επιχειρηματικές ανάγκες, τις δυνατότητες και τις προτεραιότητες των ΜμΕ, καθίσταται εφικτή η μετατροπή ενός, συχνά αφηρημένου και θεωρητικού, πλαισίου σε ένα πρακτικό εργαλείο επιχειρηματικής οργάνωσης, ανθεκτικότητας και μακροπρόθεσμης ανάπτυξης.

Παρά τις ισχύουσες προκλήσεις, στον κλάδο του λιανικού εμπορίου, αναδύονται, σταδιακά, πρακτικές βιώσιμης επιχειρηματικότητας, οι οποίες αξίζουν ιδιαίτερης αναγνώρισης και επιπλέον ενίσχυσης, καθώς καταδεικνύουν ότι η μετάβαση προς υπεύθυνα και ανθεκτικά επιχειρηματικά μοντέλα είναι ήδη σε εξέλιξη. Σε διαφορετικούς τομείς του κλάδου, παρατηρούνται πρωτοβουλίες που, αν και, σε πολλές περιπτώσεις, εφαρμόζονται αποσπασματικά και σε περιορισμένη κλίμακα, αντανακλούν μια αυξανόμενη συνειδητοποίηση της ανάγκης σύνδεσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.

Ενδεικτικά, μεγάλες αλυσίδες super market επενδύουν ολοένα και περισσότερο σε πρακτικές ανακύκλωσης, στη βελτιστοποίηση της διαχείρισης αποθεμάτων και στη μείωση της σπατάλης τροφίμων, επιδιώκοντας να περιορίσουν το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα. Παράλληλα, επιχειρήσεις του κλάδου της ένδυσης υιοθετούν προγράμματα συλλογής και επαναγοράς μεταχειρισμένων ρούχων, ενσωματώνοντας στοιχεία κυκλικής οικονομίας στη λειτουργία τους και ενθαρρύνοντας πιο υπεύθυνα πρότυπα κατανάλωσης. Την ίδια στιγμή, μικρές επιχειρήσεις λιανικής στρέφονται προς τη συνεργασία με τοπικούς προμηθευτές και παραγωγούς, λαμβάνοντας υπόψη όχι μόνοn οικονομικά, αλλά και κοινωνικά κριτήρια, όπως η στήριξη της τοπικής απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής. Αντίστοιχα, οι τοπικές αγορές παραγωγών συμβάλλουν στη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος της εφοδιαστικής αλυσίδας, περιορίζοντας τις μεταφορές και εφαρμόζοντας βιώσιμες πρακτικές διανομής και κατανάλωσης. Μολονότι οι συγκεκριμένες πρωτοβουλίες δεν συγκροτούν ακόμη ένα πλήρως συνεκτικό και συστηματικό πλαίσιο βιώσιμης λειτουργίας, αποτελούν σημαντικές ενδείξεις μετασχηματισμού του κλάδου και μπορούν να λειτουργήσουν ως παραδείγματα για την ευρύτερη διάδοση οργανωμένων και μακροπρόθεσμων πρακτικών βιώσιμης ανάπτυξης στο λιανικό εμπόριο.

Συνολικά, η σχέση του ελληνικού λιανικού εμπορίου με τους ΣΒΑ δεν μπορεί να αποτιμηθεί μονοδιάστατα, μέσα από μια αποκλειστικά θετική ή απόλυτα αρνητική οπτική. Πρόκειται για μια σχέση σύνθετη και δυναμική, η οποία διαμορφώνεται μέσω της αλληλεπίδρασης οικονομικών, κοινωνικών και θεσμικών παραγόντων, καθώς και από τις ιδιαίτερες συνθήκες λειτουργίας της ελληνικής αγοράς. Ωστόσο, η αξιοποίηση αυτής της δυναμικής συναντά σημαντικούς περιορισμούς. Οι εγγενείς αντιφάσεις του σύγχρονου καταναλωτικού μοντέλου, το οποίο βασίζεται, συχνά, στη διαρκή αύξηση της κατανάλωσης και στη λογική του χαμηλού κόστους, έρχονται σε σύγκρουση με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και της υπεύθυνης διαχείρισης των πόρων. Παράλληλα, οι διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας, όπως ο μικρός κλήρος των επιχειρήσεων, η περιορισμένη πρόσβαση σε χρηματοδότηση, η χαμηλή επενδυτική δυνατότητα και οι ανισότητες ως προς την τεχνολογική και οργανωσιακή δυνατότητα, δυσχεραίνουν την υιοθέτηση ολοκληρωμένων στρατηγικών βιωσιμότητας. Επιπλέον, οι έντονες πιέσεις του διεθνούς ανταγωνισμού και η ανάγκη διατήρησης της ανταγωνιστικότητας, σε ένα περιβάλλον αυξημένου κόστους, περιορίζουν, πολλές φορές, την ταχύτητα και το εύρος

της βιώσιμης μετάβασης. Ως εκ τούτου, η πορεία του ελληνικού λιανικού εμπορίου προς την ενσωμάτωση των ΣΒΑ παραμένει μια διαδικασία σταδιακή, αντιφατική, αλλά, ταυτόχρονα, κρίσιμη για τη μελλοντική ανθεκτικότητα και βιωσιμότητα του κλάδου.

Για τα επόμενα χρόνια, η ουσιαστική πρόκληση για το ελληνικό εμπόριο λιανικής δεν θα πρέπει να περιοριστεί στην απλή υιοθέτηση περισσότερων «πράσινων» πρακτικών, ούτε στη συμμόρφωση με τις, ολοένα και αυξανόμενες, κανονιστικές και θεσμικές απαιτήσεις που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα. Το κεντρικό διακύβευμα θα πρέπει να αφορά, κυρίως, την ικανότητα του ίδιου του κλάδου να επαναπροσδιορίσει σταδιακά τον ρόλο και τη λειτουργία του, μέσα σε ένα μεταβαλλόμενο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον, το οποίο καλείται να εξισορροπήσει την οικονομική μεγέθυνση με την κοινωνική συνοχή και τα περιβαλλοντικά όρια του πλανήτη. Συνεπώς, οι ΣΒΑ δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται αποκλειστικά ως ένα τεχνικό πλαίσιο δεικτών, αξιολογήσεων και κανονιστικών υποχρεώσεων, αντιθέτως, είναι αναγκαίο να εκληφθούν ως ένα ευρύτερο πεδίο προβληματισμού και στρατηγικού αναστοχασμού, μέσω του οποίου αναδεικνύονται κρίσιμα ερωτήματα, σχετικά με το μέλλον του λιανικού εμπορίου, τη φύση της κατανάλωσης και τα όρια της οικονομικής ανάπτυξης, σε συνθήκες περιβαλλοντικής και κοινωνικής πίεσης. Η συζήτηση σχετικά με τους ΣΒΑ αγγίζει, επομένως, θεμελιώδη ζητήματα, τα οποία αφορούν όχι μόνο τη λειτουργία των επιχειρήσεων, αλλά και το συνολικό αναπτυξιακό μοντέλο της ελληνικής οικονομίας, καταδεικνύοντας την ανάγκη για βιώσιμες, ανθεκτικές και κοινωνικά δίκαιες μορφές οικονομικής δραστηριότητας.

Βιβλιογραφία

Akpan, J., & Olanrewaju, O. (2023). Sustainable energy development: History and recent advances. *Energies*, *16*(20), 7049.

Arora, P., Fatima, T., & Arora, N. K. (2025). SDGs beyond 2030: shaping the future with lessons from the past. *Environmental Sustainability*, *8*(3), 389-394.

Barbier, E. B., & Burgess, J. C. (2020). Sustainability and development after COVID-19. *World development*, *135*, 105082.

Battersby, J., & Crush, J. (2016). The making of urban food deserts. In *Rapid Urbanisation, Urban Food Deserts and Food Security in Africa* (pp. 1-18). Cham: Springer.

Chancel, L., Hough, A., & Voituriez, T. (2018). Reducing inequalities within countries: assessing the potential of the sustainable development goals. *Global Policy*, *9*(1), 5-16.

Clémençon, R. (2012). Welcome to the Anthropocene: Rio+ 20 and the meaning of sustainable development. *The Journal of Environment & Development*, *21*(3), 311-338.

Colglazier, W. (2015). Sustainable development agenda: 2030. *Science*, *349*(6252), 1048-1050.

Collado-Ruano, J. (2018). Co-evolution in big history: A transdisciplinary and biomimetic approach to the Sustainable Development Goals. *Social Evolution & History*, *17*(2), 27-41.

D'Adamo, I., Gastaldi, M., & Morone, P. (2022). Economic sustainable development goals: Assessments and perspectives in Europe. *Journal of Cleaner Production*, *354*, 131730.

Dalton, V. (2020). The challenge of engaging with and reporting against the SDGs for SMEs such as Sydney Theatre Company. *Journal of Management & Organization*, *26*(6), 975-994.

De Moraes, C. C., de Oliveira Costa, F. H., Pereira, C. R., Da Silva, A. L., & Delai, I. (2020). Retail food waste: mapping causes and reduction practices. *Journal of Cleaner Production*, *256*, 120124.

Dodds, S., Palakshappa, N., & Stangl, L. M. (2022). Sustainability in retail services: a transformative service research (TSR) perspective. *Journal of Service Theory and Practice*, *32*(4), 521-544.

Dodds, F., Strauss, M., & Strong, M. F. (2012). *Only one Earth: The long road via Rio to sustainable development*. Routledge.

Galvez-Martos, J. L., Styles, D., & Schoenberger, H. (2013). Identified best environmental management practices to improve the energy performance of the retail trade sector in Europe. *Energy policy*, *63*, 982-994.

Griggs, D. J., Nilsson, M., Stevance, A., & McCollum, D. (2017). *A guide to SDG interactions: from science to implementation*. International Council for Science, Paris.

Ikeler, P. (2016). *Hard sell: Work and resistance in retail chains*. Cornell University Press.

Jacob, J. (2025). A background history of the sustainable development goals. *Sustainable Development*, *33*(3), 3747-3759.

Jones, P., & Comfort, D. (2020). Leading European Retailers and the Sustainable Development Goals. *Journal of Sustainability Research*, *3*(1).

Jones, P., & Comfort, D. (2019). "Better Retail, Better World": A commentary on British retailers and the sustainable development goals. *Journal of Public Affairs*, *19*(2), e1910.

Jones, P., Comfort, D., & Hillier, D. (2018). The sustainable development goals and retailing. *World Review of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development*, *14*(5), 608-618.

Kalfas, D., Kalogiannidis, S., Chatzitheodoridis, F., & Toska, E. (2023). Urbanization and land use planning for achieving the sustainable development goals (SDGs): A case study of Greece. *Urban Science*, *7*(2), 43.

Kanojia, S., Kapoor, N., Chhabra, M., & Sethi, P. (2025). Regional disparities and international spillover in achieving the sustainable development goals (SDGs) across the globe. *Discover Sustainability*, *6*(1), 993.

Koundouri, P., Laspidou, C., Landis, C., Plataniotis, A., Kaptsikas, A., Kanellopoulou, T. & Zacharatos, T. (2022). The progress of the Greek Regions in relation to the Sustainable Development Goals (SDGs). Working Paper, *Athens University of Economics and Business: Athens, Greece*.

Krannich, A. L., & Reiser, D. (2023). United nations sustainable development goals 2030, the. In *Encyclopedia of sustainable management* (pp. 3862-3867). Cham: Springer.

Lafortune, G., Fuller, G., Schmidt-Traub, G., & Kroll, C. (2020). How is progress towards the sustainable development goals measured? Comparing four approaches for the EU. *Sustainability*, *12*(18), 7675.

Leal Filho, W., Lovren, V. O., Will, M., Salvia, A. L., & Frankenberger, F. (2021). Poverty: A central barrier to the implementation of the UN Sustainable Development Goals. *Environmental Science & Policy*, *125*, 96-104.

Liu, Q., Shen, B., Dong, C., & Yang, D. (2026). Who should lead the decarbonization transition? Leadership and shared responsibility in decarbonization supply chains. *International Journal of Production Economics*, 109911.

Lofthouse, V., Trimingham, R., & Bhamra, T. (2017). Reinventing refills: guidelines for design. *Packaging Technology and Science*, *30*(12), 809-818.

MacFeely, S. (2020). Measuring the sustainable development goal indicators: an unprecedented statistical challenge. *Journal of official statistics*, *36*(2), 361-378.

Manioudis, M., & Meramveliotakis, G. (2024). Greek SMEs and Sustainable Development: An Evaluation of Sustainable Development Goals (SDGs). In *The Political Economy of Evaluation in Greece: Interdisciplinary Perspectives for an Inclusive and Forward-Looking Evaluation* (pp. 353-370). Cham: Springer.

Manioudis, M., & Meramveliotakis, G. (2023). The historical evolution of the Greek retail trade: A first overview of its organisational-functional and spatial restructuring. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, *12*(1), 73.

Mhlanga, D. (2023). A historical perspective on sustainable development and the sustainable development goals. In *FinTech and Artificial Intelligence for Sustainable Development: The Role of Smart Technologies in Achieving Development Goals* (pp. 67-86). Cham: Springer.

Mungkung, R., & Nudchanate, T. (2023). Measurement and management of value chain greenhouse gas emissions from supermarket retailing. *Weather, Climate, and Society*, *15*(3), 813-821.

Nikolicic, S., Kilibarda, M., Maslaric, M., Mircetic, D., & Bojic, S. (2021). Reducing food waste in the retail supply chains by improving efficiency of logistics operations. *Sustainability*, *13*(12), 6511.

Palmer, E. (2015). Introduction: the 2030 agenda. *Journal of Global Ethics*, *11*(3), 262-269.

Pandey, K., Bansal, M., & Awasthi, A. (2025). Introduction to sustainable development goals: a historical review of their development. In *Open Access as a Knowledge Platform for Implementing the United Nations Sustainable Development Goals: Open Access and Sustainable Development Goals* (pp. 1-17). Cham: Springer.

Rinaldi, C., McGill, E., Petticrew, M., Knai, C., & Egan, M. (2023). A scoping review of retail environment interventions and their impacts on health and wellbeing. *European Journal of Public Health*, *33*(Supplement_2), ckad160-1657.

Singh, S., Mishra, H., Jha, A., & Dwivedi, A. (2025). A framework for comparing the sustainable practices in retail sector: towards attaining SDGs. *International Journal of Logistics Systems and Management*, *50*(2), 209-232.

Veres, T., Tobak, J., & Tóth-Nagy, G. (2025). ESG in practice: Sustainability, ethics, and innovation tailored to sectors. In *Leveraging AI for innovative sustainable energy: Solar, wind and green hydrogen* (pp. 175-200). IGI Global Scientific Publishing.

Vijeyarasa, R., & Liu, M. (2022). Fast fashion for 2030: Using the pattern of the sustainable development goals (SDGs) to cut a more gender-just fashion sector. *Business and Human Rights Journal*, *7*(1), 45-66.

Yang, J. M. (2026). Fast thinking, slow shopping: A context-contingent model of impulse buying across retail formats. *Journal of Retailing and Consumer Services*, *90*, 104714.